

**Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Cofnod y Trafodion)**

**The National Assembly for Wales
(The Record of Proceedings)**

Dydd Mawrth, 7 Mehefin 2005

Tuesday, 7 June 2005

Cynnwys Contents

Ethol Aelodau i Bwyllgorau Elect Members to Committees	3
Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister	4
Datganiad Busnes Business Statement.....	33
Pwynt o Drefn Point of Order.....	38
Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchmynion Composite Motion: Approval of Orders.....	39
Cymeradwyo Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005, Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005 a Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005 Approval of the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005, the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005 and the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005	41
Dadl Plaid Leiafrifol (Plaid y Democratiaid Rhyddfrydol): Cardiau Adnabod Minority Party Debate (The Liberal Democrat Party): Identity Cards.....	57
Dirprwyo Swyddogaethau o dan Ddeddf Addysg 2005 i'r Prif Weinidog The Delegation of Functions under the Education Act 2005 to the First Minister.....	80

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were
spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been
included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Ethol Aelodau i Bwyllgorau Elect Members to Committees

Y Llywydd: Gofynnaf am ganiatâd y Cynulliad i gynnal pleidlais ar y cynigion canlynol gyda'i gilydd. A oes unrhyw wrthwynebiad? Gwelaf nad oes.

The Presiding Officer: I ask for the Assembly's permission to hold one vote on the following motions. Are there any objections? I see that there are none.

The Business Minister (Jane Hutt): I propose that

Y Trefnydd (Jane Hutt): Cynigiau fod

the National Assembly for Wales, in accordance with Standing Order No. 8.4, elects Mick Bates (Welsh Liberal Democrat) to its Social Justice and Regeneration Committee in place of Peter Black (Welsh Liberal Democrat). (NDM2466)

Cynlluniad Cenedlaethol Cymru, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 8.4, yn ethol Mick Bates (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru) i'w Bwyllgor Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio yn lle Peter Black (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru). (NDM2466)

I propose that

Cynigiau fod

the National Assembly for Wales, in accordance with Standing Order No. 8.4, elects Kirsty Williams (Welsh Liberal Democrat) to its Economic Development and Transport Committee in place of Jenny Randerson (Welsh Liberal Democrat). (NDM2467)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 8.4, yn ethol Kirsty Williams (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru) i'w Bwyllgor Datblygu Economaidd a Thrafnidiaeth yn lle Jenny Randerson (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru). (NDM2467)

I propose that

Cynigiau fod

the National Assembly for Wales, in accordance with Standing Order No. 8.4, elects Jenny Randerson (Welsh Liberal Democrat) to its Health and Social Services Committee in place of Kirsty Williams (Welsh Liberal Democrat). (NDM2468)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 8.4, yn ethol Jenny Randerson (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru) i'w Bwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn lle Kirsty Williams (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru). (NDM2468)

I propose that

Cynigiau fod

the National Assembly for Wales in accordance with Standing Orders Nos. 8.4 and 11.1 elects Jeff Cuthbert (Labour) to its Legislation Committee in place of Sandy Mewies (Labour). (NDM2478)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn unol â Rheolau Sefydlog Rhifau 8.4 ac 11.1 yn ethol Jeff Cuthbert (Llafur) i'w Bwyllgor Deddfau yn lle Sandy Mewies (Llafur). (NDM2478)

*Cynigion (NDM2466, NDM2467, NDM2468, NDM2478): O blaid 37, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motions (NDM2466, NDM2467, NDM2468, NDM2478): For 37, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Bates, Mick
 Burnham, Eleanor
 Butler, Rosemary
 Chapman, Christine
 Cuthbert, Jeff
 Davies, Andrew
 Davies, Janet
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
 Francis, Lisa
 German, Michael
 Gibbons, Brian
 Graham, William
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Hart, Edwina
 Idris Jones, Denise
 James, Irene
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Ann
 Jones, Elin
 Jones, Ieuan Wyn
 Jones, Laura Anne
 Lewis, Huw
 Lloyd, Val
 Melding, David
 Mewies, Sandy
 Morgan, Jonathan
 Morgan, Rhodri
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Sargeant, Carl
 Thomas, Catherine
 Thomas, Owen John
 Williams, Brynle
 Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynigion.
Motions carried.*

Cwestiynau i'r Prif Weinidog Questions to the First Minister

Pensiynau Allied Steel and Wire Allied Steel and Wire Pensions

Q1 Owen John Thomas: What discussions has the First Minister had with Pinsents Trustees Ltd concerning the winding up of the Allied Steel and Wire pension trust? OAQ0533(FM)

The First Minister (Rhodri Morgan): On 12 May, I met a delegation from the Community union—the former Iron and Steel Trades Confederation—ASW pension campaign committee and the delegates asked me, on behalf of the pension scheme members, to put their concerns to the

C1 Owen John Thomas: Pa drafodaethau y mae'r Prif Weinidog wedi'u cael gyda Pinsents Trustees Cyf ynglŷn â dirwyn ymddiriedolaeth pensiwn Allied Steel and Wire i ben? OAQ0533(FM)

Y Prif Weinidog (Rhodri Morgan): Ar 12 Mai, cyfarfûm â dirprwyaeth o bwyllgor ymgyrch pensiynau ASW undeb Cymuned—yr hen Gydffederasiwn Gweithwyr Haearn a Dur—a gofynnodd y cynrychiolwyr imi, ar ran aelodau'r cynllun pensiwn, gyflwyno'u pryderon i'r ymddiriedolwyr. Disgwyliaf

trustees. I expect to meet the trustees soon.

Owen John Thomas: Recently, I was contacted by a number of existing ASW pensioners who have been informed by Pinsents that their pension rates have been frozen. One pensioner, who spent 44 years at the works, retired in 1986 to receive a weekly pension of £27; annual increments to reflect inflation brought his pension last year up to a weekly sum of £45. That is a pathetic sum, and somewhat less than the £2 million plus that Tony Blair will receive when he gives up his post as Prime Minister. In fact, the ASW pension for eight weeks is equal to the—

The Presiding Officer: Order. I would like a question.

Owen John Thomas: It is in the next sentence.

In fact, the ASW pension for eight weeks is equal to the £350 charged by Pinsents for one hour's work. Are you making it clear, when you raise ASW matters with your Westminster colleagues, that we want a quick and just solution to this problem?

The First Minister: Of course; that is why I welcome the way in which the Government has set up the trust fund with a promise of £450 million over 20 years. It is likely that that will have to be increased, because it is unlikely that it will be enough. However, that is the commitment made so far to deal with problems such as those caused by ASW. After meeting with the trustees, Pinsent Masons, I expect to seek a meeting with David Blunkett to encourage more rapid progress on concluding this matter, so that people who were expecting a much larger pension than they now receive get something and know where they stand.

Jenny Randerson: The fund set up by the Government is, as you know, woefully inadequate. The ASW pensioners need to know that you are on the case. Can you give us details of your contact with UK Government Ministers on this issue since the general election?

gwrdd â'r ymddiriedolwyr yn fuan.

Owen John Thomas: Yn ddiweddar, cysylltodd nifer o bensiynwyr presennol ASW â mi ar ôl cael gwybod gan Pinsents fod eu cyfraddau pensiwn wedi'u rhewi. Yr oedd un pensiynwr, a dreuliodd 44 blynedd yn y gwaith, wedi ymddeol yn 1986 ac yn cael pensiwn wythnosol o £27; parodd codiadau blynyddol i gyd-fynd â chwyddiant i'w pensiwn godi y llynedd i swm wythnosol o £45. Mae hynny'n swm truenus, a rhywfaint yn llai na'r £2 filiwn a mwy a gaiff Tony Blair pan rydd ef y gorau i'w swydd fel Prif Weinidog. Yn wir, mae pensiwn ASW am wyth wythnos yr un faint â'r—

Y Llywydd: Trefn. Hoffwn gael cwestiwn.

Owen John Thomas: Mae yn y frawddeg nesaf.

Yn wir, mae pensiwn ASW am wyth wythnos yr un faint â'r £350 a godir gan Pinsents am un awr o waith. A ydych yn datgan yn glir, wrth ichi godi materion ASW gyda'ch cyd-aelodau yn San Steffan, fod arnom eisiau ateb cyflym a chyfiawn i'r broblem hon?

Y Prif Weinidog: Wrth gwrs; dyna pam y croesawaf y modd y mae'r Llywodraeth wedi sefydlu'r gronfa ymddiriedolaeth gydag addewid o £450 miliwn dros 20 mlynedd. Mae'n debygol y bydd yn rhaid cynyddu'r swm hwnnw, oherwydd nid yw'n debygol y bydd yn ddigon. Fodd bynnag, dyna'r ymrwymiad a wnaethpwyd hyd yma i ddelio â phroblemau megis y rhai a achosir gan ASW. Wedi cyfarfod â'r ymddiriedolwyr, Pinsent Masons, disgwyliaf geisio cael cyfarfod â David Blunkett i annog mynd ati gyda mwy o frys i ddod â'r mater hwn i ben, fel y gall pobl a oedd yn disgwyl pensiwn llawer mwy nag y maent yn ei gael yn awr gael rhywbeth a gwybod ble y maent arni.

Jenny Randerson: Mae'r gronfa a sefydlwyd gan y Llywodraeth, fel y gwyddoch, yn druenus o annigonol. Mae angen i bensiynwyr ASW gael gwybod eich bod yn gwneud rhywbeth ynghylch hyn. A allwch roi manylion inni am eich cyswllt â Gweinidogion Llywodraeth y DU ar y mater

hwn ers yr etholiad cyffredinol?

The First Minister: Since the general election, some weeks ago, I have had a meeting with the union where we agreed on a strategy of meeting with the trustees first and, subsequent to that meeting—which will take place shortly—to seek a meeting with the Secretary of State for Work and Pensions.

David Melding: Would you agree with me that it is the security of pensions, both in the private and public sectors, that is really important? Those of us with public sector pensions ought to remember that those in the private sector are still exposed to considerable risks. We must deliver more security to the private sector.

The First Minister: I agree. This point has been made forcibly by Kevin Brennan, my successor as the Member of Parliament for Cardiff West. Everything thought to have been achieved by the Bill introduced by the last Conservative Government following the Robert Maxwell fraud with regard to the *Daily Mirror* pension fund, only covered half the problem. The problem is that while pensions, into which you pay over a period of 30 or 40 years, have a wide spread of investments in bonds and shares, they still depend on the share of one company, which is your own company. If your company goes through—as ASW did, tragically, in July 2002—the value of the other spread of investments ceases to be of any help to you, as it must be converted into pay-out mode. If it happens during a period of stock-market slump, as in 2002, all of a sudden, a viable pension fund is worth only 25 per cent of what everyone thought it was worth.

Y Prif Weinidog: Ers yr etholiad cyffredinol, rai wythnosau'n ôl, cefais gyfarfod gyda'r undeb lle y cytunasom ar strategaeth o gwrdd â'r ymddiriedolwyr yn gyntaf ac, wedi'r cyfarfod hwnnw—a fydd yn digwydd yn fuan—gofyn am gyfarfod gyda'r Ysgrifennydd Gwladol dros Waith a Phensiynau.

David Melding: A gytunech â mi mai diogelwch pensiynau, yn y sector preifat ac yn y sector cyhoeddus, yw'r peth gwirioneddol bwysig? Dylai'r rhai ohonom sydd â phensiynau sector cyhoeddus gofio bod peryglon sylweddol o hyd i bensiynau sydd yn y sector preifat. Rhaid inni sicrhau mwy o ddiogelwch i'r sector preifat.

Y Prif Weinidog: Cytunaf. Mae'r pwynt hwn wedi'i wneud yn rymus gan Kevin Brennan, fy olynydd fel Aelod Seneddol dros Orllewin Caerdydd. Dim ond hanner datrys y broblem a wnaeth popeth y credid ei fod wedi cael ei gyflawni gan y Mesur a gyflwynwyd gan y Llywodraeth Geidwadol ddiwethaf wedi'r twyll gan Robert Maxwell gyda chronfa bensiwn y *Daily Mirror*. Y broblem yw, er bod pensiynau, y talwch i mewn iddynt dros gyfnod o 30 neu 40 mlynedd, yn buddsoddi mewn ystod eang o fondiau a chyfranddaliadau, maent yn dal i ddibynnu ar gyfranddaliad un cwmni, sef eich cwmni chi eich hun. Os aiff eich cwmni chi i'r wal—fel y gwnaeth ASW, ysywaeth, yng Ngorffennaf 2002—nid yw gwerth gweddill y buddsoddiadau bellach o gymorth ichi, gan fod yn rhaid ei drosi i fodd talu-allan. Os digwydd hyn yn ystod cyfnod o ddirwasgiad yn y farchnad stoc, fel yn 2002, yn sydyn ni fydd cronfa bensiwn hyfyw yn werth dim ond 25 y cant o'r hyn oedd ei gwerth yn nhyb pawb.

Tai Fforddiadwy Affordable Housing

Q2 Brynle Williams: Will the First Minister make a statement on the level of affordable housing available in Wales? OAQ0552(FM)

The First Minister: We recognise the difficulties caused by the price surge of 2003-

C2 Brynle Williams: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar nifer y tai fforddiadwy sydd ar gael yng Nghymru? OAQ0552(FM)

Y Prif Weinidog: Sylweddolwn yr anawsterau a achoswyd gan ymchwydd

04, and we look to local authorities to identify affordable housing needs in their local housing strategies and to make full use of the powers and funds that we put at their disposal to improve supply, where appropriate.

Brynle Williams: The lack of affordable housing has gone beyond crisis point in Wales. I am sure that you would agree that the homebuy scheme needs to be properly funded so that more people can benefit from it. In light of that, will you agree to liaise with your colleagues to promote a high-profile media campaign to inform as many people as possible of this worthwhile scheme?

The First Minister: I certainly agree that we need to concentrate more on publicising the advantages of the scheme as a form of shared equity. We provide funding through the social housing grant, and we are increasing that grant by 62 per cent in 2005 to 2007—a substantial increase. We must publicise the fact that, if you cannot afford to acquire all of the equity in your housing association property, you can acquire part of the equity through the homebuy scheme.

Alun Ffred Jones: Nid wyf yn credu mai diffyg cyhoeddusrwydd i'r cynllun cymorth prynu yw'r broblem. Yr wyf wedi derbyn nifer o gŵynion eleni, ers y flwyddyn ariannol newydd, gan ddarpar brynwyr sydd eisiau benthyg arian o'r cynllun ond sy'n methu â chael ymateb gan y gymdeithas dai lleol. Y rheswm am hynny yw bod Llywodraeth y Cynulliad heb gadarnhau maint y grant tai cymdeithasol i'r cynghorau lleol, a ninnau ddau fis i mewn i'r flwyddyn ariannol. Pam nad yw'r Llywodraeth wedi cadarnhau y symiau hynny i'r cynghorau lleol?

Y Prif Weinidog: Yr ydych yn anghytuno â Brynle a minnau ynghylch pwysigrwydd cyhoeddusrwydd, ond yr wyf yn credu bod diffyg gwybodaeth ynghylch manteision y cynllun. Nid wyf yn siŵr beth yw manylion yr honiad a wnewch yn awr, nad oes sicrwydd o ran manylion faint o arian sydd ar gael, neu o dan ba amodau y byddai'r arian ar gael i gymdeithasau tai neu i awdurdodau

prisiau 2003-04, a disgwyliwn i awdurdodau lleol nodi'r anghenion o ran tai fforddiadwy yn eu strategaethau tai lleol a gwneud defnydd llawn o'r pwerau a'r arian a ddarparwn ar eu cyfer i wella'r cyflenwad, lle y bo hynny'n briodol.

Brynle Williams: Mae diffyg tai fforddiadwy wedi mynd y tu hwnt i bwynt argyfwng yng Nghymru. Yr wyf yn siŵr y cytunech fod angen ariannu'r cynllun cymorth prynu yn iawn fel y gall mwy o bobl elwa arno. Yn wyneb hynny, a wnewch gytuno i gydweithio â'ch cyd-Aelodau i hyrwyddo ymgyrch amlwg yn y cyfryngau i roi gwybod i gynifer o bobl ag y bo modd am y cynllun gwerth chweil hwn?

Y Prif Weinidog: Cytunaf yn sicr fod angen inni ganolbwyntio mwy ar roi cyhoeddusrwydd i fanteision y cynllun fel ffurf ar ecwiti a rennir. Darparwn arian drwy'r grant tai cymdeithasol, ac yr ydym yn cynyddu'r grant hwnnw 62 y cant yn 2005 i 2007—cynnydd sylweddol. Rhaid inni roi cyhoeddusrwydd i'r ffaith, os na allwch fforddio prynu'r cyfan o'r ecwiti yn eich eiddo sy'n perthyn i gymdeithas dai, y gallwch brynu rhan o'r ecwiti drwy'r cynllun cymorth prynu.

Alun Ffred Jones: I do not think that it is a lack of publicity for the homebuy scheme that is the problem. I have received several complaints this year, since the new financial year, from would-be buyers who want to borrow money from the scheme but who cannot get a response from their local housing association. The reason for that is that the Assembly Government has not confirmed how much is in the social housing grant for local authorities, albeit that we are two months into the new financial year. Why has the Government not confirmed those sums to local authorities?

The First Minister: You are disagreeing with Brynle and me about the importance of publicity, but I think that there is a lack of information about the benefits of the scheme. I am not sure of the details of the accusation that you are now making, that there is no certainty as to how much money is available, or under what conditions the money is available for housing authorities or for local

lleol ariannu'r cymdeithasau tai lleol, ond, pe gallech ysgrifennu ataf i neu at Edwina Hart, y Gweinidog perthnasol, gyda'r manylion, byddem yn falch iawn o'ch ateb. Yr hyn sy'n bwysig yw bod pawb yn derbyn bod 62 y cant yn ystod 2005 to 2007 yn gynydd sylweddol yn y grant tai cymdeithasol.

Mick Bates: We hear a lot of talk about affordability, but here is a challenge: will you make a start by using Government-owned land, like the Forestry Commission land at Ceinws near Machynlleth, in my constituency, to build affordable homes that the community wants and needs?

The First Minister: This is difficult because we expect a bottom-up process to be used. It is far more appropriate for housing needs to be assessed and, where possible, to be met by local authorities making full use of the funds and powers that we give them, and which they use in conjunction with registered social landlords, housing associations and so on in their area. It is important that they get on with that job of assessing and meeting need using their powers, and using the 62 per cent increase in the social housing grant that we are providing in the three years of this present budget. It is a major increase. I do not say that it will meet all needs, but it is a massive increase, and we expect authorities to make full and creative use of it.

authorities to fund local housing associations, but, if you write either to me or to Edwina Hart, the relevant Minister, with the details, we would be happy to respond to you. What is important is that everyone accepts that 62 per cent over 2005 to 2007 is a substantial increase in the social housing grant.

Mick Bates: Clywn lawer o sôn am dai fforddiadwy, ond dyma her: a wnewch yrru'r cwch i'r dŵr drwy ddefnyddio tir sy'n eiddo i'r Llywodraeth, fel tir y Comisiwn Coedwigaeth yng Ngheinws ger Machynlleth, yn fy etholaeth i, i adeiladu tai fforddiadwy y mae ar y gymuned eu heisiau a'u hangen?

Y Prif Weinidog: Mae hyn yn anodd oherwydd disgwyliwn i broses sy'n seiliedig ar yr anghenion gael ei defnyddio. Mae'n llawer mwy priodol i anghenion tai gael eu hasesu a, lle y bo modd, eu diwallu drwy fod awdurdodau lleol yn gwneud defnydd llawn o'r arian a'r pwerau a roddwn iddynt, ac a ddefnyddiant ar y cyd â landlordiaid cymdeithasol cofrestredig, cymdeithasau tai ac yn y blaen yn eu hardal. Mae'n bwysig iddynt fwrw ati â'r gwaith hwnnw o asesu a diwallu'r angen gan ddefnyddio'u pwerau, a defnyddio'r cynnydd o 62 y cant yn y grant tai cymdeithasol yr ydym yn ei ddarparu yn nhair blynedd y gyllideb bresennol hon. Mae'n gynydd mawr. Nid wyf yn dweud y gwnaiff ddiwallu pob angen, ond mae'n gynydd enfawr, a disgwyliwn i'r awdurdodau wneud defnydd llawn a chreadigol ohono.

Etholiadau'r Cynulliad (Gweinyddiaeth) Assembly Elections (Administration)

Q3 Glyn Davies: Will the First Minister make a statement on the administration of electoral arrangements for the next National Assembly elections? OAQ0530(FM)

The First Minister: These are matters for the UK Government, which gave a commitment in the Queen's Speech to introduce an Electoral Administration Bill in the present parliamentary session as well as a Bill to enhance the Assembly's legislative powers. The latter will be preceded by proposals set out in a White Paper, which

C3 Glyn Davies: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar y gwaith o weinyddu'r trefniadau etholiadol ar gyfer etholiadau nesaf y Cynulliad Cenedlaethol? OAQ0530(FM)

Y Prif Weinidog: Materion yw'r rhain i Lywodraeth y DU, a roddodd ymrwymiad yn Araith y Frenhines i gyflwyno Mesur Gweinyddu Etholiadol yn y sesiwn seneddol bresennol yn ogystal â Mesur i gryfhau pwerau deddfu'r Cynulliad. Rhagflaenir yr olaf gan gynigion a roddir gerbron mewn Papur Gwyn, a gyhoeddir cyn bo hir, yn y

will be published shortly, in the current 18-month session.

2.10 p.m.

Glyn Davies: I want to ask you about a specific part of the arrangements. You will not be surprised to learn that I do not agree with your proposal that those who contest a constituency election should not be allowed to stand on the regional list. That is a mistake. Do you accept that that will mean that a third of the Members in this Chamber will not have faced the voters and will not have sought voters to cast their votes for them? Alun Michael was elected to this place without having a vote cast for him. How do you think that the principle of democracy in Wales will be enhanced when a third of Assembly Members are not endorsed by the voters but by parties?

The First Minister: I am not sure that I have grasped the point that you were seeking to make, Glyn. The important thing to bear in mind is that if the White Paper contains the provision that was passed in Labour's special conference on 11 September last year—we only have a few days to wait before we see what the White Paper contains—it will mean that all of us, if this is made law, will have to make the choice, and there will be no difference between any candidate or would-be candidate. No-one will be denied the right to stand for election, but there will be a choice between contesting a constituency seat and standing on the regional list. You may see that as having some serious defect, but it is important to note that we have observed confusion on the electorate's part when it sees a candidate losing a constituency seat only to be elected via the list system. That means candidates hedging their bets, as happened in Clwyd West.

Rhodri Glyn Thomas: You were on the list.

The First Minister: Yes, but that would not be possible in future. That is the point—everyone would have to choose. Candidates would not be able to hedge their bets because they would either stand for election in the constituency section or in the list section, but

sesiwn 18 mis cyfredol.

Glyn Davies: Mae arnaf eisiau eich holi am ran benodol o'r trefniadau. Ni fyddwch yn synnu o gael gwybod nad wyf yn cytuno â'ch cynnig na ddylai pobl sy'n sefyll mewn etholiad etholaethol gael sefyll ar y rhestr ranbarthol. Mae hynny'n gamgymeriad. A dderbyniwch y bydd hynny'n golygu y bydd traean o'r Aelodau yn y Siambr hon heb wynebu'r pleidleiswyr a heb geisio cael pleidleiswyr i fwrw eu pleidlais drostyt? Etholwyd Alun Michael i'r lle hwn heb i neb fwrw pleidlais drosto. Sut yr ydych yn credu y caiff egwyddor democratiaeth yng Nghymru ei chryfhau pan fydd traean o Aelodau'r Cynulliad heb eu cymeradwyo gan y pleidleiswyr, ond gan eu pleidiau?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn siŵr a wyf wedi deall y pwynt yr oeddech yn ceisio'i wneud, Glyn. Y peth pwysig i'w gofio yw os bydd y Papur Gwyn yn cynnwys y ddarpariaeth a basiwyd yng nghynhadledd arbennig Llafur ar 11 Medi y llynedd—dim ond ychydig ddyddiau sydd gennym i aros cyn cael gweld beth sydd yn y Papur Gwyn—bydd yn golygu bod yn rhaid i bawb ohonom, os gwneir hyn yn gyfraith, wneud y dewis, ac ni fydd dim gwahaniaeth rhwng unrhyw ymgeisydd neu ddarpar ymgeisydd. Ni warafunir i neb yr hawl i sefyll mewn etholiad, ond bydd dewis rhwng cystadlu am sedd etholaeth a sefyll ar y rhestr ranbarthol. Efallai eich bod yn gweld rhyw ddiffyg difrifol yn hynny, ond mae'n bwysig nodi ein bod wedi sylwi ar ddryswch ar ran yr etholwyr pan welant ymgeisydd yn colli sedd etholaethol ond yn cael ei ethol drwy system y rhestr. Golyga hynny fod ymgeiswyr yn betio bob ffordd, fel yr hyn a ddigwyddodd yng Ngorllewin Clwyd.

Rhodri Glyn Thomas: Yr oeddech chi ar y rhestr.

Y Prif Weinidog: Oeddwn, ond ni fyddai hynny'n bosibl yn y dyfodol. Dyna'r pwynt—byddai'n rhaid i bawb ddewis. Ni fyddai ymgeiswyr yn gallu betio bob ffordd oherwydd byddent naill ai'n sefyll i'w hethol yn adran yr etholaeth neu yn adran y rhestr,

not in both at the same time. You may think that that is wrong, but I think that there is overwhelming support for that among the electorate. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. I will not tediously ask Members not to shout from their seats, but they will be aware of the consequences of doing that.

Ann Jones: Do you agree that the administration of electoral arrangements for the next Assembly elections is important and that it is important that we get as many people as possible on the electoral register to vote? Will you join me in urging all local authority electoral returning officers and registration departments to make sure that they have sufficient resources to carry out a door-to-door canvass of people, especially of those living in houses in multiple occupation or houses where they may not have access to the relevant forms, so that they are not denied their vote come the next election?

The First Minister: There are important areas where we can improve the electoral registration system in this country. I understand that the Electoral Administration Bill, which will be introduced soon, does not follow in every jot and tittle the recommendations of the Electoral Commission. It does not, for instance, provide for individual registration, but it requires individual identifiers so that it is clearer who has registered and what their full names and addresses are. People will register via individual identifiers, but it will still be the nominal job of the head of household to provide one list to the electoral registration office. We must encourage this as a way of improving the quality of electoral registration.

The Leader of the Welsh Conservatives (Nick Bourne): I will take you back to the electoral arrangements and the first-past-the-post and list systems. I think that you said that there is ‘massive confusion’ on the part of the electorate as a result of the way in which the system is run at the moment. If that is the case, is it not astounding that the Richard commission did not address this

ond nid yn y ddwy ar yr un pryd. Efallai eich bod yn credu nad yw hynny’n iawn, ond credaf fod cefnogaeth ysgubol i hynny ymysg yr etholwyr. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Ni ofynnaf i Aelodau beidio â gweiddi o’u seddau—diflas yw gofyn hynny—ond byddant yn ymwybodol o ganlyniadau gwneud hynny.

Ann Jones: A ydych yn cytuno bod gweinyddu’r trefniadau etholiadol ar gyfer etholiadau nesaf y Cynulliad yn bwysig a’i bod yn bwysig inni sicrhau bod cynifer o bobl ag sydd yn bosibl ar y gofrestr etholiadol i bleidleisio? A ymunwch â mi i annog swyddogion canlyniadau etholiadol ac adrannau cofrestru pob awdurdod lleol i wneud yn siŵr bod ganddynt adnoddau digonol i ganfasio pobl o ddrws i ddrws, yn enwedig pobl sydd yn byw mewn tai amlfeddiannaeth neu dai lle nad ydynt efallai yn gallu cael y ffurflenni perthnasol, fel na warafunir eu pleidlais iddynt pan ddaw’r etholiad nesaf?

Y Prif Weinidog: Y mae meysydd pwysig lle y gallwn wella’r system gofrestru etholiadol yn y wlad hon. Deallaf nad yw’r Mesur Gweinyddu Etholiadol, a gyflwynir cyn bo hir, yn dilyn argymhellion y Comisiwn Etholiadol air am air. Er enghraifft, nid yw’n darparu ar gyfer cofrestru unigol, ond mae’n gofyn am ddynodwyr unigol fel y bydd yn fwy eglur pwy sydd wedi cofrestru a beth yw eu henwau llawn a’u cyfeiriadau. Bydd pobl yn cofrestru drwy ddynodwyr unigol, ond dyletswydd y penteulu o hyd mewn enw fydd darparu un rhestr i’r swyddfa gofrestru etholiadol. Rhaid inni annog hyn fel dull o wella ansawdd cofrestru etholiadol.

Arweinydd Ceidwadwyr Cymru (Nick Bourne): Af â chi’n ôl at y trefniadau etholiadol a system y cyntaf i’r felin a system y rhestr. Credaf ichi ddweud bod ‘dryswch enfawr’ ar ran yr etholwyr o ganlyniad i’r modd y mae’r system yn cael ei rhedeg ar hyn o bryd. Os yw hynny’n wir, onid yw’n syfrdanol na roddodd comisiwn Richard sylw i’r mater hwn o gwbl? Wrth groesawu

issue at all? In welcoming the commission report, you spoke of your pride for your nation, but you now seem to have forgotten all of that. There was nothing in the report about this issue.

The First Minister: The Government's White Paper and the report of the Richard commission are two different documents. You will recall that the Richard commission steered clear of many issues, including the referendum. It stated that that is a matter for politicians, not for the commission of experts looking at it in detail. The commission did not go into the issues that it felt were more appropriate for party politicians and those in direct contact with the electorate. Therefore, I stand by my statement that there is massive confusion as to what it means to have voted when person A wins the election and gets in as the first-past-the-post candidate and when persons B, C and D also win by getting in via the list, as happened in Clwyd West.

Nick Bourne: I do not know whether you believe that. On the issue of the referendum, it is clear that it said that it would not look at this issue. It does not mention this issue at all. It does not discount it, saying that it will not look at the issue because it is better for politicians to consider it; the issue did not surface. It was not raised, and I do not believe that the issue has been raised anywhere except by a few Labour politicians who see it as something around which they can unite to clobber the other parties. That is the truth of the matter, is it not? Where is this great groundswell of opinion that it should not happen because it leads to confusion? I believe that this is all apocryphal.

The First Minister: That is a bit rich, coming from a party that takes a strong view against any form of proportional representation. You have always said that your Members elected through proportional representation here are here in a way that does not compromise your party's total opposition to proportional representation. In a way, you should be supporting us in trying to simplify the issue. Although we will still have proportional representation, it will be

adroddiad y comisiwn, soniasoch am eich balchder dros eich cenedl, ond mae'n ymddangos yn awr eich bod wedi anghofio hynny i gyd. Nid oedd dim yn yr adroddiad am y mater hwn.

Y Prif Weinidog: Mae Papur Gwyn y Llywodraeth ac adroddiad comisiwn Richard yn ddwy ddogfen wahanol. Fe gofiwch i adroddiad Richard osgoi trafod sawl cwestiwn, gan gynnwys y refferendwm. Dywedodd mai mater i wleidyddion yw hynny, nid i'r comisiwn o arbenigwyr sydd yn edrych arno yn fanwl. Nid aeth y comisiwn ar ôl y materion y teimlai eu bod yn fwy priodol i wleidyddion plaid a rhai sy'n dod i gysylltiad uniongyrchol â'r etholwyr. Felly, yr wyf yn dal at fy natganiad bod dryswch enfawr ynghylch yr hyn y mae pleidlais yn ei olygu pan fydd person A yn ennill yr etholiad ac yn mynd i mewn fel yr ymgeisydd cyntaf i'r felin a phan fydd personau B, C ac Ch yn ennill hefyd drwy fynd i mewn drwy gyfrwng y rhestr, fel yr hyn a ddigwyddodd yng Ngorllewin Clwyd.

Nick Bourne: Ni wn a ydych yn credu hynny. Ynglŷn â chwestiwn y refferendwm, mae'n amlwg ei fod wedi dweud na fyddai'n ystyried y cwestiwn hwn. Nid yw'n sôn am y cwestiwn hwn o gwbl. Nid yw'n ei ddiystyru, drwy ddweud na wnaiff ystyried y cwestiwn am mai gwell fyddai i wleidyddion ei ystyried; ni ddaeth y cwestiwn i'r golwg. Nis codwyd, ac ni chredaf fod y cwestiwn wedi'i godi yn unman ac eithrio gan ychydig o wleidyddion Llafur sydd yn ei ystyried yn rhywbeth y gallant uno yn ei gylch i golbio'r pleidiau eraill. Dyna'r gwir amdani, onid e? Ym mhle y ceir yr ymchwydd mawr hwn sydd o'r farn na ddylai ddigwydd gan ei fod yn peri dryswch? Credaf mai rhywbeth apocryffaid yw hyn i gyd.

Y Prif Weinidog: Dyna un dda, gan blaid sydd yn gadarn yn erbyn unrhyw fath o gynrychiolaeth gyfrannol. Yr ydych wedi dweud drwy'r amser nad yw'r ffaith bod eich Aelodau wedi'u hethol i'r lle hwn drwy gynrychiolaeth gyfrannol yn tanseilio gwrthwynebiad llwyr eich plaid i gynrychiolaeth gyfrannol. Ar un ystyr, dylech ein cefnogi wrth geisio symleiddio'r mater hwn. Er y bydd cynrychiolaeth gyfrannol gennym o hyd, bydd wedi'i

clearly divided from the first-past-the-post election system. If you doubt whether I believe what I have said, I give you my absolute assurance that in every way, and in every jot and tittle, I believe what I have said very strongly.

Nick Bourne: I would like to see the evidence, if you have not come up with it, of all the letters and representations that there have been about this issue. You have just contradicted yourself and said that we are totally opposed to PR except here. The fact is that we have this system here, and there is not any confusion about it. This is just a device to keep the Labour Party together on the malicious, malevolent basis that you want to deny people the right to stand on the list and stand for constituencies. There is no evidence that the practice leads to confusion or that people believe that it should be stopped, except for a few of your party hacks.

The First Minister: When Nick Bourne starts chucking adjectives like 'malicious' and 'malevolent' about, you can tell that he has basically lost the argument. If you cannot do better than that, Nick, you should start over and ask what rights your candidates have lost. All that they have to do is decide whether to stand on the list or for a seat. If you stand for a seat and lose, you accept the verdict of the voters in that constituency: you have lost, so you have lost. You did not make it this time, so you try again next time, or you try for Parliament next time. It is as simple as that. Alternatively, you stand on the list, and if you get through on the list, through the virtues of proportional representation, you make it to the Assembly that way. However, you cannot hedge your bets. All it does is to remove the ability to hedge your bets, not the ability to stand.

gwahanu'n glir oddi wrth system ethol y cyntaf i'r felin. Os ydych yn amau a wyf yn credu'r hyn a ddywedais, rhoddaf sicrwydd llwyr i chi fy mod yn credu'n gryf iawn ym mhob gair a ddywedais.

Nick Bourne: Carwn weld y dystiolaeth, os nad ydych wedi'i rhoi gerbron, ynghylch yr holl lythyrau a sylwadau a gyflwynwyd ynghylch y pwnc hwn. Yr ydych newydd eich gwrthddweud eich hun ac wedi dweud ein bod yn llwyr wrthwynebu cynrychiolaeth gyfrannol ac eithrio yn y lle hwn. Y gwir yw bod y system hon gennym yn y fan hon, ac nid oes dim dryswch yn ei chylch. Nid yw hyn ond dyfais i gadw'r Blaid Lafur gyda'i gilydd ar y sail faleisus a mileinig eich bod am wrthod yr hawl i bobl gael sefyll ar y rhestr a sefyll ar gyfer etholaethau. Nid oes dim dystiolaeth i ddangos bod yr arfer hwnnw'n peri dryswch na bod pobl yn credu y dylid rhoi'r gorau iddo, heblaw ychydig o'r hanciaid yn eich plaid.

Y Prif Weinidog: Pan fydd Nick Bourne yn dechrau taflu ansoddeiriau fel 'maleisus' a 'mileinig', gallwch weld ei fod wedi colli'r ddadl i bob pwrpas. Os na allwch wneud yn well na hynny, Nick, dylech fynd yn ôl at y dechrau a gofyn pa hawliau y mae eich ymgeiswyr wedi'u colli. Y cwbl y mae'n rhaid iddynt ei wneud yw penderfynu a fyddant yn sefyll ar y rhestr neu ar gyfer sedd. Os safwch ar gyfer sedd a cholli, derbyniwch ddyfarniad yr etholwyr yn yr etholaeth honno: yr ydych wedi colli, a dyna ddiwedd arni. Ni lwyddasoch y tro hwn, felly yr ydych yn rhoi cynnig arni eto y tro nesaf, neu yr ydych yn ceisio ennill sedd yn y Senedd y tro nesaf. Mae mor syml â hynny. Fel arall, yr ydych yn sefyll ar y rhestr, ac os ewch drwodd ar y rhestr, drwy gynrychiolaeth gyfrannol, cewch sedd yn y Cynulliad drwy hynny. Fodd bynnag, ni chewch fetio bob ffordd. Y cwbl a wnaiff hyn yw dileu'r gallu i fetio bob ffordd, nid y gallu i sefyll.

Comisiwn Rees The Rees Commission

Q4 Janet Ryder: Will the First Minister make a statement on the Rees commission?
OAO0546(FM)

C4 Janet Ryder: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar gomisiwn Rees?
OAO0546(FM)

The First Minister: I welcome the Rees report. It provides a comprehensive analysis and authoritative recommendations on the future of higher education in Wales, for Welsh higher education institutions and for students from Wales. It provides an evidence base around which I hope all parties can now work together to develop a system of funding that is fair for students and Welsh higher education institutions.

Janet Ryder: One of the issues that Professor Rees was asked to consider was the continued funding of the 2006-07 cohort of students—that is, the group of students to which your Minister for Education and Lifelong Learning gave the pledge that there would be no fees in Wales when fees are brought in in England. Can you confirm that, given your Government's pledge that there will be no fees in Wales in 2006, your Government intends to pay up to £1,800 per head for every student who comes from England to study in a Welsh university?

The First Minister: I think that you mean top-up fees, not fees, Janet. That has probably been the case since the devolution of higher education in, I think, 1992.

Jeff Cuthbert: I am sure that, like me, you welcome the publication of the Rees report as an excellent, solid, evidence-based report that should enable us to move forward. Do you, like me, also welcome the statements that it makes on part-time students? It says that far more work needs to be done to look at the complex issue of part-time students, and their circumstances, so that we can have a proper measure of the support for them. The report also raises the issue of graduate apprenticeships. Do you, like me, believe they will result in better links with industry, leading to better career guidance and helping to reduce the drop-out rate among undergraduates?

2.20 p.m.

The First Minister: Both of those issues are

Y Prif Weinidog: Croesawaf adroddiad Rees. Mae'n cynnig dadansoddiad cynhwysfawr ac argymhellion awdurdodol ar ddyfodol addysg uwch yng Nghymru, ar gyfer sefydliadau addysg uwch yng Nghymru ac ar gyfer myfyrwyr o Gymru. Mae'n darparu sylfaen dystiolaeth y gobeithiaf y bydd yr holl bleidiau'n gallu cydweithio arni'n awr i ddatblygu system ariannu sydd yn deg â myfyrwyr ac â sefydliadau addysg uwch yng Nghymru.

Janet Ryder: Un o'r materion y gofynnwyd i'r Athro Rees eu hystyried oedd sut i barhau i gyllido carfan 2006-07 o fyfyrwyr—hynny yw, y grŵp o fyfyrwyr y rhoddodd eich Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes addewid iddo na fyddai dim ffioedd yng Nghymru pan gyflwynir ffioedd yn Lloegr. A allwch gadarnhau, o gofio addewid eich Llywodraeth na fydd dim ffioedd yng Nghymru yn 2006, fod eich Llywodraeth yn bwriadu talu hyd at £1,800 y pen ar gyfer pob myfyriwr a ddaw o Loegr i dderbyn ei addysg mewn prifysgol yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Credaf mai ffioedd ychwanegol a olygwch, Janet, nid ffioedd. Mae'n debyg mai felly y mae wedi bod ers datganoli addysg uwch, sef ers 1992, yr wyf yn credu.

Jeff Cuthbert: Yr wyf yn siŵr eich bod chi, fel minnau, yn croesawu cyhoeddi adroddiad Rees, sydd yn adroddiad rhagorol a dibynadwy sydd yn seiliedig ar dystiolaeth, a ddylai ein galluogi i symud ymlaen. A ydych chi, fel minnau, yn croesawu'r datganiadau a wneir ynddo am fyfyrwyr rhan-amser? Dywed fod angen rhoi mwy o ystyriaeth o lawer i bwnc cymhleth y myfyrwyr rhan-amser, a'u hamgylchiadau, fel y gallwn gynnig cymorth priodol iddynt. Mae'r adroddiad hefyd yn codi mater prentisiaethau i raddedigion. A ydych chi, fel minnau, yn credu y byddant yn arwain at well cysylltiadau â diwydiant, fel y ceir gwell arweiniad ynghylch gyrfaedd a chymorth i leihau cyfran yr israddedigion sydd yn rhoi'r gorau i'w cyrsiau cyn pryd?

Y Prif Weinidog: Mae'r ddau fater hynny

among the hidden jewels in the Rees report, because they cover areas that have previously been somewhat neglected in the discussions, which have become pretty hysterical from time to time—we all understand the strong feelings involved; they are quite natural and appropriate. However, some of these other areas are then forgotten, and creep up on you. People forget that 49 per cent of first-year students in Welsh higher education institutions are, in fact, part-time students. The drop-out rate for students trying to juggle the responsibilities, usually, of work or parenthood and part-time studies can be massive, and some assistance to enable them to complete their courses and assemble the modules quickly is important. They are, frequently, the students who remain in their communities and are often the first students from their families to have entered higher education, and they need support. They have not been properly considered in the changes that have been made in England, and I hope that we can pioneer a course that will be followed elsewhere in the United Kingdom if we can get it right with regard to part-time students and graduate apprenticeships.

Leighton Andrews: Would you agree that the Assembly does not currently have the powers to abolish tuition fees and, therefore, that the choice facing the Assembly in due course will be either to maintain a system of up-front fees, as currently exists, or a system of deferred fees, which might be introduced following the Rees commission's report?

The First Minister: I am not sure about the up-front part; all fees, as of 2006-07 in England and in Wales, will become deferred repayment fees. The fee of £1,200, £300 or whatever it is, will switch over to a deferred system. You are correct in saying that primary legislation would be required to abolish all tuition fees.

ymysg y trysorau cudd yn adroddiad Rees, gan eu bod yn ymwneud â meysydd sydd cyn hynny wedi'u hesgeuluso braidd yn y trafodaethau, sydd wedi troi'n eithaf afreolus o bryd i'w gilydd—yr ydym oll yn deall y teimladau cryf sydd yn gysylltiedig â hyn; maent yn gwbl naturiol a phriodol. Er hynny, anghofir rhai o'r mesydd eraill hyn wedyn, a deuant i'ch sylw'n annisgwyl. Anghofir bod 49 y cant o'r myfyrwyr blwyddyn gyntaf mewn sefydliadau addysg uwch yng Nghymru yn fyfyrwyr rhan-amser, mewn gwirionedd. Mae cyfran y myfyrwyr sydd yn ceisio dygymod â chyfrifoldebau sydd yn ymwneud, fel arfer, â gwaith a bod yn rhiant ac astudiaethau rhan-amser, sydd yn rhoi'r gorau i'w cyrsiau cyn pryd yn fawr iawn mewn rhai achosion, ac mae'n bwysig rhoi rhyw gymorth fel y gallant gwblhau eu cyrsiau a gwneud y modiwlau'n gyflym. Yn aml, myfyrwyr sydd yn aros yn eu cymunedau ydynt a hwy, gan mwyaf, yw'r cyntaf o'u teulu i fynd i addysg uwch, ac mae arnynt angen cymorth. Ni roddwyd ystyriaeth briodol iddynt wrth wneud y newidiadau yn Lloegr, a gobeithiaf y byddwn yn gallu arloesi ffordd a ddilynir mewn mannau eraill yn y Deyrnas Unedig os gallwn lwyddo mewn cysylltiad â myfyrwyr rhan-amser a phrentisiaethau i raddedigion.

Leighton Andrews: A gytunech nad yw'r Cynulliad yn meddu ar bwerau ar hyn o bryd i ddileu ffioedd dysgu ac, felly, y dewis a fydd yn wynebu'r Cynulliad gyda hyn fydd un ai cadw system ffioedd cyn cychwyn, fel yr hyn a geir ar hyn o bryd, neu gael system ffioedd wedi'u gohirio, y gellid ei chyflwyno yn sgîl adroddiad comisiwn Rees?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn sicr ynghylch yr elfen cyn cychwyn; bydd yr holl ffioedd, o 2006-07 ymlaen yn Lloegr ac yng Nghymru, yn troi'n ffioedd y gohirir eu had-dalu. Bydd y ffi o £1,200, £300 neu beth bynnag ydyw, yn dod yn rhan o system ohiriedig. Yr ydych yn gywir wrth ddweud y byddai angen deddfwriaeth sylfaenol i ddiddymu'r holl ffioedd dysgu.

Cydbwysedd Gwaith a Bywyd Work-life Balance

Q5 Denise Idris Jones: Will the First Minister make a statement about measures to

C5 Denise Idris Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar fesurau i wella'r

improve work-life balance in Wales?
OAQ0536(FM)

The First Minister: We have driven forward the work-life balance initiative in Wales, and we have delivered and developed a range of solutions to assist employers and employees across Wales, in the public and private sectors, to benefit from better work-life balance. A new initiative, called Getting the Balance Right, builds on this work and develops the agenda through until 2008.

Denise Idris Jones: Would you agree that measures such as the parenting action plan, which is currently out for consultation, and the work-life balance website and challenge fund, are just some of the increasing opportunities for greater work-life balance and practices? Would you also agree that many of the greatest challenges in achieving a better work-life balance involve removing historical cultural barriers surrounding traditional work practices and gender stereotypes, as we have done in the Assembly?

The First Minister: All of those are important factors, and it is important that we get them into the pilot projects, not just in the voluntary or public sector, but in the private sector as well. I strongly commend the way in which Henry Englehart, chief executive officer and founding partner of the Admiral insurance group, has condemned the long-hours culture, which results in burnout and in employees hating the place that they work rather than wanting to achieve. It is a matter of trying to get employers, including those in the public sector—and we are a major employer, too—to understand that it is a matter of what you achieve and not the hours that you put in. Sometimes, presenteeism can be as much a problem as absenteeism.

Eleanor Burnham: Do you agree that Wrexham County Borough Council is to be commended for its work-life balance project? Also, can you clarify whether any other north Wales local authorities are up to this best practice?

cydbwysedd rhwng gwaith a bywyd yng Nghymru? OAQ0536(FM)

Y Prif Weinidog: Yr ydym wedi hyrwyddo'r fenter cydbwysedd gwaith a bywyd yng Nghymru, ac yr ydym wedi cyflwyno a datblygu amryw o ddulliau i helpu cyflogwyr a gweithwyr ledled Cymru, yn y sectorau cyhoeddus a phreifat, i elwa ar well cydbwysedd rhwng gwaith a bywyd. Mae menter newydd, o'r enw Getting the Balance Right, yn adeiladu ar sail y gwaith hwn ac yn datblygu'r agenda hyd at 2008.

Denise Idris Jones: A gytunech fod mesurau fel y cynllun gweithredu ar rianta, y ceir ymgynghori arno ar hyn o bryd, a gwefan cydbwysedd gwaith a bywyd a'r gronfa her, ymhlith nifer fawr o gyfleoedd cynyddol i sicrhau mwy o gydbwysedd rhwng gwaith a bywyd ac arferion sy'n gysylltiedig â hynny? A gytunech hefyd fod llawer o'r heriau mwyaf wrth sicrhau gwell cydbwysedd rhwng gwaith a bywyd yn ymwneud â chwalu rhwystrau diwylliannol hanesyddol ynglŷn ag arferion gweithio traddodiadol a stereoteipiau rhyw, fel yr ydym wedi gwneud yn y Cynulliad?

Y Prif Weinidog: Mae'r holl ffactorau hynny'n bwysig, ac mae'n bwysig inni eu cynnwys yn y prosiectau peilot, nid yn y sector gwirfoddol neu gyhoeddus yn unig, ond yn y sector preifat hefyd. Yr wyf yn cymeradwyo'n fawr y modd y mae Henry Englehart, prif weithredwr grŵp yswiriant Admiral a phartner sefydlol, wedi collfarnu'r arfer o weithio oriau hir, sydd yn peri i rai gweithwyr ddiffygio a dod i gasáu eu gweithle yn hytrach na dymuno llwyddo yn eu gwaith. Yr hyn sydd dan sylw yw peri i gyflogwyr, gan gynnwys y rhai yn y sector cyhoeddus—ac yr ydym ninnau'n gyflogwr mawr, hefyd—ddeall mai'r hyn a gyflawnwch sydd yn bwysig ac nid yr oriau a weithiwch. Weithiau, gall presenoliaeth fod yn gymaint o broblem ag absenoliaeth.

Eleanor Burnham: A ydych yn cytuno y dylid canmol Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ar ei brosiect ar gydbwysedd gwaith a bywyd? Hefyd, a allwch egluro a oes unrhyw awdurdodau lleol eraill yn y Gogledd sydd wedi cyrraedd safon yr arfer gorau hwn?

The First Minister: No, I cannot clarify that, but I can confirm that Wrexham is one of the three authorities that I am aware of that are running pilot projects. The other two that I am aware of, via information from the Welsh Local Government Association, are Bridgend and Neath Port Talbot authorities. If that is correct, and those are the only three, then clearly, Wrexham is the only local authority in north Wales doing that. However, as I said, we are trying, through Assembly sponsored public bodies, the Government as an employer, colleges and universities, and, above all, by making the breakthrough into the private sector, to get employers to run pilot projects to see how much more achievement you can get without necessarily having this culture of long hours and presenteeism.

Alun Cairns: Do you agree that the lack of childcare provision can contribute to relatively high levels of inactivity rates within communities? With Wales having the highest inactivity rates in the United Kingdom, do you not feel that you should be doing more about this matter?

The First Minister: I am not sure that we are, now, the worst part of the United Kingdom for low economic activity rates. Our economic activity rates are certainly not low by continental standards; they are above those of France, Germany, Belgium and, I believe, Holland. Certainly, they are pretty average by mainland European standards, but below the rest of the United Kingdom. There is a wide gap in economic activity between us and the rest of the UK; it was about six full percentage points when the Assembly was established, but has now more than halved to three percentage points. However, I agree with you that childcare is important. It not just a matter of childcare, but the availability of good quality, affordable childcare that is important in this context.

Y Prif Weinidog: Na allaf, ni allaf egluro hynny, ond gallaf gadarnhau bod Wrecsam yn un o'r tri awdurdod y gwn amdanynt sydd yn rhedeg prosiectau peilot. Y ddau arall y gwn amdanynt, drwy wybodaeth a gefais gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, yw awdurdodau Pen-y-bont ar Ogwr a Chastell-nedd Port Talbot. Os yw hynny'n gywir, ac mai hwy yw'r unig dri, mae'n amlwg, felly, mai Wrecsam yw'r unig awdurdod yn y Gogledd sydd yn gwneud hynny. Fodd bynnag, fel y dywedais, yr ydym, drwy gyrff cyhoeddus a noddir gan y Cynulliad, drwy'r Llywodraeth fel cyflogwr, drwy golegau a phrifysgolion, ac, yn anad dim, drwy dorri drwodd i'r sector preifat, yn ceisio cael gan gyflogwyr redeg prosiectau peilot i weld pa faint rhagor y gellir ei gyflawni heb fod rhaid cael y diwylliant hwn o weithio oriau hir a phresenoliaeth.

Alun Cairns: A ydych yn cytuno y gall diffyg darpariaeth gofal plant gyfrannu at gyfraddau cymharol uchel o anweithgarwch mewn cymunedau? Gan mai yng Nghymru y ceir y cyfraddau anweithgarwch uchaf yn y Deyrnas Unedig, oni theimlwyd y dylech fod yn gwneud rhagor ynghylch y mater hwn?

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn sicr ai ni, bellach, yw'r rhan waethaf o'r Deyrnas Unedig o ran cyfraddau gweithgarwch economaidd isel. Yn sicr, nid yw ein cyfraddau gweithgarwch economaidd yn isel o'u cymharu â'r rhai ar y cyfandir; maent yn uwch na rhai Ffrainc, yr Almaen, Gwlad Belg ac, yr wyf yn credu, yr Iseldiroedd. Yn sicr, maent yn eithaf canolig o'u cymharu â'r rhai ar dir mawr Ewrop, ond maent yn is na'r rhai yng ngweddill y Deyrnas Unedig. Mae bwlch mawr o ran gweithgarwch economaidd rhyngom ni a gweddill y DU; yr oedd tua chwe phwynt canran llawn pan sefydlwyd y Cynulliad, ond mae'n llai na hanner hynny bellach, sef tri phwynt canran. Fodd bynnag, cytunaf â chi fod gofal plant yn bwysig. Nid mater o gael gofal plant ydyw, ond yr hyn sy'n bwysig yn y cyddestun hwn yw bod gofal plant fforddiadwy sydd o ansawdd da ar gael.

Saethu Anifeiliaid Hela Game Shooting

Q6 Laura Anne Jones: Will the First Minister make a statement on game shooting in Wales? OAQ0560(FM)

The First Minister: I am aware of the contribution made by game bird shooting to countryside tourism and to the economy of rural areas. I understand that the Welsh Development Agency is looking into the potential for developing the sport and is commissioning a feasibility study, which should be available later this year.

Laura Anne Jones: Does the First Minister agree that the contribution made by game shooting in Wales, which is worth £40 million per annum, is worthy of further support and development? Can he assure us that representations will be made to the Westminster Government during the consultation on the forthcoming Animal Welfare Bill to protect the interests of the game industry in Wales?

The First Minister: I cannot confirm the figure of £40 million—we are aware of it, but we cannot confirm that it is based on any solid grounds; perhaps that will emerge during the feasibility study. We consider the figure to only have anecdotal status at the moment—if that is any kind of status at all. It is important to realise that there is potential for expanding this area as a form of specialist activity tourism. Wales has good areas—if not as famous as Scotland and the north Yorkshire moors—for game bird shooting, but there is potential for expansion.

C6 Laura Anne Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar saethu anifeiliaid hela yng Nghymru? OAQ0560(FM)

Y Prif Weinidog: Gwn am y cyfraniad a wneir gan saethu adar hela i dwristiaeth yng nghefn gwlad ac i economi ardaloedd gwledig. Deallaf fod Awdurdod Datblygu Cymru yn ymchwilio i'r posibilïadau o ran datblygu hela o'r math hwn a'i fod yn comisiynu astudiaeth dichonoldeb, a ddylai fod ar gael yn ddiweddarach eleni.

Laura Anne Jones: A yw'r Prif Weinidog yn cytuno bod y cyfraniad a wneir gan saethu adar hela yng Nghymru, sydd yn werth £40 miliwn y flwyddyn, yn teilyngu rhagor o gymorth a datblygiad? A all ein sicrhau y cyflwynir sylwadau i Lywodraeth San Steffan yn ystod yr ymgynghori ar y Mesur Lles Anifeiliaid sydd ar ddod i warchod buddiannau'r diwydiant saethu adar hela yng Nghymru?

Y Prif Weinidog: Ni allaf gadarnhau'r ffigur o £40 miliwn—gwyddom amdano, ond ni allwn gadarnhau bod sail gadarn iddo; efallai y ceir gwybod hynny pan wneir yr astudiaeth dichonoldeb. Barnwn mai dim ond statws anecdotaidd sydd i'r ffigur ar hyn o bryd—os yw hynny'n statws o fath yn y byd. Mae'n bwysig inni sylweddoli bod cyfle i ehangu'r maes hwn fel math o dwristiaeth sydd yn seiliedig ar weithgareddau arbenigol. Ceir ardaloedd da yng Nghymru—er nad ydynt mor enwog â'r Alban a rhostiroedd gogledd swydd Efrog—ar gyfer saethu adar hela, ond mae cyfle i ehangu.

Problemau Affrica The Problems Facing Africa

Q7 Christine Chapman: What discussions has the Welsh Assembly Government had with the UK Government on how best to use its influence during Britain's presidencies of the G8 and the European Union to tackle the problems facing the African continent? OAQ0540(FM)

The First Minister: We have had no direct

C7 Christine Chapman: Pa drafodaethau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi'u cael gyda Llywodraeth y DU ar y ffordd orau o ddefnyddio'i dylanwad yn ystod tymor Prydain yn llywydd yr G8 a'r Undeb Ewropeaidd i fynd i'r afael â'r problemau sy'n wynebu cyfandir Affrica? OAQ0540(FM)

Y Prif Weinidog: Nid ydym wedi cael

discussions on Africa in the context of the UK presidency of the G8 an/or the forthcoming presidency of the European Union—that will begin on 1 July. However, I endorse what you say about the influence it gives the UK during this critical six months, and the negotiations currently going on in Washington between Tony Blair and President Bush, in terms of trying to solicit President Bush to support some, if not all, of Gordon Brown's new ideas about the use of capital funds to assist the process of writing-off loans in Africa and so on. I endorse the UK Government's leadership on this issue.

Christine Chapman: I welcome those comments, because the extent of the continued catastrophe in Africa is huge—more than 10 million children die of hunger and preventable diseases each year, which is one child every three seconds. I am pleased that you welcome Gordon Brown's plan for Africa, which includes writing-off the debts of African nations to international financial institutions. Do you share his view that this must constitute additional support, and that it must not simply be taken off the amount given in future aid?

Through its presidencies of the G8 and the European Union, do you also agree that the UK should be acting as an exemplar to the rest of the world in terms of initiating real change in Africa? This will include bringing considerable pressure on the United States to change its preference for taking account of debt relief in future donations, effectively cutting, in real terms, the aid designed to solve the crisis currently facing Africa?

The First Minister: The pressure which is being put on the United States on this issue—which it is resisting for the time being, although we do not know how today's meeting is proceeding—is all about additionality to its existing aid budget. Some of it is terribly simple stuff, such as trying to ensure that every child in Africa sleeps under a mosquito net and so forth. Some of it

trafodaethau ynghylch Affrica yn benodol yng nghyd-destun llywyddiaeth y DU ar yr G8 a/neu'r llywyddiaeth sydd ar ddod ar yr Undeb Ewropeaidd—bydd hynny'n dechrau ar 1 Gorffennaf. Er hynny, cymeradwyaf yr hyn a ddywedasocho am y dylanwad y mae hynny'n ei roi i'r DU yn ystod y chwe mis hollbwysig hyn, a'r negodiadau sydd yn mynd ymlaen ar hyn o bryd yn Washington rhwng Tony Blair a'r Arlywydd Bush, o ran ceisio gael gan yr Arlywydd Bush gefnogi rhai, os nad y cwbl, o syniadau newydd Gordon Brown am y defnydd o gronfeydd cyfalaf i hyrwyddo'r broses o ddileu benthyciadau yn Affrica ac yn y blaen. Cymeradwyaf arweiniad Llywodraeth y DU ar y mater hwn.

Christine Chapman: Croesawaf y sylwadau hynny, gan fod maint y trychineb di-baid yn Affrica yn anferth—mae mwy na 10 miliwn o blant yn marw o newyn a chlefydau y gellir eu hatal bob blwyddyn, ac mae hynny'n cyfateb i un plentyn bob tair eiliad. Yr wyf yn falch eich bod yn croesawu cynllun Gordon Brown ar gyfer Affrica, sydd yn cynnwys dileu dyledion gwledydd Affrica i sefydliadau ariannol rhyngwladol. A ydych yn cyd-weld â'i farn bod rhaid i hyn fod ar ffurf cymorth ychwanegol, ac na cheir ei dynnu o'r swm a roddir fel cymorth yn y dyfodol?

A ydych hefyd yn cytuno y dylai'r DU osod esiampl i weddill y byd, drwy gyfrwng ei llywyddiaeth ar yr G8 ac ar yr Undeb Ewropeaidd, o ran peri newid gwirioneddol yn Affrica? Bydd hynny'n cynnwys dwyn pwysau sylweddol ar yr Unol Daleithiau i newid ei hagwedd o ffafrio cadw rhyddhad rhag dyledion mewn cof wrth roi rhoddion yn y dyfodol, gan fod hynny, i bob pwrpas, yn cwtogi ar y cymorth a fwriedir i ddatrys yr argyfwng y mae Affrica yn ei wynebu ar hyn o bryd?

Y Prif Weinidog: Mae'r pwysau a roddir ar yr Unol Daleithiau ynghylch y mater hwn—y mae'n ei wrthsefyll ar hyn o bryd, er na wyddom am hynt y cyfarfod a gynhelir heddiw—yn ymwneud yn llwyr ag ychwanegu at ei chyllideb bresennol ar gyfer cymorth. Mae rhai agweddau ar hyn yn syml iawn, fel ceisio sicrhau bod pob plentyn yn Affrica yn cysgu dan rwyd fogsitos ac yn y

involves large scale stuff in terms of using financial capital instruments to encourage debt write-off. All of those elements are necessary to try to ensure that children in Africa grow up to be healthy adults who are able to contribute, rather than crippled adults who are not able to contribute to the local economy because of HIV, AIDS, malaria, African river disease or the other huge plagues which afflict the children of that continent.

The Leader of the Welsh Liberal Democrat Group (Michael German): I will question you on another part of the Gordon Brown plan for the UK chairmanship of the European Union. An interesting piece in today's *The Times* says that Mr Brown will bring forward an alternative EU spending plan after Britain assumes the EU presidency. This would aim to cut agricultural and regional infrastructure grants. What benefit would that have for Wales?

2.30 p.m.

The First Minister: That assumes that there will be no progress in the summit meeting which takes place on 16 and 17 June. If a deal were done at that time on the budget for 2007-13, Gordon Brown would not need to bring in a new spending plan, so I guess that that is plan B. If it gets to that and we are talking about plan B, Wales would be back to where we thought it was until about six months ago, namely being a candidate for having statistical-effect region status or its equivalent, through a domestic proposal which would be a repatriated regional-aid system. If that occurs, our No. 1 priority is not whether or not we get the money from London or Brussels but whether or not we get it over and above the Barnett formula.

Michael German: I was asking you whether you were aware of what Gordon Brown is planning to do. That same article in today's edition of *The Times* states that he is playing for time and is heading off any discussion on the European budget at next week's summit, in which case, as you rightly say, we will lose

blaen. Mae rhai agweddau'n ymwneud â phethau ar raddfa fawr o ran defnyddio offerynnau cyfalaf ariannol i gynnig anogaeth i ddileu dyledion. Rhaid wrth yr holl elfennau hynny i geisio sicrhau bod plant yn Affrica yn tyfu'n oedolion iach sydd yn gallu cyfrannu, yn hytrach na bod yn oedolion methedig na allant gyfrannu i'r economi leol oherwydd HIV, AIDS, malaria, clefyd afonydd Affrica neu'r plâu anferth eraill sydd yn niweidio plant y cyfandir hwnnw.

Arweinydd Grŵp Democratiaid Rhyddfrydol Cymru (Michael German): Fe'ch holaf ynghylch rhan arall o gynllun Gordon Brown ar gyfer cadeiryddiaeth y DU ar yr Undeb Ewropeaidd. Mewn eitem ddiddorol yn *The Times* heddiw, dywedir y bydd Mr Brown yn cyflwyno cynllun gwariant gwahanol ar gyfer yr UE wedi i Brydain ymgymryd â llywyddiaeth yr UE. Ei nod fyddai cwtogi grantiau amaethyddol a grantiau seilwaith rhanbarthol. Pa fudd a gâi Cymru o hynny?

Y Prif Weinidog: Mae hynny'n golygu cymryd na fydd dim cynnydd yn yr uwchgynhadledd a gynhelir ar 16 a 17 Mehefin. Os bydd bargaen yn cael ei tharo bryd hynny ar y gyllideb ar gyfer 2007-13, ni fyddai angen i Gordon Brown gyflwyno cynllun gwariant newydd, felly mae'n debyg mai cynllun B yw hynny. Os daw i hynny a ninnau'n siarad am gynllun B, byddai Cymru yn ôl yn y sefyllfa yr oedd ynddi hyd tua chwe mis yn ôl, sef bod yn ymgeisydd am statws rhanbarth effaith ystadegol neu statws cyfwerth, drwy gynnig domestig a fyddai'n system cymorth rhanbarthol wedi ei ailwladoli. Os bydd hynny'n digwydd, ein prif flaenoriaeth yw nid a fyddem yn cael yr arian gan Lundain neu gan Frwsel ond a fyddem yn derbyn mwy na'r hyn a roddir drwy fformiwla Barnett.

Michael German: Yr oeddwn yn gofyn ichi a oeddech yn ymwybodol o'r hyn y mae Gordon Brown yn bwriadu ei wneud. Mae'r un erthygl yn rhifyn heddiw o *The Times* yn dweud ei fod yn ceisio cael rhagor o amser ac yn ceisio osgoi unrhyw drafodaeth ar y gyllideb Ewropeaidd yn yr uwchgynhadledd

the opportunity to secure the continuation of Objective 1 funding for the period after 2006. However, my real question is based on the sum of money that we are talking about here, because it will clearly not be in Wales's interest to only get a penny above the Barnett formula due to nothing being left in the pot. I will come back to the question that I was asking you. In terms of our Objective 1, 2 and 3 funding, Mr Brown is producing an alternative plan to cut agriculture funding, which is presumably common agricultural policy funding, and regional infrastructure grants, which is Objectives 1, 2 and 3. Were you aware of this plan, which Gordon Brown intends to place before the European Union in a month's time?

The First Minister: I have not read this article. Clearly, there is a great deal of briefing going on in the run-up to the summit. Our latest information is that two possibilities still remain for the summit on 16 and 17 June. Despite the extremely bad blood that exists between the British and French Governments, it is still possible—and the Luxembourg presidency is still pushing very hard for this—to get a settlement of the budget for 2007-13, the weekend after next. However, if the bad blood between Britain and France makes that impossible, we are very likely to lose the opportunity to have full Objective 1 status and we would be back where we thought we were a year ago, namely having statistical-effect status for west Wales and the Valleys, and we would get a sum equivalent to that if Gordon Brown's proposals for repatriating regional aid to the wealthier member states takes place. Therefore, the content of the briefing that you have from *The Times* does not fit in with the briefing that we have had through official channels.

Michael German: If it is the case that Gordon Brown is batting for time, then that, surely, is a double whammy for Wales. First, it means that we will be postponing a decision about our future Objective 1, 2 and 3 funding, which, as you just admitted, is really bad news because it means that we will not qualify for the top level of grant that Wales has had for the last six years. Secondly, if he

yr wythnos nesaf ac, os mai felly y mae hi, fel y dywedwch yn hollol gywir, byddwn yn colli'r cyfle i sicrhau ein bod yn parhau i dderbyn cyllid Amcan 1 ar ôl 2006. Fodd bynnag, fy mhrif gwestiwn yw am faint o arian yr ydym yn sôn, oherwydd y mae'n amlwg na fydd o fudd i Gymru gael dim ond ceiniog yn fwy na'r hyn a gaiff drwy fformiwla Barnett, oherwydd bod y potyn yn wag. Dof yn ôl at y cwestiwn yr oeddwn yn ei ofyn ichi. O ran ein cyllid Amcan 1, 2 a 3, mae Mr Brown yn datblygu cynllun amgen i leihau'r cyllid i amaethyddiaeth, sef cyllid y polisi amaethyddol cyffredin mae'n debyg, a'r grantiau seilwaith rhanbarthol, sef Amcan 1, 2 a 3. A oeddech yn ymwybodol o'r cynllun hwn, y mae Gordon Brown yn bwriadu ei roi gerbron yr Undeb Ewropeaidd ymhen mis?

Y Prif Weinidog: Nid wyf wedi darllen yr erthygl hon. Yn amlwg, mae cryn dipyn o friffio yn digwydd cyn yr uwchgynhadledd. Yn ôl y wybodaeth ddiweddaraf sydd gennym, mae dau bosibilrwydd o hyd ar gyfer y gynhadledd ar 16 a 17 Mehefin. Er gwaetha'r drwgdeimlad sylweddol rhwng Llywodraethau Prydain a Ffrainc, mae'n bosibl serch hynny—ac mae llywyddiaeth Luxembourg yn dal i bwysu'n ddygn iawn am hyn—y llwyddir i gytuno ar y gyllideb ar gyfer 2007-13, y penwythnos ar ôl yr un nesaf. Fodd bynnag, os bydd y drwgdeimlad rhwng Prydain a Ffrainc yn gwneud hynny'n amhosibl, yr ydym yn debygol iawn o golli'r cyfle i ennill statws Amcan 1 llawn a byddem yn mynd yn ôl i'r fan lle yr oeddem yn tybio ein bod flwyddyn yn ôl, sef bod gan orllewin Cymru a'r Cymoedd statws effaith ystadegol, a byddem yn derbyn swm a fyddai'n cyfateb i'r swm pe bai cynigion Gordon Brown i ailwladoli cymorth rhanbarthol i'r gwledydd cyfoethocaf yn yr Undeb yn cael eu gweithredu. Felly, nid yw cynnwys y briffio a gawsoch yn *The Times* yn cyd-fynd â'r briffio a gawsom drwy sianelau swyddogol.

Michael German: Os yw'n wir mai ceisio cael rhagor o amser y mae Gordon Brown, yna mae hynny'n siŵr o fod yn ergyd ddwbl i Gymru. Yn gyntaf, bydd yn golygu y byddwn yn gohirio penderfyniad ynghylch ein cyllid Amcan 1, 2 a 3 yn y dyfodol sydd, fel yr ydych newydd gyfaddef, yn newydd drwg iawn oherwydd ei fod yn golygu na fyddwn yn gymwys i dderbyn y grantiau

is trying to cut the European grants for Objectives 1, 2 and 3 altogether, regardless of the deal that we get at the end of it, the amount of money that we get from Brussels or London, or the money that we get above Barnett, will be reduced anyway. Therefore, is this whole programme not doubly bad news for Wales?

The First Minister: It is no worse a situation than we thought we were in a year ago, before the revision in the statistics that Eurostat uses to measure regional-level gross domestic product. That changed weighting meant that west Wales and the Valleys dropped from 75.5 per cent to 73.5 per cent, so that we would just qualify. That was the golden scenario, which was based on 2000, 2001 and 2002. We were the first to notice this and we drew it to the Treasury's attention straight away. We said that we would expect the full whack of Objective 1 funding in those six years, whether that was via repatriated money that is no longer sent into the European Union budget, or via the EU budget. We were the first people, either in Wales or in the councils of Government in London, to draw people's attention to that. However, if this does not happen because the summit meeting is a bit of a stand-off and the recent bad blood cannot be overcome, we will be back to where we were before the statistical change by Eurostat, with west Wales and the Valleys having statistical-effect status, and the Government's guarantee would then operate, but at a different, tapering-off level, from 1 January 2007 to 2013, and there would probably be nothing beyond that from 2013 to 2020. Therefore, we would be worse off than we are in the present golden scenario if the matter is settled the week after next, but we will be no worse off than we thought we were going to be when we assumed that we would have statistical-effect status, which was up until a year ago.

Blaenoriaethau'r Llywodraeth o ran Tai Government Priorities for Housing

C8 Elin Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar flaenoriaethau ei Lywodraeth ar gyfer tai? OAQ0555(FM)

uchaf sydd wedi eu rhoi i Gymru dros y chwe mlynedd diwethaf. Yn ail, os yw'n ceisio dileu'r grantiau Ewropeaidd ar gyfer Amcan 1, 2 a 3 yn llwyr, pa setliad bynnag y byddwn yn ei gael yn y diwedd, bydd yr arian a gawn gan Frwsel neu Lundain, neu'r arian a gawn sy'n fwy na Barnett, yn llai beth bynnag. Felly, onid yw'r holl raglen hon yn newydd drwg deublyg i Gymru?

Y Prif Weinidog: Nid yw'n sefyllfa waeth na'r un yr oeddem yn tybio ein bod ynddi flwyddyn yn ôl, cyn adolygu'r ystadegau a ddefnyddir gan Eurostat i fesur cynnyrch mewnwladol crynswth ar lefel ranbarthol. Yr oedd y pwysoliad newydd yn golygu bod gorllewin Cymru a'r Cymoedd yn disgyn o 75.5 y cant i 73.5 y cant, felly byddem yn gymwys o drwch blewyn. Dyna'r sefyllfa ddelfrydol, a oedd yn seiliedig ar 2000, 2001 a 2002. Ni oedd y cyntaf i sylwi ar hyn a thynnwyd sylw'r Trysorlys at y mater yn syth. Dywedasom y byddem yn disgwyl cael y cyllid Amcan 1 yn llawn yn y chwe mlynedd hynny, boed hynny ai ar ffurf arian wedi'i ailwladoli nad yw mwyach yn mynd i gyllideb Ewrop, neu drwy gyllideb yr UE. Ni oedd y bobl gyntaf, yng Nghymru ac yng nghynghorau'r Llywodraeth yn Llundain, i dynnu sylw pobl at hynny. Fodd bynnag, oni fydd hyn yn digwydd oherwydd bod yr uwchgynhadledd yn diweddu mewn anghytundeb ac na fydd modd goresgyn y drwgdeimlad diweddar, byddwn yn ôl i ble'r oeddem cyn y newid ystadegol gan Eurostat, gyda gorllewin Cymru a'r Cymoedd yn cael statws effaith ystadegol, ac yna byddai gwarant y Llywodraeth yn dod i rym, ond ar lefel wahanol sy'n lleihau'n raddol, o 1 Ionawr 2007 hyd 2013, ac mae'n debygol na fyddai dim wedyn rhwng 2013 a 2020. Felly, byddem mewn sefyllfa waeth na'r sefyllfa ddelfrydol bresennol os caiff y mater ei setlo yr wythnos ar ôl y nesaf, ond ni fydd yn waeth arnom na'r sefyllfa yr oeddem yn tybio ein bod am fod ynddi pan oeddem yn cymryd y byddai gennym statws effaith ystadegol, sef hyd at flwyddyn ôl.

Q8 Elin Jones: Will the First Minister make a statement on his Government's priorities for housing? OAQ0555(FM)

Y Prif Weinidog: Caiff ein blaenoriaethau ar gyfer tai eu nodi yn ein strategaeth dai genedlaethol 'Cartrefi Gwell i Bobl Cymru'. Cyflwynodd y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio, Edwina Hart, y wybodaeth ddiweddaraf ynghylch gweithredu'r polisi tai yng Nghymru gerbron y Pwyllgor Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio ar 23 Chwefror. Mae'r wybodaeth hon ar gael ar y fewnwyd.

Elin Jones: Bydd tir Awdurdod Datblygu Cymru yn dod o dan berchenogaeth eich Llywodraeth o fewn blwyddyn. Mae'r tir hwn yn bennaf ar gyrion pentrefi a threfi. A gredwch y byddai'n syniad da ichi gynnal arolwg i weld a oes tir o fewn portffolio'r awdurdod sy'n addas ar gyfer adeiladu tai arno, ac y gallech, os oes tir o'r fath ar gael, ei gynnig i awdurdodau lleol er mwyn iddynt adeiladu tai fforddiadwy arno, os ydynt yn dymuno gwneud hynny?

Y Prif Weinidog: Wrth gwrs, ond bod hynny yn cyd-fynd â strategaethau eraill, fel y cynlluniau datblygu lleol ac ati. Nid yw'r ffaith bod y tir yn newid o fod dan berchnogaeth yr awdurdod datblygu i fod dan berchnogaeth Llywodraeth y Cynulliad yn arwain at newid o ran sut y gwneir y defnydd gorau o'r tir hwnnw. Bydd rhaid ystyried o hyd a ddylid adeiladu ffatrioedd neu swyddfeydd newydd arno neu a ddylid ei gadw fel y mae. Prynwyd llawer o'r tir hwn gan yr hen Awdurdod Tir Cymru, ac yna fe'i gwerthir pan gyfunir tir fferm o wahanol ardaloedd gyda'i gilydd. Cyn ei ddefnyddio, rhaid gofyn am ganiatâd cynllunio gan yr awdurdod lleol.

Mark Isherwood: How have you responded to the recommendation by the workshop on meeting local housing needs in north-west Wales, held on 25 January and sponsored by Business in the Community and the Principality Building Society, that the Welsh Assembly Government needs to provide clear national guidance on solutions to affordable housing needs relating to private funding solutions, the value of land for affordable housing and the links between affordable housing, employment and economic development? In your response, please explain what impact, if any, Gordon Brown's plans to establish a new shared-ownership

The First Minister: Our priorities for housing are set out in our national housing strategy 'Better Homes for People in Wales'. The Minister for Social Justice and Regeneration, Edwina Hart, provided an update on the implementation of housing policy in Wales to the Social Justice and Regeneration Committee on 23 February. This can be accessed via the intranet.

Elin Jones: Land owned by the Welsh Development Agency will come under the ownership of your Government within a year. This land is mainly on the outskirts of villages and towns. Do you think that it would be a good idea to hold a review to see whether there is any land within the agency's portfolio that could be used to build houses upon it and, if so, to offer it to local authorities for them to build affordable housing on it, if they wish to do so?

The First Minister: Of course, as long as that is in line with other strategies, such as the local development plans and so on. The fact that the land will be owned by the Assembly Government and not the WDA will not have an effect in terms of how that land is best used. Consideration should still be given to whether factories or new offices should be built on it or whether it should be left as it is. A great deal of this land was bought by the former Land Authority of Wales, and then it is sold when farming land from several areas is combined. Before using the land, planning permission must be sought from the local authority.

Mark Isherwood: Sut yr ydych wedi ymateb i'r argymhelliad gan y gweithdy ar ddiwallu anghenion tai lleol yng ngogledd orllewin Cymru, a gynhaliwyd ar 25 Ionawr ac a noddwyd gan Fusnes yn y Gymuned a Chymdeithas Adeiladu'r Principality, sef bod angen i Lywodraeth Cynulliad Cymru gyhoeddi canllawiau cenedlaethol clir ar gynnig atebion i anghenion tai fforddiadwy yng nghyswllt atebion cyllid preifat, gwerth tir ar gyfer tai fforddiadwy a'r cysylltiad rhwng tai fforddiadwy, cyflogaeth a datblygu economaidd? Yn eich ymateb, a fydddech cystal ag esbonio pa effaith, os caiff effaith o gwbl, a gaiff cynlluniau Gordon Brown i

scheme will have in Wales.

The First Minister: We already have several shared-ownership schemes. I mentioned one at length some time ago, namely the homebuy scheme, and we want to see local authorities make fuller use of that because it is a form of shared equity that is available for use by registered social landlords. Under that scheme, they keep some of the equity and tenants get some of it so that if there is a period of increases in house prices, they have a foot on the ladder, however uncertainly and to whatever minor extent, and they participate, as tenant-owners, in the rise in house price values.

The points that you make about private sector involvement in this are important. Affordable housing comes under two categories: affordable housing for rent, and affordable housing for those who are trying to get their foot on the private-home-ownership ladder. The latter is currently exceedingly difficult, as was the case following the great house-price booms of 1973-74 and 1988-89. Those who are trying to get their foot on the bottom of the ladder now are in the same position. The situation has been easing off a bit, we are told, during 2005, but it was pretty impossible during 2004. That is what normally happens in these 15-year cycles of house-price booms. You then have to go back to affordable housing for rent to a larger extent instead of affordable housing to buy.

Peter Black: You will be aware that many public sector workers such as doctors, nurses and firefighters are finding it difficult to afford to buy homes in the vast majority of areas in Wales. Would you consider adapting the homebuy scheme into a key-worker scheme in an urban context, whereby those key public sector workers who cannot afford to buy a house might be able to have a 50 per cent homebuy provision to enable them to buy properties in areas near to where they work?

The First Minister: I think that you are referring to the Halifax report, which was an

sefydlu cynllun rhan-berchenogaeth newydd yng Nghymru.

Y Prif Weinidog: Mae gennym eisoes nifer o gynlluniau rhan-berchenogaeth. Soniais dipyn am un beth amser yn ôl, sef y cynllun cymorth prynu, ac yr ydym am weld yr awdurdodau lleol yn gwneud mwy o ddefnydd ohono gan ei fod yn rhyw ffurf ar rannu ecwiti sydd ar gael i'w ddefnyddio gan landlordiaid cymdeithasol cofrestredig. O dan y cynllun hwnnw, maent yn cadw peth o'r ecwiti a'r tenantiaid yn cael rhan ohono, felly, os bydd cyfnod pan fydd prisiau tai yn codi, mae ganddynt droed ar yr ysgol, er mor ansicr fydd hynny ac er mai dim ond i raddau bach iawn o bosibl, ac maent yn cyfranogi, fel tenant-berchenogion, yn y cynnydd mewn prisiau tai.

Mae'r pwyntiau a wnewch am gyfraniad y sector preifat yn bwysig. Daw tai fforddiadwy o dan ddau gategori: tai fforddiadwy i'w rhentu, a thai fforddiadwy i bobl sy'n ceisio cael troed ar ysgol perchentyaeth preifat. Mae'r olaf yn eithriadol anodd ar hyn o bryd, fel yr oedd wedi'r cynnydd mawr ym mhrisiau tai yn 1973-74 a 1988-89. Mae'r bobl sy'n ceisio cael troed ar ris isaf yr ysgol yn yr un sefyllfa heddiw. Mae'r sefyllfa wedi gwella ychydig, yn ôl y sôn, yn ystod 2005, ond yr oedd yn eithaf amhosibl yn 2004. Dyna sy'n digwydd fel arfer yn y cylchoedd 15 mlynedd hyn o ymchwydd mewn prisiau tai. Rhaid ichi wedyn fynd yn ôl, i raddau helaeth, at dai fforddiadwy i'w rhentu yn hytrach na thai fforddiadwy i'w prynu.

Peter Black: Byddwch yn ymwybodol bod llawer o weithwyr yn y sector cyhoeddus fel meddygon, nyrsys a diffoddwyr tân yn ei chael yn anodd prynu tai yn y rhan fwyaf o ardaloedd Cymru. A fydddech yn ystyried addasu'r cynllun cymorth prynu a'i wneud yn gynllun gweithwyr allweddol mewn cyddestun trefol, lle y byddai gweithwyr sector cyhoeddus allweddol nad ydynt yn gallu fforddio prynu tai yn gallu manteisio ar gymorth prynu o 50 y cant i'w galluogi i brynu tai mewn ardaloedd wrth ymyl eu gwaith?

Y Prif Weinidog: Credaf mai cyfeirio yr ydych at adroddiad Halifax, a oedd yn

interesting report on how unaffordable homes were. There were a few exceptions in Scotland, and Aberdare was the one exception in Wales where firefighters, teachers and nurses could still, to a reasonable degree, afford to buy a house. All the towns with the most unaffordable houses were in the London area and south-east England, but the highest increases in prices were in regions outside south-east England, with the exception of Scotland. Wales was in the middle range of those regions with a 117 per cent rise in house prices over the past five years, from 1999-2004, compared with only 70 per cent in the south-east. Clearly, the south-east started from a much higher base.

adroddiad diddorol ynghylch pa mor anfforddiadwy oedd cartrefi. Yr oedd rhai eithriadau yn yr Alban, ac Aberdâr oedd yr un eithriad yng Nghymru lle'r oedd diffoddwyr tân, athrawon a nyrsys, i ryw raddau, yn dal i allu fforddio prynu tŷ. Yr oedd yr holl drefi lle y ceid y tai mwyaf anfforddiadwy yn ardal Llundain a de-orllewin Lloegr, ond yr oedd y cynnydd mwyaf mewn prisiau mewn ardaloedd y tu allan i dde-ddwyrain Lloegr, ac eithrio'r Alban. Yr oedd y cynnydd yng Nghymru yn ganolig o ran yr ardaloedd hynny, gyda chynnydd o 117 y cant ym mhrisiau tai yn ystod y pum mlynedd diwethaf, rhwng 1999-2004, o gymharu â dim ond 70 y cant yn y de-ddwyrain. Yn amlwg, yr oedd man cychwyn y de-ddwyrain yn llawer uwch.

2.40 p.m.

Whenever there is a house-price surge, one of which has just come to an end, things become difficult for key workers. However, we are told that things are improving in 2005. Wages are catching up, but it will take a long time, perhaps six or seven years, to reach a level of equivalence between the mortgage ability of a typical salary of a typical teacher, nurse and firefighter. A key-worker scheme would have to be set up by the local authority, as has been done in London. We would have to consider whether or not such an initiative would need special funding or could be fitted into the homebuy scheme.

Pryd bynnag y ceir cynnydd mawr mewn prisiau tai, ac mae un newydd ddod i ben, mae pethau'n anodd i weithwyr allweddol. Fodd bynnag, mae sôn bod pethau'n gwella yn 2005. Mae cyflogau yn dal i fyny, ond bydd yn cymryd amser maith, chwech neu saith mlynedd efallai, i gyrraedd lefel o gyfwerthedd rhwng y morgais y gall cyflog arferol athro, nyrs neu ddiffoddwr tân arferol ei dalu. Byddai'n rhaid i awdurdod lleol sefydlu cynllun gweithwyr allweddol, fel sydd digwydd yn Llundain. Byddai'n rhaid inni ystyried a fyddai angen cyllid arbennig ar gyfer cynllun o'r fath neu a ellid ei gynnwys o fewn y cynllun cymorth prynu.

Gwasanaethau'r GIG (Canolbarth a Gorllewin Cymru) NHS Services (Mid and West Wales)

Q9 Helen Mary Jones: Will the First Minister make a statement on the availability of NHS services in mid and west Wales? OAQ0559(FM)

C9 Helen Mary Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ynghylch gwasanaethau'r GIG sydd ar gael yng nghanolbarth a gorllewin Cymru? OAQ0559(FM)

The First Minister: Availability of NHS services depends on the availability of staff and buildings, including new buildings. Our capital programme will improve availability of health services throughout mid and west Wales by investing £27 million in tertiary services in Swansea, more than £30 million in new community hospitals in Pembrokeshire and Ceredigion, and £10

Y Prif Weinidog: Mae'r gwasanaethau sydd ar gael yn y GIG yn dibynnu ar y staff a'r adeiladau sydd ar gael, gan gynnwys adeiladau newydd. Bydd ein rhaglen gyfalaf yn gwella'r sefyllfa o ran y gwasanaethau ieched sydd ar gael ar draws canolbarth a gorllewin Cymru drwy fuddsoddi £27 miliwn mewn gwasanaethau trydyddol yn Abertawe, mwy na £30 miliwn mewn ysbytai

million at the West Wales General Hospital in Carmarthen.

Helen Mary Jones: You will be aware of the importance of palliative care; it forms an integral part of providing health services to the most sick and ill in our communities. You are on record as praising the work of Tŷ Bryngwyn in Llanelli. You will also be aware that that hospice was opened with the help of a special grant of £175,000 a year from your Government, for which, of course, the people of Llanelli campaigned hard and were eventually grateful. Can you commit your Government to ensuring that in-patient services are maintained at Tŷ Bryngwyn and that other enhanced services in other hospices across Wales are maintained when that funding comes to an end in a year's time?

The First Minister: It is not a matter of the funding coming to an end; there is a three-year programme that will come to an end. You are implying that there will not be another three-year programme. Every time you have a three-year programme, you have to consider how to deal with it in the next budget. You should not assume that there will be no further funding, but, at the same time, I cannot take this out of the budget process and make a commitment to you today. However, you should not imply that because the three-year programme is coming to an end, there cannot possibly be further funding for hospices. That seems highly unlikely to me.

Goblygiadau Araith y Frenhines The Consequences of the Queen's Speech

C10 Alun Ffred Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar oblygiadau Araith y Frenhines i Gymru? OAQ0541(FM)

Y Prif Weinidog: Mae Araith y Frenhines yn dangos ein record o ran ein hymrwymiaadau i sicrhau deddfwriaeth newydd i Gymru. Yn eu plith, y mae'r Mesur i sefydlu comisiynydd dros henoed yng Nghymru, sydd wedi dechrau ei lwybr drwy San Steffan. Cafodd ei Ddarlleniad Cyntaf yn Nhŷ'r Arglwyddi ar

cymunedol newydd yn sir Benfro a Cheredigion, a £10 miliwn yn Ysbyty Cyffredinol Gorllewin Cymru yng Nghaerfyrddin.

Helen Mary Jones: Gwyddoch pa mor bwysig yw gofal lliniarol; mae'n rhan annatod o ddarparu gwasanaethau iechyd i'r bobl waelaf a'r salaf yn ein cymunedau. Mae eich canmoliaeth i waith Tŷ Bryngwyn yn Llanelli ar ddu a gwyn. Byddwch hefyd yn ymwybodol bod yr hosbis honno wedi'i hagor gyda chymorth grant arbennig o £175,000 y flwyddyn gan eich Llywodraeth, ac yr oedd pobl Llanelli wedi ymgrychu'n ddygn dros hynny ac yn ddiolchgar am hynny yn y diwedd. A allwch rwydo eich Llywodraeth i sicrhau y parheir i ddarparu gwasanaethau i gleifion mewnol yn Nhŷ Bryngwyn ac y parheir i ddarparu gwasanaethau lefel uwch eraill mewn hosbisau eraill ledled Cymru pan ddaw'r cyllid hwnnw i ben ymhen blwyddyn?

Y Prif Weinidog: Nid mater o gyllid yn dod i ben ydyw; bydd rhaglen tair blynedd yn dod i ben. Yr ydych yn awgrymu na fydd rhaglen tair blynedd arall. Bob tro y mae gennych raglen tair blynedd, rhaid ichi ystyried sut i ddelio â hynny yn y gyllideb nesaf. Ni ddylech gymryd na fydd dim cyllid pellach, ond, ar yr un pryd, ni allaf dynnu hyn o'r broses gyllidebu a gwneud ymrwymiad ichi heddiw. Er hynny, ni ddylech awgrymu nad oes modd i hosbisau gael cyllid pellach oherwydd bod rhaglen tair blynedd yn dod i ben. Mae hynny'n ymddangos yn annhebygol iawn i mi.

Q10 Alun Ffred Jones: Will the First Minister make a statement on the consequences for Wales following the Queen's Speech? OAQ0541(FM)

The First Minister: The Queen's Speech has shown our record in terms of our commitments to securing new legislation for Wales. Among this legislation is the Bill to establish an older people's commissioner in Wales, which has started its journey through Westminster. Its First Reading took place on

25 Mai. Bydd yr Ail Ddarlleniad ymhen wythnos ar 14 Mehefin.

25 May in the House of Lords. The Second Reading will take place in a week's time on 14 June.

Alun Ffred Jones: Un o'r Mesurau a grybwyllir yw hwnnw sy'n ymdrin ag ehangu pwerau'r Cynulliad. Yr ydych wedi ffafrio yr hyn a elwir yn 'pwerau Harri'r VIII' yn y gorffennol. A ydych yn disgwyl i'r syniad hwnnw fod yn rhan o'r Papur Gwyn?

Alun Ffred Jones: One of the Bills proposed deals with the expansion of the Assembly's powers. You have favoured what are called 'Henry VIII powers' in the past. Do you expect to see reference made to these powers in the White Paper?

Y Prif Weinidog: Caiff y Papur Gwyn ei gyhoeddi ymhen 10 diwrnod, ac fe welwch bryd hynny y tebygrwydd cryf rhwng y papur a'r hyn a basiwyd yng nghynhadledd y Blaid Lafur ar 11 Medi 2004.

The First Minister: The White Paper will be published in 10 days' time, which is when you will be able to see the strong similarity between the paper and what was passed by the Labour Party conference on 11 September 2004.

William Graham: Within the proposals in the Queen's Speech, how will you ensure that if public spending reduces, we will still have our fair share of expenditure in Wales?

William Graham: O fewn y cynigion yn Araith y Frenhines, sut y byddwch yn sicrhau, os bydd gwariant cyhoeddus yn lleihau, y bydd gennym ni yng Nghymru ein cyfran deg o wariant o hyd?

The First Minister: I am not sure that the one is related to the other. We will have a continued ability to press for legislation that is of a clear primary character. However, one of the advantages of the White Paper is that it enables Parliament and the Assembly to come to different arrangements, which lifts the burden and the logjam that we occasionally hit. To get a record number of three Bills in an 18-month Queen's Speech—it is always extended after a spring election—is a brilliant achievement. We should all be celebrating having three Wales-only Bills in this first year of Parliament. Nevertheless, there are times when bids from us hit a logjam, and, therefore, we hope that Parliament and the Assembly can come to a different arrangement that eases that logjam.

Y Prif Weinidog: Nid wyf yn siŵr a yw'r naill beth yn gysylltiedig â'r llall. Byddwn yn parhau i allu pwyso am ddeddfwriaeth sy'n amlwg yn sylfaenol ei natur. Fodd bynnag, un o fanteision y Papur Gwyn yw ei fod yn galluogi'r Senedd a'r Cynulliad i bennu trefniadau gwahanol, sy'n codi'r baich a'r dagfa yr ydym weithiau yn eu hwynebu. Mae llwyddo i gynnwys tri Mesur, y nifer fwyaf erioed, mewn Araith 18 mis gan y Frenhines—sydd bob tro'n cael ei hymestyn ar ôl etholiad yn y Gwanwyn—yn dipyn o gamp. Dylem i gyd fod yn dathlu oherwydd bod tri Mesur yn ymwneud â Chymru yn unig ym mlwyddyn gyntaf y Senedd hon. Er hynny, ceir adegau pan fydd bidiau gennym yn cael eu llesteirio gan dagfa ac, felly, gobeithiwn y bydd y Senedd a'r Cynulliad yn gallu dod i drefniant gwahanol i liniaru'r sefyllfa.

Arweinydd yr Wrthblaid (Ieuan Wyn Jones): Fel y mae'r Prif Weinidog yn gwybod, un Mesur yn Araith y Frenhines oedd Mesur yr Undeb Ewropeaidd a oedd yn caniatáu refferendwm ar y cyfansoddiad. Gŵyr y Prif Weinidog erbyn hyn fod y Comisiwn Ewropeaidd wedi cytuno i gael cwestiwn Cymraeg a Saesneg yn y refferendwm. Gan fod Ffrainc a'r Iseldiroedd bellach wedi gwrthod y cyfansoddiad mewn

The Leader of the Opposition (Ieuan Wyn Jones): As the First Minister knows, one of the Bills contained in the Queen's Speech was the European Union Bill, which allowed for a referendum to be held on the constitution. The First Minister also knows by now that the European Commission has agreed to having a Welsh and English-language question in the referendum. As France and the Netherlands have now

refferendwm, a bod Jack Straw wedi gohirio refferendwm yng ngwledydd Prydain, a yw'r Prif Weinidog yn rhannu fy nheimlad na ddylai Llywodraeth y Deyrnas Gyfunol geisio pigo rhannau o'r cyfansoddiad a cheisio eu gweithredu drwy'r drws cefn?

Y Prif Weinidog: Mae hi'n dibynnu ar ba mor sylfaenol neu gyfansoddiadol ydynt. Byddwn yn drist pe bawn yn cau'r drws yn awr ar rai o'r cynigion sy'n rhoi pwerau yn ôl i Senedd Prydain Fawr, a hefyd sy'n rhoi rhai pwerau i ni ac i lywodraeth leol ym Mhrydain Fawr. Byddwn yn hapus i weld yr agweddau ar y cyfansoddiad neu'r cytundeb—beth bynnag yr ydych am ei alw—sy'n rhoi pwerau yn ôl i seneddau neu gyrff deddfwriaethol fel ni yn cael eu pasio. Os oes rhai pethau mwy sylfaenol a mwy cyfansoddiadol sy'n golygu bod angen refferendwm ac eraill lle nad oes, a bod pawb yn cytuno ar hynny, ni welaf reswm pam na ddylai pobl gario ymlaen.

Ieuan Wyn Jones: Rhaid derbyn, Brif Weinidog, fod gwrthwynebiad cryf i'r cyfansoddiad mewn rhai gwledydd yn Ewrop oherwydd bod pobl yn teimlo nad yw'r undeb yn adlewyrchu'r teimlad bod yn rhaid i benderfyniadau gael eu gwneud yn agosach at y bobl. Rhaid inni wrthbwysu'r duedd sydd yn yr Undeb Ewropeaidd i ganoli pethau yn y gwledydd mawr, yn y cenedl-wladwriaethau mawr, ac ym Mrwsel. Hefyd, mae mwy o awydd yn Ewrop i gael system fwy datganoledig, lle gwneir penderfyniadau yn agosach at y bobl. Yn hytrach na'n bod yn dewis a dethol, a gredwch fod angen ailedrych ar y cyfansoddiad yn ei gyfanrwydd? Dyma gyfle i wledydd fel Cymru, ochr yn ochr â rhanbarthau a gwledydd bach Ewrop, gael cyfansoddiad sy'n adlewyrchu llawer gwell ddyheadau pobl Ewrop ac nid dyheadau y Llywodraethau yn y gwledydd mawr.

Y Prif Weinidog: Dyna'r cwestiwn mawr. Fodd bynnag, yn eich gosodiad cyntaf ynglŷn â pheidio â phasio'r cyfansoddiad drwy'r drws cefn, yr oeddech yn awyddus iawn i wybod nad oedd yn bosibl cario ymlaen heb refferendwm. Yn groes i'ch gosodiad, credaf y dylem gael yr hawl i basio pethau drwy'r drws cefn—sef heb

rejected the constitution in a referendum, and since Jack Straw has postponed the referendum in the countries of Britain, does the First Minister share my view that the UK Government should not try to cherry-pick parts of the constitution and try to implement them through the back door?

The First Minister: It depends how fundamental or constitutional they are. I would be very sad if I were now to close the door on some of the proposals that give powers back to the British Parliament, and that also give certain powers to us and to local government in Great Britain. I would be happy to see certain aspects of the constitution or the agreement—or whatever you want to call it—that give powers back to parliaments or legislative bodies such as us being passed. If some issues are more fundamental or constitutional and require a referendum whereas others do not, and everyone is agreed on that, I do not see why people should not continue with it.

Ieuan Wyn Jones: You must accept, First Minister, that some countries in Europe strongly object to the constitution because people feel that the union does not reflect the feeling that decisions should be taken much closer to the people. We must counterbalance the tendency in the EU to centralise matters in the larger countries, the large nation-states and in Brussels. There is also more of a desire in Europe to have a more devolved system, in which decisions are taken closer to the people. Rather than picking and choosing, do you not think that we should revisit the constitution in its entirety? Here is an opportunity for countries such as Wales, in line with other smaller regions and countries in Europe, to have a constitution that reflects more accurately the wishes of the people of Europe, and not the wishes of the Governments of the larger countries.

The First Minister: That is the big question. However, in your first assertion about not trying to pass the constitution through the back door, you were very eager to ensure that you could not carry on without a referendum. Contrary to what you say, I believe that we should have the right to pass things through the back door—that is, without a

refferendwm—pe baent yn rhoi pwerau yn ôl i seneddau neu yn rhoi pwerau am y tro cyntaf i gyrff fel ein corff ni. Os cytunwn ar hynny, derbyniaf ein bod yn cytuno, a dylem fwrw ymlaen gyda'n gilydd ar y mater hwn.

Ieuan Wyn Jones: My point was that we could get an even better constitution for Europe if it were more de-centralist and more in tune with people's feelings. However, I will leave that to one side for a second, as I need to ask you about the impact of the delay on the referendum, and—as I think that you indicated—the bad blood that now exists between the United Kingdom Government and France, and how that will muddy the waters in the debate over the budget.

I was interested in your response to the question put to you by the leader of the Welsh Liberal Democrat group as, for the first time, First Minister, you have indicated that, even if we do not get Objective 1 funding, we may get the statistical effect compromise. You will know perfectly well that the Treasury and the Department of Trade and Industry in London have consistently argued against the statistical effect, because they recognise that to enable that to happen the budget would have to be larger than the 1 per cent. I am, therefore, interested in your response. Is your negotiating position, at least in your negotiations with the UK Government, that, if we do not get Objective 1, at least we should get statistical effect?

The First Minister: Let me go back to the constitution first. The issue that caused the referenda to go down was the fact that it was called a 'constitution'. People did not like that idea. The original title favoured by Tony Blair—a 'charter of competencies'—may have been more successful, as at the conclusion of the Nice treaty.

2.50 p.m.

Secondly, it is not the first time that I have referred to Wales going back to where we were a year ago, and having access to statistical-effect region funding or its equivalent through a domestic allocation of money from the Treasury. I have consistently

referendum—if they give powers back to parliaments or, for the first time, to bodies such as ours. If we agree on that, I accept that we agree, and that we should move forward together on this matter.

Ieuan Wyn Jones: Fy mhwynt oedd y gallem gael cyfansoddiad gwell fyth i Ewrop pe bai'n fwy datganolaidd ac yn fwy mewn cytgord â theimladau pobl. Fodd bynnag, rhof hynny o'r neilltu am eiliad, gan fod arnaf eisiau eich holi ynghylch effaith yr oedi ar y refferendwm, a'r berthynas ddrwg—fel y bu i chi nodi, fe gredaf—sydd ar hyn o bryd rhwng Llywodraeth y Deyrnas Unedig a Ffrainc, a sut y gwnaiff hynny ddrysu'r drafodaeth yn y ddadl ar y gyllideb.

Yr oedd eich ymateb i'r cwestiwn a ofynnwyd ichi gan arweinydd grŵp Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn ddiddorol i mi gan i chi, am y tro cyntaf, Brif Weinidog, nodi y gallwn, hyd yn oed os na chawn arian Amcan 1, gael y cyfaddawd effaith ystadegol. Gwyddoch yn burion fod y Trysorlys a'r Adran Masnach a Diwydiant yn Llundain wedi dadlau'n gyson yn erbyn yr effaith ystadegol, am eu bod yn sylweddoli y byddai'n rhaid i'r gyllideb fod yn fwy na'r 1 y cant i alluogi hynny i ddigwydd. Mae eich ymateb, felly, yn ddiddorol i mi. Ai eich safle negodi, o leiaf wrth negodi â Llywodraeth y DU, yw os na chawn Amcan 1, y dylem o leiaf gael effaith ystadegol?

Y Prif Weinidog: Gadewch imi fynd yn ôl at y cyfansoddiad yn gyntaf. Y peth a barodd i'r refferenda fethu oedd y ffaith iddo gael ei alw'n 'gyfansoddiad'. Nid oedd pobl yn hoff o'r syniad hwnnw. Efallai y byddai'r teitl gwreiddiol a oedd yn well gan Tony Blair—'siarter cymwyseddau'—wedi bod yn fwy llwyddiannus, fel pan gwblhawyd cytuniad Nice.

Yn ail, nid dyma'r tro cyntaf imi gyfeirio at Gymru'n mynd yn ôl i ble'r oeddem flwyddyn yn ôl, ac yn gallu cael arian rhanbarth effaith ystadegol neu'r hyn sy'n gyfwerth â hynny drwy ddyraniad domestig o arian gan y Trysorlys. Yr wyf wedi dweud

said that all along. As far as I know, it is not contrary to the view of the Department of Trade and Industry and the Treasury, which lead on this for the UK. We have always said statistical-effect money or its equivalent. However, more importantly, it should be above the Barnett formula.

Likewise, the most important point is whether there will be a deal the weekend after next, and whether it can be done within the 1 per cent. I have said before that I do not think that it can be done. It will have to overtop the 1 per cent slightly. If the British Government can have some sort of guarantee on the Fontainebleau rebate—not ‘maybe’, ‘possibly’, not 100 per cent of the Fontainebleau rebate, but maybe a capped Fontainebleau rebate—that is its bottom line. The over-Barnett funding is our bottom line.

The Presiding Officer: Question 11, OAQ0551(FM), has been withdrawn.

hynny'n gyson ar hyd yr amser. Hyd y gwn, nid yw'n groes i farn yr Adran Masnach a Diwydiant a'r Trysorlys, sydd yn arwain ar hyn ar ran y DU. Yr ydym yn wastad wedi dweud arian effaith ystadegol neu'r hyn sy'n gyfwerth â hynny. Fodd bynnag, yn fwy pwysig, dylai fod ar ben fformiwla Barnett.

Yn yr un modd, y pwynt pwysicaf yw a ddeuir i gytundeb y penwythnos ar ôl y nesaf, ac a ellir ei wneud o fewn yr 1 y cant. Yr wyf wedi dweud o'r blaen nad wyf yn credu y gellir ei wneud. Bydd yn rhaid iddo fod fymryn dros yr 1 y cant. Os gall Llywodraeth Prydain gael rhyw fath o warant ar ad-daliad Fontainebleau—nid 'efallai', 'mae'n bosibl', nid 100 y cant o ad-daliad Fontainebleau, ond efallai ad-daliad Fontainebleau wedi'i gapio—dyna yw diwedd y gân iddi. Y cyllid ar ben Barnett yw diwedd y gân inni.

Y Llywydd: Tynnwyd cwestiwn 11, OAQ0551(FM), yn ôl.

Adeiladau Treftadaeth (Alun a Glannau Dyfrdwy) Heritage Buildings (Alyn and Deeside)

Q12 Carl Sargeant: Will the First Minister make a statement on heritage buildings in Alyn and Deeside? OAQ0548(FM)

The First Minister: There are 200 buildings of special architectural or historic interest in Alyn and Deeside. This number is likely to rise when Cadw's current survey in the area is completed. I am sure that its buildings will reflect the rich cultural heritage of Wales as a whole.

Carl Sargeant: You need a trail to get to some of these buildings, First Minister. The Hope and Caergwrle heritage trail currently has a bid in for article 33 funding from the rural development plan. Would you support my colleagues in their bid for that article 33 funding, which will hopefully develop a truly wonderful trail to such a wonderful castle in Hope and Caergwrle for my constituents in Alyn and Deeside?

The First Minister: I am sure that you are absolutely right about trying to bring heritage

C12 Carl Sargeant: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar adeiladau treftadaeth yn Alun a Glannau Dyfrdwy? OAQ0548(FM)

Y Prif Weinidog: Mae 200 o adeiladau o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig yn Alun a Glannau Dyfrdwy. Mae'r nifer hon yn debygol o godi pan fydd arolwg cyfredol Cadw yn yr ardal wedi'i gwblhau. Yr wyf yn siŵr y bydd adeiladau'r ardal yn adlewyrchu treftadaeth ddiwylliannol gyfoethog Cymru yn ei chyfanrwydd.

Carl Sargeant: Rhaid ichi gael llwybr i fynd at rai o'r adeiladau hyn, Brif Weinidog. Mae llwybr treftadaeth yr Hob a Chaergwrle ar hyn o bryd wedi cyflwyno cais am gyllid erthygl 33 gan y cynllun datblygu gwledig. A fydddech yn cefnogi fy nghyfeillion yn eu cais am y cyllid erthygl 33 hwnnw, a fydd, gobeithio, yn datblygu llwybr gwirioneddol fendigedig at gastell mor fendigedig yn yr Hob a Chaergwrle i'm hetholwyr yn Alun a Glannau Dyfrdwy?

Y Prif Weinidog: Yr wyf yn siŵr eich bod yn llygad eich lle o ran ceisio dod â

to life. You can only do so if you have a trail. That is how you introduce heritage to people who are beginning to latch onto the idea of going for walks or bicycle rides, perhaps, encouraged by Health Challenge Wales or in other ways. In respect of the places that you mentioned, I think that it is a great idea to have a kind of 'jewel in the crown' at the end of a trail to make it a worthwhile Sunday afternoon outing for the family. I cannot give promises of funding, which I never do from this dispatch box, but I commend the idea to those authorities that will have to deal with the funding application.

threftadaeth yn fyw. Dim ond drwy sefydlu llwybr y gallwch wneud hynny. Dyna sut y mae cyflwyno treftadaeth i bobl sydd yn dechrau cydio yn y syniad o fynd am dro ar droed neu ar feic, efallai, wedi'u hannog gan Her Iechyd Cymru neu mewn ffyrdd eraill. Yng nghyswllt y lleoedd a enwyd gennych, credaf ei bod yn syniad gwych cael math o 'drysor' ym mhen draw'r llwybr i'w wneud yn dro bach gwerth chweil i'r teulu ar brynhawn Sul. Ni allaf roi addewidion ynghylch cyllid; dyna rywbeth na wnaif byth o'r blwch dogfennau hwn, ond cymeradwyaf y syniad i'r awdurdodau hynny a fydd yn gorfod delio â'r cais am arian.

Cyfradd Hunanladdiadau The Suicide Rate

Q13 David Melding: What is the Welsh Assembly Government doing to reduce the rate of suicide in Wales? OAQ0534(FM)

C13 David Melding: Beth y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru'n ei wneud i leihau cyfradd hunanladdiadau yng Nghymru? OAQ0534(FM)

The First Minister: We have a national service framework covering this area. We will continue to work at reducing suicide rates by promoting social inclusion. The development of a suicide-prevention strategy is under review, and we are working with the national public health service to see how this can be best taken forward.

Y Prif Weinidog: Mae gennym fframwaith gwasanaeth cenedlaethol yn ymdrin â'r maes hwn. Byddwn yn parhau i weithio i leihau cyfraddau hunanladdiadau drwy hybu cynhwysiant cymdeithasol. Mae datblygu strategaeth atal hunanladdiad yn cael sylw, ac yr ydym yn gweithio gyda'r gwasanaeth iechyd cyhoeddus cenedlaethol i weld beth yw'r dull gorau o symud ymlaen ynglŷn â hyn.

David Melding: You are probably aware, First Minister, that it is thought that a substantial number of suicides could be prevented. I think that the key is an excellent publicity campaign aimed at people who may need to access services, to keep them in services once they access them, and also to make the general population and people at work aware of mental health issues so that they can see when people are in times of stress and anxiety.

David Melding: Mae'n debyg eich bod yn ymwybodol, Brif Weinidog, fod rhai'n credu y gellid atal nifer sylweddol o hunanladdiadau. Credaf mai'r allwedd yw ymgrech cyhoeddusrwydd ardderchog wedi'i anelu at bobl a all fod angen mynd at wasanaethau, i'w cadw mewn gwasanaethau wedi iddynt fynd atynt, a hefyd i sicrhau bod y boblogaeth yn gyffredinol a phobl mewn mannau gwaith yn ymwybodol o faterion yn ymwneud ag iechyd meddwl fel y gallant weld pan fo pobl yn teimlo straen a gorbryder.

The First Minister: I commend all of those suggestions, as well as some very simple technical improvements that have been made. For instance, aspirin and paracetamol tablets cannot now be bought in bottles of 50, but only in packets of 16, I think. I acknowledge

Y Prif Weinidog: Cymeradwyaf yr awgrymiadau hynny i gyd, yn ogystal ag ambell welliant technegol syml iawn a wnaethpwyd. Er enghraifft, nid oes modd prynu tabledi asbirin a pharasetamol mwyach mewn poteli o 50, dim ond mewn pcedi o

that you could buy two or three packets if you were really determined, but that measure has proved remarkably effective in bringing down the suicide rate from aspirin and paracetamol overdoses, simply by restricting the number of the maximum tablets that you can buy in a single bottle from 50 to 16.

Likewise, installing catalytic converters into cars has had a dramatic effect on the numbers of male suicides from carbon-monoxide poisoning committed by routing the exhaust from the back of the car. Some of these technical changes have had a massive impact. Sometimes, you want to commit suicide for one hour of one day, and if you do not have the opportunity to turn your intent into action during that day when you are feeling very low, whether because you cannot get hold of 50 aspirins or cannot get your exhaust pipe to fill you full of carbon monoxide, the following day, you may not feel as bad and may have accessed appropriate services. It is about technology and publicity.

16, yr wyf yn credu. Yr wyf yn cydnabod y gallech brynu dau neu dri phaced pe baech yn wirioneddol benderfynol, ond mae'r cam hwnnw wedi profi'n hynod o effeithiol o ran lleihau'r gyfradd hunanladdiadau drwy orddos o asbirin a pharasetamol, yn syml drwy ostwng y nifer fwyaf o dabledi y gellir eu prynu mewn un botel o 50 i 16.

Yn yr un modd, mae gosod trawsnewidyddion catalytig mewn ceir wedi cael effaith ddramatig ar nifer yr hunanladdiadau ymhlith dynion drwy wenwyn carbon monocsid a gyflawnir drwy bibellu'r mwg o gefn y car. Mae rhai o'r newidiadau technegol hyn wedi cael effaith aruthrol. Weithiau, byddwch am gyflawni hunanladdiad am un awr mewn diwrnod, ac os na chewch y cyfle i droi eich bwriad yn weithred yn ystod y diwrnod hwnnw pan ydych yn teimlo'n isel iawn, boed hynny am eich bod yn methu cael gafael ar 50 asbirin neu am na allwch gael eich pibell fwg i'ch llenwi'n llawn o garbon monocsid, drannoeth efallai na fyddwch yn teimlo cynddrwg ac efallai y byddwch wedi mynd at y gwasanaethau priodol. Mae a wnelo â thechnoleg a chyhoeddusrwydd.

Gwirfoddoli Volunteering

Q14 Ann Jones: Will the First Minister make a statement about volunteering in Wales? OAQ0556(FM)

The First Minister: Volunteering in Wales remains at the forefront of Assembly policy. 2005 is the UK Year of the Volunteer. In partnership with the voluntary sector, we are arranging a programme of events carefully tailored to complement existing initiatives.

I was pleased to take part in the awards ceremony for volunteers in the Urdd Eisteddfod a few days ago.

Ann Jones: You will know that this week is Volunteers' Week. This lunchtime, the Wales Council for Voluntary Action held its annual awards ceremony. Will you join me in paying tribute to the dedication and achievements of over 1.5 million volunteers across Wales? Will you also join me in

C14 Ann Jones: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar wirfoddoli yng Nghymru? OAQ0556(FM)

Y Prif Weinidog: Mae gwirfoddoli yng Nghymru yn dal i fod yn rhan flaenllaw o bolisi'r Cynulliad. Mae 2005 yn Flwyddyn y Gwirfoddolwr yn y DU. Ar y cyd â'r sector gwirfoddol, yr ydym yn trefnu rhaglen o ddigwyddiadau wedi'i theilwra'n ofalus i ategu mentrau sy'n digwydd ar hyn o bryd.

Yr oeddwn yn falch o gymryd rhan yn y seremoni wobrwyo i wirfoddolwyr yn Eisteddfod yr Urdd ychydig ddyddiau'n ôl.

Ann Jones: Gwyddoch mai Wythnos y Gwirfoddolwyr yw'r wythnos hon. Amser cinio heddiw, cynhaliodd Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru ei seremoni wobrwyo flynyddol. A wnewch ymuno â mi i dalu teyrnged i ymroddiad a chyflawniadau dros 1.5 miliwn o wirfoddolwyr ledled Cymru? A

congratulating my constituent, Adam Frobisher, who is in the public gallery today, and who was named 'Young Volunteer of the Year'? Adam's curriculum vitae is most impressive, as are those of all youngsters who now volunteer. At a time when young people are in danger of being demonised by society, do you agree that contributions made by Adam and other young people in volunteering need to be recognised?

The First Minister: Yes, I agree with you entirely. One volunteer to whom I awarded a certificate last week at the Urdd Eisteddfod was an actual 'hoodie'. I was able to say to him that that proved that not all people aged under 25 who wear hoods over their heads are somehow the devil incarnate. It is great to see people who are happy to wear the 'uniform' of anti-social youth but who participate in activities that contribute a great deal to society. That gives every indication of a future citizen who is very solid. We should never condemn or stereotype young people. Wales has wonderful young citizens, and we commend their work as volunteers.

wnewch ymuno â mi hefyd i longyfarch fy etholwr, Adam Frobisher, sydd yn yr oriel gyhoeddus heddiw, ac a enwyd yn 'Wirfoddolwr Ifanc y Flwyddyn'? Mae *curriculum vitae* Adam yn hynod o nodedig, fel yr holl bobl ifainc eraill hynny sydd yn gwirfoddoli bellach. Ar adeg pan fo pobl ifanc mewn perygl o gael eu demoneiddio gan gymdeithas, a gytunwch fod angen cydnabod y cyfraniadau a wneir gan Adam a phobl ifanc eraill wrth wirfoddoli?

Y Prif Weinidog: Cytunaf yn llwyr â chi. Yr oedd un gwirfoddolwr y rhoddais dystysgrif iddo yr wythnos diwethaf yn Eisteddfod yr Urdd yn 'hoodie' mewn gwirionedd. Yr oeddwn yn gallu dweud wrtho fod hynny'n profi nad yw pawb dan 25 sy'n gwisgo cwfl dros eu pennau rywsut yn ymgnawdoliad o'r diafol. Mae'n wych gweld pobl sydd yn fodlon gwisgo 'lifrai' ieuentid gwrthgymdeithasol ond sydd yn cyfranogi mewn gweithgareddau sy'n cyfrannu llawer iawn i gymdeithas. Mae hynny'n rhoi pob arwydd o ddinesydd y dyfodol sydd yn solet iawn. Ni ddylem byth gollfarnu na stereoteipio pobl ifanc. Mae gan Gymru ddinasyddion ifanc bendigedig, a chymeradwywn eu gwaith fel gwirfoddolwyr.

Strategaethau Cysylltiadau Cymunedol Da Good Community Relations Strategies

Q15 John Griffiths: Will the First Minister make a statement on progress with Assembly Government strategies for good community relations in Wales? OAQ0557(FM)

The First Minister: We are pursuing a number of initiatives to promote good community relations in Wales.

John Griffiths: Anti-social behaviour is a problem in many parts of Wales. Interestingly, in Newport bus station, where there had recently been some problems with anti-social behaviour from a small minority of people congregating there, it was found that playing piped classical music kept this element away, and that those who did go along conducted themselves far better. Perhaps a lesson can be learned from that across Wales.

C15 John Griffiths: A wnaiff y Prif Weinidog ddatganiad ar hynt strategaethau Llywodraeth y Cynulliad ar gysylltiadau cymunedol da yng Nghymru? OAQ0557(FM)

Y Prif Weinidog: Yr ydym yn dilyn nifer o fentrau i hyrwyddo cysylltiadau cymunedol da yng Nghymru.

John Griffiths: Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol yn broblem mewn sawl rhan o Gymru. Yn ddiddorol, yng ngorsaf fysis Casnewydd, lle y cafwyd problemau'n ddiweddar gydag ymddygiad gwrthgymdeithasol gan leiafrif bychan o bobl a ymgasglai yno, gwelwyd bod chwarae cerddoriaeth glasurol yn ddi-baid yno'n cadw'r math hwn o bobl draw, a bod y rhai a âi yno o hyd yn ymddwyn yn llawer gwell. Efallai y gellir dysgu gwers oddi wrth hynny ledled Cymru.

The First Minister I have heard of this Mozart aversion-therapy experiment. Its final effects are not known, but I have heard that it is incredibly effective. It is almost like the paracetamol or the catalytic converter point that I was making earlier. Sometimes, simple and inexpensive technology is available. If it works, we should pursue it.

Y Prif Weinidog: Yr wyf wedi clywed am yr arbrawf hwn o ddefnyddio Mozart fel therapi anghymhellol. Nid yw ei effeithiau terfynol yn hysbys, ond clywais ei fod yn anhygoel o effeithiol. Mae bron fel y pwynt am barasetamol neu'r trawsnewidydd catalytig a wneuthum yn gynharach. Weithiau, mae technoleg syml a rhad ar gael. Os ydyw'n gweithio, dylem ei defnyddio.

Y Llywydd: Dyna ddiwedd y rhestr, Brif Weinidog.

The Presiding Officer: That is the end of the list, First Minister.

Rhodri Glyn Thomas: Pwynt o drefn. Mae'r pwynt hwn o drefn yn codi o'r cwestiynau i'r Prif Weinidog, ac yn benodol o gwestiwn 7. O dan Reol Sefydlog Rhif 6.3, sy'n ymwneud â chwestiynau i'r Prif Weinidog, ac o dan ein cod ymddygiad yn y lle hwn, sy'n ein hannog i gyd i fod yn benodol gyda'n pwyntiau a'r atebion i gwestiynau, a gredwch ei bod yn dderbyniol, Lywydd, i gymryd tair munud i ymateb i'r cwestiwn sylfaenol ac atodol, sy'n nacáu holl Aelodau eraill y Cynulliad rhag gofyn cwestiynau atodol ar bwnc eithriadol o bwysig, sef tlodi yn Affrica, ond sy'n caniatáu i arweinydd un o'r gwrthbleidiau ofn cwestiwn cwbl amherthnasol?

Rhodri Glyn Thomas: Point of order. This point of order arises from questions to the First Minister, and from question 7 specifically. Under Standing Order No. 6.3, which relates to questions to the First Minister, and under our code of conduct in this place, which urges us all to be specific with regard to our points and answers to questions, do you think that it is acceptable to take three minutes to respond to the first question and its supplementary, prohibiting all other Assembly Members from asking supplementary questions on the extremely important subject of poverty in Africa, but which allows the leader of one of the opposition parties to ask a totally irrelevant question?

Y Llywydd: Nid yw hynny'n bwynt o drefn o gwbl, fel y gwyddoch yn dda.

The Presiding Officer: That is not a point of order, as well you know.

Datganiad Busnes Business Statement

Jane Hutt: I have no changes to report to this week's business. Business for the next three weeks is as set out on the draft statement, which can be found on the Chamberweb under 'supporting documents'.

Jane Hutt: Nid oes gennyf ddim newidiadau i'w hadrodd i fusnes yr wythnos hon. Mae'r busnes am y tair wythnos nesaf fel y'i gwelir ar y datganiad drafft, a geir ar we'r Siambr dan 'dogfennau ategol'.

Further to this morning's deliberations in the Business Committee, it has been determined that the following items of subordinate legislation need not be referred to a Subject Committee for extended consideration. They are: the Scallop Fishing (Wales) Order 2005 and the Individual Learning Accounts Wales (Amendment) Regulations 2005.

Yn dilyn y trafodaethau y bore yma yn y Pwyllgor Busnes, penderfynwyd nad oes angen cyfeirio'r eitemau canlynol o is-ddeddfwriaeth at Bwyllgor Pwnc i'w hystyried ymhellach. Dyma hwy: Gorchymyn Pysgota Cregyn Bylchog (Cymru) 2005 a Rheoliadau Cyfrifon Dysgu Unigol Cymru (Diwygio) 2005.

Y Llywydd: A oes gwrthwynebiad i'r

The Presiding Officer: Are there any

datganiad busnes? Gwelaf fod mwy na 10 gwrthwynebiad. O dan Reol Sefydlog Rhif 5.4, galwaf ar y Trefnydd i gynnig yn ffurfiol fod y datganiad busnes yn cael ei dderbyn. Galwaf wedyn ar un aelod o bob grŵp plaid i siarad yn gryno ar y cynnig.

The Business Minister (Jane Hutt): I propose that

the National Assembly for Wales adopts the business statement.

Rhodri Glyn Thomas: Business Minister, given the situation with the out-of-hours service in Cardiff and the concerns that have been raised, not only by politicians, but also by local general practitioners and the British Medical Association—with one local GP saying that the service is dangerous, and potentially life-threatening—do you accept that we should have at least a statement in the Chamber about that out-of-hours service?

3.00 p.m.

Given the concerns that have been raised about the lack of detail that has been available in terms of the capital build programmes in the health service, do you accept that we should have a statement on that as well? Given the problems that face commuters who use Great Western lines due to timetable changes, do you not believe that we have a right to inform our constituents about the situation that faces them with regard to the availability of trains? Would you also entertain the idea, Minister, of inviting Bob Geldof here to make a statement about poverty in Africa? I wanted to ask the First Minister that as a supplementary to question 7, but I did not have the opportunity, unfortunately—

The Presiding Officer: Order.

David Melding: We continue to believe that the state of the capital building programme in the national health service, and also, perhaps, other public services, needs to be looked at. There are real issues of concern here, which have been repeatedly raised with you, but the Government remains obdurate in refusing a debate. I now notice that you accept that some statement needs to be made in this

objections to the business statement? I see that there more than 10 objections. Therefore, under Standing Order No. 5.4, I call the Business Minister to propose the business statement. I will then call one member from each political group to respond briefly.

Y Trefnydd (Jane Hutt): Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn derbyn y datganiad busnes.

Rhodri Glyn Thomas: Drefnydd, yn wyneb y sefyllfa gyda'r gwasanaeth y tu allan i oriau yng Nghaerdydd a'r pryderon a godwyd, nid yn unig gan wleidyddion, ond hefyd gan feddygon teulu lleol a Chymdeithas Feddygol Prydain—ac un meddyg teulu lleol yn dweud bod y gwasanaeth yn beryglus, ac y gallai fod yn berygl bywyd—a dderbyniwch y dylem gael o leiaf ddatganiad yn y Siambr ynglŷn â'r gwasanaeth y tu allan i oriau hwnnw?

O ystyried y pryderon a fynegwyd ynglŷn â'r diffyg manylion sydd wedi bod ar gael mewn perthynas â'r rhaglenni adeiladu cyfalaf yn y gwasanaeth iechyd, a dderbyniwch y dylem gael datganiad ar hynny hefyd? O gofio'r problemau sy'n wynebu cymudwyr sy'n defnyddio llinellau rheilffordd y Great Western o ganlyniad i newidiadau i'r amserlen, onid ydych yn credu bod gennym hawl i hysbysu'n hetholwyr ynglŷn â'r sefyllfa sy'n eu hwynebu o ran a oes trê'n ar gael? A fydddech hefyd yn ystyried y syniad, Weinidog, o wahodd Bob Geldof yma i wneud datganiad ar dlodi yn Affrica? Yr oeddwn am ofyn hyn i'r Prif Weinidog fel cwestiwn atodol i gwestiwn 7, ond ni chefais gyfle, yn anffodus—

Y Llywydd: Trefn.

David Melding: Yr ydym yn dal i gredu bod angen edrych ar gyflwr y rhaglen adeiladu cyfalaf yn y gwasanaeth iechyd gwladol, a hefyd, efallai, mewn gwasanaethau cyhoeddus eraill. Mae yma faterion sy'n peri pryder gwirioneddol, sydd wedi eu dwyn i'ch sylw dro ar ôl tro, ond nid oes troi ar y Llywodraeth ac mae'n dal i wrthod dadl. Sylwaf yn awr eich bod yn derbyn bod angen

term—before we break for the summer, presumably—about the change to the electoral arrangements. That statement should be made sooner rather than later. What we understand would be proposed is unique—one could even say bizarre—in that Wales would be treated separately to other jurisdictions in the United Kingdom in its electoral arrangements. The right of members of the public at present to stand in more than one parliamentary constituency will be upheld, but that right would be denied to those standing for the National Assembly for Wales. I understand that the human rights aspect of this proposed change has not yet been examined. These are important issues, which, ultimately, all stem from a system brought in by your party. It seems to us strange that these changes are proposed without consultation—it stinks to high heaven, and it needs to be debated as soon as possible.

Kirsty Williams: The situation of out-of-hours services in Cardiff is grave and deserves the attention of the Minister for Health and Social Services and the Assembly. However, we also need to press you again, Business Minister, on the national health service's capital programme. This is a serious problem. Many of us have constituencies that will be potentially affected by the lack of revenue funding from the Government to support the capital programme in the NHS. I am sure that there are as many Members on your side of the Chamber, Minister, who would wish to have clarification and confirmation that these projects will go ahead, as there are on this side of the Chamber. If the Minister for Health and Social Services is that confident of his position, he should feel happy to come before the Assembly and debate it with opposition Members.

The Business Minister (Jane Hutt): On the out-of-hours issue, I am sure that you know that there is a Wales Audit Office report on Cardiff local health board's out-of-hours contract. That is due for publication imminently, and it would therefore be

gwneud rhyw fath o ddatganiad y tymor hwn—cyn inni gau am yr haf, mae'n debyg—yn glŷn â'r newid i'r trefniadau etholiadol. Gorau po gyntaf y gwneir y datganiad hwnnw. Mae'r hyn a fyddai'n cael ei gynnig, yn ôl yr hyn a ddeallwn, yn unigryw—gallech ddweud ei fod yn od hyd yn oed—oherwydd byddai Cymru'n cael ei thrin ar wahân i awdurdodaethau eraill y Deyrnas Unedig o ran ei threfniadau etholiadol. Bydd yr hawl sydd gan aelodau o'r cyhoedd ar hyn o bryd i sefyll mewn mwy nag un etholaeth seneddol yn cael ei chymeradwyo, ond ni fyddai'r hawl honno ar gael i'r rhai sy'n ymgeisio am sedd yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru. Deallaf nad yw'r agwedd sy'n ymwneud â hawliau dynol yn y newid arfaethedig hwn wedi ei hystyried eto. Mae'r rhain yn faterion pwysig, sydd i gyd, yn y pen draw, yn deillio o system a gyflwynwyd gan eich plaid chi. Mae'n ymddangos yn rhyfedd i ni fod y newidiadau hyn yn cael eu cynnig heb ymgynghoriad—mae'n drewi fel ffwlbart, ac mae angen dadl ar y mater cyn gynted ag y bo modd.

Kirsty Williams: Mae sefyllfa'r gwasanaethau y tu allan i oriau yng Nghaerdydd yn ddifrifol ac yn haeddu sylw'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Cynulliad. Fodd bynnag, mae angen inni bwysio arnoch eto, Drefnydd, ynghylch rhaglen gyfalaf y gwasanaeth iechyd gwladol. Mae hon yn broblem ddifrifol. Mae gan lawer ohonom etholaethau y gallai'r diffyg arian refeniw gan y Llywodraeth i gefnogi'r rhaglen gyfalaf yn y GIG effeithio arnynt. Yr wyf yn siŵr bod cynifer o Aelodau ar eich ochr chi i'r Siambr, Drefnydd, a fyddai'n dymuno cael eglurhad a chadarnhad y bydd y prosiectau hyn yn mynd yn eu blaenau, ag sydd yr ochr hon i'r Siambr. Os yw'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol mor hyderus â hynny yn glŷn â'i safbwynt, dylai fod yn fodlon dod gerbron y Cynulliad a chael dadl ar y mater ydag Aelodau'r gwrthbleidiau.

Y Trefnydd (Jane Hutt): Ar fater y gwasanaethau y tu allan i oriau, yr wyf yn siŵr eich bod yn gwybod bod adroddiad yn cael ei baratoi gan Swyddfa Archwilio Cymru ar gontract gwasanaethau y tu allan i oriau bwrdd iechyd lleol Caerdydd.

inappropriate for us to comment now. However, as soon as that is published, it will be shared with the Assembly.

I will not schedule separate Plenary time for a statement on the health service capital programme, which Rhodri Glyn, Kirsty and David raised, because it has been fully published as an enhanced public capital programme for the NHS in Wales. None of the plans have been altered. However, I understand from the Minister for Health and Social Services that it will be discussed at his special scrutiny committee next week. The capital programme is on the agenda for that meeting, which gives Members an opportunity to scrutinise the Minister in a unique way; it will be interesting to see how that scrutiny committee develops. However, there are also other opportunities through written Assembly questions and oral Assembly questions.

On the Great Western lines and the issues arising from the franchise, if you cared to look at the Chamberweb, Rhodri Glyn, you will see that the Minister for Economic Development and Transport has already issued a written statement as a result of the concerns that were raised with me earlier this morning. This is a full written statement, providing Members with details of the situation. The Strategic Rail Authority issued invitations to tender to the shortlisted bidders on 3 June. There will be an opportunity tomorrow in committee to discuss that, and, on 29 June, representatives of the Strategic Rail Authority are coming to the committee, so there is another opportunity to ask questions. However, I must say—and it is in the written statement—that the Assembly Government's strong view remains that the current pattern and frequency of services between south Wales and London Paddington should continue as the base level of services. That commitment comes through in the written statement from Andrew Davies. He will be making that case in unequivocal terms, and there will be the opportunity in committee tomorrow and on 29 June to raise this further.

Disgwylir y bydd yn cael ei gyhoeddi yn fuan, ac ni fyddai'n briodol felly inni wneud sylwadau yn awr. Fodd bynnag, cyn gynted ag y bydd yn cael ei gyhoeddi, bydd yn cael ei rannu gyda'r Cynulliad.

Nid wyf am neilltuo amser ar wahân yn y Cyfarfod Llawn ar gyfer datganiad ar raglen gyfalaf y gwasanaeth iechyd, a godwyd gan Rhodri Glyn, Kirsty a David, oherwydd y mae wedi ei chyhoeddi'n llawn fel rhaglen gyfalaf gyhoeddus well ar gyfer y GIG yng Nghymru. Nid oes dim newid i'r cynlluniau. Fodd bynnag, caf ar ddeall gan y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y bydd yn cael ei drafod yn ei bwyllgor craffu arbennig yr wythnos nesaf. Mae'r rhaglen gyfalaf ar yr agenda ar gyfer y cyfarfod hwnnw, sy'n rhoi cyfle i'r Aelodau holi'r Gweinidog mewn ffordd unigryw; bydd yn ddiddorol gweld sut y bydd y pwyllgor craffu hwnnw yn datblygu. Fodd bynnag, mae cyfleoedd eraill hefyd drwy gwestiynau ysgrifenedig y Cynulliad a chwestiynau llafar y Cynulliad.

Ynglŷn â llinellau rheilffordd y Great Western a'r materion yn codi o'r fasnachfaint, pe baech yn edrych ar we'r Siambr, Rhodri Glyn, byddech yn gweld bod y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth eisoes wedi cyhoeddi datganiad ysgrifenedig o ganlyniad i'r pryderon a ddygwyd i'm sylw yn gynharach y bore yma. Mae hwn yn ddatganiad ysgrifenedig llawn, sy'n rhoi manylion ynglŷn â'r sefyllfa i'r Aelodau. Anfonodd yr Awdurdod Rheilffyrdd Strategol wahoddiadau i dendro at y cynigwyr a oedd ar y rhestr fer ar 3 Mehefin. Bydd cyfle yfory yn y pwyllgor i drafod hyn, ac, ar 29 Mehefin, bydd cynrychiolwyr o'r Awdurdod Rheilffyrdd Strategol yn dod i'r pwyllgor, felly bydd cyfle arall i ofyn cwestiynau. Fodd bynnag, rhaid imi ddweud—ac mae yn y datganiad ysgrifenedig—fod Llywodraeth y Cynulliad yn dal i gredu'n gryf y dylai patrwm ac amllder presennol y gwasanaethau rhwng y De a gorsaf Paddington yn Llundain barhau fel lefel sylfaenol y gwasanaethau. Mae'r ymrwymiad hwn yn dod drwodd yn y datganiad ysgrifenedig gan Andrew Davies. Bydd yn nodi hynny yn hollol glir, a bydd cyfle yn y pwyllgor yfory ac ar 29 Mehefin i godi'r mater hwn eto.

I do not know, Rhodri Glyn, whether you were aware that Bob Geldof visited Wales on Saturday. He went to the Hay-on-Wye literature festival, where I enjoyed listening to Jane Fonda on Sunday afternoon. On the issue of poverty in Africa, we discussed issues two weeks ago, when I also promised John Griffiths that we would look at the opportunity to debate action against poverty in Africa, which I am sure that we would all sign up to.

David, the White Paper will be published imminently, as the First Minister said today in answer to questions about the issue. I give you the assurance that the First Minister will make an oral statement as soon as the White Paper is published. I make a commitment to make time available for that oral statement at the earliest opportunity. [*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. The Business Minister is responding to the questions on the business paper.

Jane Hutt: I have responded. I remind Members that it is because of a Labour UK Government that we have a National Assembly for Wales, and that we have a system of proportional representation, which is why, David, the majority of your members are here in the Chamber.

Nid wyf yn gwybod, Rhodri Glyn, a oeddech yn ymwybodol bod Bob Geldof wedi ymweld â Chymru ddydd Sadwrn. Aeth i ŵyl lenyddiaeth y Gelli Gandryll, lle y mwyneais wrando ar Jane Fonda brynhawn Sul. O ran tloedi yn Affrica, buom yn trafod rhai materion bythefnos yn ôl, pan addewais hefyd i John Griffiths y byddem yn ceisio cael cyfle i gael dadl ar gamau i atal tloedi yn Affrica, rhywbeth yr wyf yn siŵr y byddai pob un ohonom yn ei gefnogi.

David, bydd y Papur Gwyn yn cael ei gyhoeddi yn fuan, fel y dywedodd y Prif Weinidog heddiw wrth ateb cwestiynau ar y mater. Yr wyf yn eich sicrhau y bydd y Prif Weinidog yn gwneud datganiad llafar cyn gynted ag y cyhoeddir y Papur Gwyn. Yr wyf yn addo neilltuo amser ar gyfer y datganiad llafar hwnnw cyn gynted ag y bydd cyfle. [*Torri ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Mae'r Trefnydd yn ymateb i'r cwestiynau ar y papur busnes.

Jane Hutt: Yr wyf wedi ymateb. Hoffwn atgoffa'r Aelodau mai oherwydd Llywodraeth Lafur y DU y mae gennym Gynulliad Cenedlaethol Cymru, ac y mae gennym system o gynrychiolaeth gyfrannol, sef y rheswm pam, David, y mae'r rhan fwyaf o'ch aelodau chi yma yn y Siambr.

*Cynnig: O blaid 29, Ymatal 0, Yn erbyn 29.
Motion: For 29, Abstain 0, Against 29.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Cairns, Alun
Davies, David
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Francis, Lisa
German, Michael
Graham, William
Isherwood, Mark
Jones, Alun Ffred
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn

Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Lewis, Huw
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Pugh, Alun
 Sargeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda

Jones, Laura Anne
 Lloyd, David
 Marek, John
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Thomas, Owen John
 Thomas, Rhodri Glyn
 Williams, Brynle
 Williams, Kirsty
 Wood, Leanne

Gan fod nifer y pleidleisiau yn gyfartal, defnyddiodd y Llywydd ei bleidlais fwrw yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 1.12(ii).

As there was an equality of votes, the Presiding Officer used his casting vote in accordance with Standing Order No. 1.12(ii).

*Gwrthodwyd y cynnig.
 Motion rejected.*

Y Llywydd: Felly, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 5.4, bydd yn rhaid i'r Trefnydd gyflwyno datganiad diwygiedig cyn gynted ag y bo modd.

The Presiding Officer: Therefore, in accordance with Standing Order No 5.4, the Business Minister must present a revised statement as soon as possible.

Pwynt o Drefn Point of Order

Jenny Randerson: I raise this under Standing Order No. 7.12, relating to the Business Minister's reference to the fact that it was inappropriate to discuss anything connected to the out-of-hours service in Cardiff because there is to be a Wales Audit Office report on it. It is my understanding that that does not preclude discussion here. In light of the previous rulings that you have made on the issue I would welcome your comments on that.

Jenny Randerson: Codaf hyn dan Reol Sefydlog Rhif 7.12, yn ymwneud â chyfeiriad y Trefnydd at y ffaith nad yw'n briodol inni drafod dim sy'n gysylltiedig â'r gwasanaeth y tu allan i oriau yng Nghaerdydd gan fod Swyddfa Archwilio Cymru ar fin cyhoeddi adroddiad arno. Yn ôl yr hyn a ddeallaf, nid yw hynny'n golygu na ellir cael trafodaeth yma. Yng ngoleuni'r dyfarniadau blaenorol yr ydych wedi eu gwneud ar y mater byddwn yn falch o glywed eich sylwadau ar hynny.

The Presiding Officer: My understanding of the position is that there is nothing that precludes discussion in the Assembly of any matter, unless it is sub judice. It may be more appropriate, in the view of some parts of the Assembly, for a discussion to take place at a certain time. That is not a matter for me.

Y Llywydd: Y sefyllfa, yn ôl yr hyn a ddeallaf, yw nad oes dim yn ein hatal rhag trafod unrhyw fater yn y Cynulliad, oni bai ei fod yn nwylo'r gyfraith. Efallai y byddai'n fwy priodol, ym marn rhai rhannau o'r Cynulliad, cael trafodaeth ar adeg benodol. Nid mater i mi yw hynny.

Jane Hutt: In response to the point of order and the vote, I note that and I will return with a revised business statement.

Jane Hutt: Mewn ymateb i'r pwynt o drefn a'r bleidlais, yr wyf yn nodi hynny a deuaf yn ôl â datganiad busnes diwygiedig.

The Presiding Officer: I am grateful to the Minister, as always, for complying with Standing Orders. It is always a joy to me when Assembly Members comply with Standing Orders.

Y Llywydd: Yr wyf yn ddiolchgar i'r Gweinidog, fel arfer, am gydymffurfio â'r Rheolau Sefydlog. Yr wyf bob amser yn falch pan fo Aelodau'r Cynulliad yn cydymffurfio â'r Rheolau Sefydlog.

Cynnig Cyfansawdd: Cymeradwyo Gorchmynion
Composite Motion: Approval of Orders

Y Llywydd: O dan Reol Sefydlog Rhif 24.25, ni chynhelir dadl ar y cynnig hwn.

The Presiding Officer: Under Standing Order No. 24.25, this motion is not subject to debate.

Y Trefnydd (Jane Hutt): Cynigiaf fod

The Business Minister (Jane Hutt): I propose that

Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gan weithredu o dan Reol Sefydlog Rhif 24.25:

the National Assembly for Wales, acting under Standing Order No. 24.25:

1. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 17 Mai 2005 ar y rheoliadau drafft, Rheoliadau Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Esboniadau ynghylch Gwasanaethau Cymdeithasol) 2005; a

1. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 17 May 2005 on the draft regulations, the National Assembly for Wales (Social Services Explanations) Regulations 2005; and

b) yn cymeradwyo bod y rheoliadau drafft, Rheoliadau Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Esboniadau ynghylch Gwasanaethau Cymdeithasol) 2005, yn cael eu gwneud yn unol ag:

b) approves that the draft regulations, the National Assembly for Wales (Social Services Explanations) Regulations 2005, are made in accordance with:

i) y rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 3 Mai 2005; a

i) the draft regulations laid in the Table Office on 3 May 2005; and

ii) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 3 Mai 2005; a

ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 3 May 2005; and

2. a) yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005 ar y rheoliadau drafft, Rheoliadau Addysg (Datgymhwyso'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 1) (Cymru) 2005; a

2. a) considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 24 May 2005 on the draft regulations, the Education (Disapplication of the National Curriculum at Key Stage 1) (Wales) Regulations 2005; and

b) yn cymeradwyo bod y rheoliadau drafft, Rheoliadau Addysg (Datgymhwyso'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 1) (Cymru) 2005, yn cael eu gwneud yn unol ag:

b) approves that the draft regulations, the Education (Disapplication of the National Curriculum at Key Stage 1) (Wales) Regulations 2005, are made in accordance with:

i) y rheoliadau drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 3 Mai 2005;

i) the draft regulations laid in the Table Office on 3 May 2005;

ii) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 3 Mai 2005; a ii) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 3 May 2005; and

iii) y memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005. (NDM2475) iii) the memorandum of corrections laid in the Table Office on 24 May 2005. (NDM2475)

*Cynnig (NDM2475): O blaid 57, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2475): For 57, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John

Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty
Wood, Leanne

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

3.10 p.m.

**Cymeradwyo Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005, Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005 a Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005
Approval of the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005, the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005 and the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005**

Y Llywydd: Cynigir trafod y tair eitem nesaf gyda'i gilydd, oni bai fod gwrthwynebiad i hynny. Gwelaf nad oes gwrthwynebiad.

The Presiding Officer: It is proposed that the next three items be debated together, unless there are any objections. I see that there are no objections.

The Minister for Health and Social Services (Brian Gibbons): I propose that

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Brian Gibbons): Cynigiau fod

the National Assembly for Wales considers the principle of the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005, a copy of which was laid in the Table Office on 10 May 2005. (NDM2469)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried egwyddor Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005, y gosodwyd copi ohonynt yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005. (NDM2469)

I propose that

Cynigiau fod

the National Assembly for Wales:

Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 24 May 2005 in relation to the draft regulations, the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005; and

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005 mewn perthynas â'r rheoliadau drafft, Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005; a

2. approves that the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with:

2. yn cymeradwyo bod Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag:

a) the draft laid in the Table Office on 10 May 2005;

a) y drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005;

b) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 10 May 2005; and

b) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005; a

c) the memorandum of corrections laid in the Table Office on 24 May. (NDM2470)

I propose that

the National Assembly for Wales considers the principle of the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005, a copy of which was laid in Table Office on 17 May 2005. (NDM2471)

I propose that

the National Assembly for Wales:

1. considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 24 May 2005 in relation to the draft regulations, the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005; and

2. approves that the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005 are made in accordance with:

a) the draft laid in the Table Office on 17 May 2005;

b) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 17 May 2005; and

c) the memorandum of corrections laid in the Table Office on 24 May 2005. (NDM2472)

I propose that

the National Assembly for Wales considers the principle of the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005, a copy of which was laid in the Table Office on 10 May 2005. (NDM2473)

I propose that

the National Assembly for Wales:

1. considers the report of the Legislation Committee laid in the Table Office on 24 May 2005 in relation to the draft regulations, the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005; and

2. approves that the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005 are made

c) y memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai. (NDM2470)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried egwyddor Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005, y gosodwyd copi ohonynt yn y Swyddfa Gyflwyno ar 17 Mai 2005. (NDM2471)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005 mewn perthynas â'r rheoliadau drafft, Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005; a

2. yn cymeradwyo bod Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005 yn cael eu gwneud yn unol ag:

a) y drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 17 Mai 2005;

b) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 17 Mai 2005; a

c) y memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005. (NDM2472)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ystyried egwyddor Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005, y gosodwyd copi ohonynt yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005. (NDM2473)

Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru:

1. yn ystyried adroddiad y Pwyllgor Deddfau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005 mewn perthynas â'r rheoliadau drafft, Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005; a

2. yn cymeradwyo bod Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru)

in accordance with:

a) the draft laid in the Table Office on 10 May 2005;

b) the regulatory appraisal laid in the Table Office on 10 May 2005; and

c) the memorandum of corrections laid in the Table Office on 24 May 2005. (NDM2474)

Last month, we agreed the Adoption Agencies (Wales) Regulations 2005. These were key regulations for implementing the Adoption and Children Act 2002. Making those regulations now allows us to proceed with this stage of further regulations, which are essential to underpin the main elements of the Act. The first set of regulations that we are considering today, the Adoption Support Services (Local Authorities) (Wales) Regulations 2005, will enable local authorities to deliver a range of support services for children and families affected by adoption and special guardianship orders. These regulations extend the range of adoption support services introduced by the Adoption Support Services (Wales) Regulations 2004 and make assessments for services available to a wider group of people. They will enable local authorities to make provision for support to meet the identified needs of adoptive families, birth families and those involved in adopting children. This will make a valuable contribution to enabling people to adopt children, to sustain adoptive placements and to avoid, as far as is possible, a breakdown in adoptive placements.

2005 yn cael eu gwneud yn unol ag:

a) y drafft a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005;

b) yr arfarniad rheoliadol a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 10 Mai 2005; a

c) y memorandwm cywiriadau a osodwyd yn y Swyddfa Gyflwyno ar 24 Mai 2005. (NDM2474)

Y mis diwethaf, cytunasom ar Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005. Yr oedd y rhain yn rheoliadau allweddol ar gyfer gweithredu Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Mae gwneud y rheoliadau hyn yn awr yn caniatáu inni symud ymlaen â'r cam hwn o reoliadau pellach, sy'n hanfodol fel sail i brif elfennau'r Ddeddf. Bydd y set gyntaf o reoliadau yr ydym yn eu hystyried heddiw, Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005, yn galluogi awdurdodau lleol i ddarparu amrediad o wasanaethau cymorth i blant a theluoedd y mae gorchmynion mabwysiadu a gwarcheidiaeth arbennig yn effeithio arnynt. Mae'r rheoliadau hyn yn ymestyn amrediad y gwasanaethau cymorth mabwysiadu a gyflwynwyd gan Reoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2004 ac yn sicrhau bod asesiadau ar gyfer gwasanaethau ar gael i grŵp ehangach o bobl. Byddant yn galluogi awdurdodau lleol i wneud darpariaeth ar gyfer cymorth i ddiwallu anghenion dynodedig teuluoedd sy'n mabwysiadu, teuluoedd naturiol a'r rhai sy'n ymwneud â mabwysiadu plant. Bydd hyn yn gwneud cyfraniad gwerthfawr i'r gwaith o alluogi pobl i fabwysiadu plant, cynnal lleoliadau mabwysiadu a—hyd y mae hynny'n bosibl—osgoi methiant mewn lleoliadau mabwysiadu.

Access to appropriate adoption support services is often vital in ensuring the continuance of an adoptive placement, and inappropriate support services delivered by those without relevant expertise can contribute to the disruption of adoptive relationships. The main providers of adoption support services in Wales are local authorities and voluntary adoption agencies, but there are also a large number of unregulated service providers. With the expected growth in the demand for adoption support services, the number of providers is likely to increase. It is important that services developed to respond to this demand are professional and effective. The second set of regulations that we are considering, the Adoption Support Agency (Wales) Regulations 2005, sets out the basic ground rules that independent providers of adoption support services will have to meet in order to register with the Care Standards Inspectorate for Wales. If not registered, these providers will not be able to continue to provide these services. This should ensure that those providing a poor standard of service cannot be registered, thus safeguarding vulnerable service users.

Mae mynediad at wasanaethau cymorth mabwysiadu priodol yn aml yn hanfodol er mwyn sicrhau parhad lleoliad mabwysiadu, a gall gwasanaethau cymorth amhriodol a ddarperir gan y rhai nad yw'r wybodaeth arbenigol berthnasol ganddynt amharu ar y berthynas rhwng y sawl sy'n mabwysiadu a rhywun sydd wedi'i fabwysiadu. Prif ddarparwyr gwasanaethau cymorth mabwysiadu yng Nghymru yw'r awdurdodau lleol ac asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol, ond mae hefyd nifer fawr o ddarparwyr gwasanaeth sydd heb fod yn rheoleiddiedig. Gyda'r cynnydd disgwylidig yn y galw am wasanaethau cymorth mabwysiadu, mae nifer y darparwyr yn debygol o gynyddu. Mae'n bwysig bod y gwasanaethau a ddatblygir i ymateb i'r galw hwn yn broffesiynol ac yn effeithiol. Mae'r ail set o reoliadau yr ydym yn eu hystyried, Rheoliadau Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu (Cymru) 2005, yn nodi'r rheolau sylfaenol y bydd yn ofynnol i ddarparwyr gwasanaethau cymorth mabwysiadu annibynnol gydymffurfio â hwy er mwyn cofrestru gydag Arolygiaeth Safonau Gofal Cymru. Os na fyddant wedi eu cofrestru, ni fydd y darparwyr hyn yn gallu parhau i ddarparu'r gwasanaethau. Dylai hyn sicrhau nad yw'r rhai sy'n darparu gwasanaeth o safon isel yn gallu cael eu cofrestru, a thrwy hynny ddiogelu defnyddwyr gwasanaeth sy'n agored i niwed.

Finally, we have the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005. The adoption review in 2002 identified a significant group of children for whom adoption is not appropriate, including those who do not wish to make the legal break with their birth family that is associated with adoption. This suggested a need for an intermediate legal status between adoption and resident orders that offered greater legal security, but without the absolute break from the child's birth family. The Adoption and Children Act 2002 therefore creates a new private law order called 'special guardianship', which will provide this legal permanence short of adoption. The regulations set out the actions that a local authority is to take following the application for a special guardianship order, including the need to prepare and submit a report to the court. They also require local authorities to make arrangements for the provision within their area of special guardianship support services, including counselling, advice and information, financial support and assistance with contact with relatives.

As with adoption support services, it is intended to maintain special guardianships and to minimise the risk of their breakdown. At this stage, it is impossible to estimate how many special guardianship orders are likely to be sought, but it is important that we make provision to enable local authorities to provide support where orders are made to ensure the best possible outcomes for the children and families involved. It is intended that these three sets of regulations, and the others made under this Act, will be brought into force by 30 December of this year. This will allow adoption agencies and adoption support agencies six months to prepare for the introduction of the regulations

Mark Isherwood: During the parliamentary debate on the Bill, which led to the Adoption and Children Act 2002, Andrew Lansley MP stated that the Bill proposed:

'that a child's interests throughout its life

Y set olaf yw Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005. Tynnwyd sylw yn yr adolygiad ar fabwysiadu yn 2002 at grŵp sylweddol o blant nad yw mabwysiadu'n briodol iddynt, gan gynnwys y rhai nad ydynt yn dymuno gwneud y toriad cyfreithiol oddi wrth eu teulu naturiol sy'n gysylltiedig â mabwysiadu. Awgrymai hyn fod angen statws cyfreithiol canolraddol rhwng mabwysiadu a gorchymnion preswyllo a oedd yn cynnig mwy o ddiogelwch cyfreithiol, ond heb y toriad llwyr oddi wrth deulu naturiol y plentyn. Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 felly'n creu gorchymyn cyfraith breifat newydd, sef 'gwarcheidiaeth arbennig', a fydd yn darparu'r sefydlogrwydd cyfreithiol hwn nad yw'n mynd cyn belled â mabwysiadu. Mae'r rheoliadau'n nodi'r camau y mae'n ofynnol i awdurdod lleol eu cymryd wedi cael cais am orchymyn gwarcheidiaeth arbennig, gan gynnwys yr angen i baratoi a chyflwyno adroddiad i'r llys. Maent hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer darparu gwasanaethau cymorth gwarcheidiaeth arbennig yn eu hardaloedd hwy, gan gynnwys cwnsela, cyngor a gwybodaeth, cefnogaeth ariannol a chymorth wrth gysylltu â pherthnasau.

Yn yr un modd â gwasanaethau cymorth mabwysiadu, bwriedir cynnal gwarcheidiaethau arbennig a lleihau'r perygl y byddant yn methu. Ar hyn o bryd, mae'n amhosibl amcangyfrif sawl cais am orchymyn gwarcheidiaeth arbennig sy'n debygol o gael ei wneud, ond mae'n bwysig ein bod yn gwneud darpariaeth er mwyn galluogi awdurdodau lleol i ddarparu cymorth lle y gwneir gorchymnion er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl ar gyfer y plant a'r teuluoedd sy'n gysylltiedig â hynny. Y bwriad yw dod â'r tair set hyn o reoliadau, a'r rhai eraill a wneir dan y Ddeddf hon, i rym erbyn 30 Rhagfyr eleni. Bydd hyn yn rhoi chwe mis i asiantaethau mabwysiadu ac asiantaethau cymorth mabwysiadu baratoi ar gyfer cyflwyno'r rheoliadau

Mark Isherwood: Yn ystod y ddadl seneddol ar y Mesur, a arweiniodd at Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, dywedodd Andrew Lansley AS fod y Mesur yn cynnig:

y dylai buddiannau'r plentyn drwy gydol ei

should be the paramount consideration, not that its interests throughout childhood should be the first consideration. That important change means that we must think hard about all the circumstances of adoption at this point. Happily, that has been the context of the debate: we are all keen to establish what is in children's best interests.'

He went on to say that all the legal arguments could be dealt with in the same context:

'If it is true that children's best interests should be paramount—which was established by the United Nations convention on the rights of the child—it follows logically that if...we can improve children's prospects by one jot, we are obliged to do that.'

The Welsh Conservatives are, therefore, pleased to support the regulations being debated today, on the grounds that they deliver a more consistent support service for those affected by adoption. Our only reservation applies to the additional costs that local authorities are likely to incur as a result. The Welsh Assembly Government believes that adequate additional funding has been provided, but the major concern of respondents to the consultation process was the impact of these regulations on all resources. We therefore remind the Government of its pledge not to impose unfunded burdens on local authorities, and urge it to undertake the appropriate research, preparation and pricing needed to ensure that the goals of these regulations are achievable.

With that proviso, we recognise the need for the expansion and improvement of adoption support services to meet the needs of adoptive families, birth families and those involved in adopting children. We must improve successful outcomes for those children whose best interests are served by being placed for adoption, and to avoid, as far as possible, placement breakdown.

We also recognise that there is a significant group of, mainly older, children, who do not wish to make the absolute legal break with

fywyd fod uwchlaw popeth arall, nid y dylai ei fuddiannau drwy gydol ei blentyndod fod yn brif ystyriaeth. Mae'r newid pwysig hwnnw'n golygu bod rhaid inni feddwl yn ddwys am yr holl amgylchiadau ynglŷn â mabwysiadu ar yr adeg hon. Yn ffodus, cynhaliwyd y ddadl yn y cyd-destun hwnnw; yr ydym i gyd yn awyddus i ganfod beth yn union sydd orau i'r plentyn.

Aeth yn ei flaen i ddweud y gellid ymdrin â'r holl ddadleuon cyfreithiol yn yr un cyd-destun:

Os yw'n wir y dylai buddiannau'r plentyn fod uwchlaw popeth arall—rhywbeth sydd wedi ei ymgorffori yng nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar hawliau'r plentyn—mae'n dilyn yn rhesymegol os...gallwn wella siawns plentyn mewn bywyd fymryn bach yn unig, fod dyletswydd arnom wneud hynny.

Mae Ceidwadwyr Cymru, felly, yn falch o gefnogi'r rheoliadau sy'n destun y ddadl heddiw, ar y sail eu bod yn cynnig gwasanaeth cymorth mwy cyson i'r sawl yr effeithir arnynt gan fabwysiadu. Mae'r unig amheuaeth sydd gennym yn ymwneud â'r costau ychwanegol y mae awdurdodau lleol yn debygol o orfod eu hysgwyddo o ganlyniad iddynt. Cred Llywodraeth Cynulliad Cymru fod cyllid digonol wedi'i ddarparu, ond prif bryder yr ymatebwyr i'r broses ymgynghori oedd effaith y rheoliadau hyn ar yr holl adnoddau. Yr ydym felly am atgoffa'r Llywodraeth o'i hadduned i beidio â gosod beichiau heb eu hariannu ar awdurdodau lleol, ac yn ei hannog i gynnal yr ymchwil briodol, y paratodau a'r prisio sydd eu hangen i sicrhau bod amcanion y rheoliadau hyn yn gyraeddadwy.

Gyda'r amod hwn, yr ydym yn cydnabod bod angen ehangu a gwella gwasanaethau cymorth mabwysiadu i ddiwallu anghenion teuluoedd sy'n mabwysiadu, teuluoedd gwaed a'r rhai sy'n gysylltiedig â mabwysiadu plant. Rhaid inni wella'r canlyniadau llwyddiannus i'r plant hynny sy'n cael eu mabwysiadu er eu lles eu hunain, ac osgoi methiant mewn lleoliad, cyn belled ag y bo modd.

Yr ydym yn cydnabod bodolaeth grŵp sylweddol o blant, plant hŷn yn bennaf, nad dydynt am wneud y toriad cyfreithiol llwyr

their birth family that is associated with adoption. Although planned long-term fostering might suit some children in these circumstances, it lacks security and a proper sense of permanence in a family. There is, therefore, a need for an intermediate legal status, between adoption and residence orders, that offers the child greater legal security but without legal severance from the birth family.

In supporting the Special Guardianship (Wales) Regulations 2005, I am also thinking of the grandfather who recently attended one of my surgeries to seek help for his daughter in her attempt to stop her daughter being adopted against her wishes. In this case, the mother had been abused as a child and, consequently, suffers from addiction and behavioural problems. Only now is she receiving the counselling that she so badly needed as a child, and her father fears that the loss of her second child to enforced adoption could lead her to self-harm, or even to suicide.

With this, and other cases, in mind, we also recognise the need to regulate independent adoption support providers, to ensure that services are provided to a high standard, and by those suitably qualified and experienced to meet adoption-related needs. During the parliamentary debate that preceded the Adoption and Children Act 2002, John Bercow MP referred to research conducted by the British Association for Adoption and Fostering, and particularly to the research concerning a group of 430 children who were potentially available for, and suited to, adoption. He said:

‘it was striking that although overall there were more than 1,200...inquiries about those children, no fewer than 129 of the 430 were children in respect of whom no inquiries were made.’

That is a serious situation which no democratically elected politician has the right to dismiss or ignore. John Bercow referred to

oddi wrth eu teulu gwaed sy'n gysylltiedig â mabwysiadu. Er bod maethu hirdymor wedi ei gynllunio yn addas i rai plant yn yr amgylchiadau hyn, mae iddo ddiffyg sicrwydd ac ymdeimlad gwirioneddol o sefydlogrwydd mewn teulu. Felly, mae angen statws cyfreithiol canolraddol, rhwng mabwysiadu a gorchmynion preswyllo, sy'n cynnig mwy o sicrwydd cyfreithiol i'r plentyn ond heb ei orfodi i dorri'n rhydd yn gyfreithiol oddi wrth y teulu gwaed.

Wrth gefnogi Rheoliadau Gwarcheidiaeth Arbennig (Cymru) 2005, yr wyf yn meddwl hefyd am y taid a ddaeth i un o'm cymorthfeydd yn ddiweddar i ofyn am gymorth i'w ferch yn ei hymdrech i atal ei merch hi rhag cael ei mabwysiadu yn groes i'w hewyllys. Yn yr achos hwn, yr oedd y fam wedi cael ei cham-drin yn blentyn ac, o ganlyniad, mae'n dioddef o ddibyniaeth a phroblemau ymddygiadol. Yn awr y mae'n derbyn y sesiynau cynghori yr oedd cymaint o'u hangen arni pan oedd yn blentyn, ac mae ei thad yn ofni y byddai colli ei hail blentyn drwy fabwysiadu gorfodol yn arwain at hunan-niweidio, neu hyd yn oed hunanladdiad.

Gyda'r achos hwn, ac achosion eraill, mewn golwg, rhaid inni hefyd gydnabod bod angen rheoleiddio darparwyr cymorth mabwysiadu annibynnol, i sicrhau bod y gwasanaethau a ddarperir o safon uchel, a'u bod yn cael eu darparu gan bobl sydd â chymwysterau a phrofiad addas i ddiwallu'r anghenion sy'n gysylltiedig â mabwysiadu. Yn ystod y ddadl seneddol a ragflaenodd Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, cyfeiriodd John Bercow AS at ymchwil a gynhaliwyd gan Gymdeithas Mabwysiadu a Maethu Prydain, ac yn fwyaf arbennig at ymchwil a ymdriniai â grŵp o 430 o blant a allai fod ar gael i'w mabwysiadu, ac a oedd yn addas i'w mabwysiadu. Meddai:

yr oedd yn drawiadol er bod cyfanswm o fwy na 1,200...o ymholiadau am y plant hynny, nad oedd dim ymholiad wedi ei wneud ynghylch cynifer â 129 o'r 430 o blant.

Mae hon yn sefyllfa ddifrifol nad oes gan yr un gwleidydd a etholwyd yn ddemocrataidd yr hawl i'w diystyru na'i hanwybyddu.

a number of harrowing cases and personal tragedies of people who had been judged suitable for adoption but who were ‘the great unwanted, discarded, forgotten children in our society’. These included sisters aged eight and nine who were judged and described as hard to place on the ground—surprise, surprise, in common with a great many other siblings—that they want to stay together. He referred to an 18-month-old boy who had been waiting for adoption for 12 months, who faced the possible retardation of his development for the simple and sad reason that his mother was a drug addict.

In Wales, as in England, as John Bercow said:

‘these are the vulnerable children in our society who are not interested in a theory or an idealisation, but in practical help, demonstrable compassion, effective assistance now’.

3.20 p.m.

Helen Mary Jones: I am grateful to have the opportunity to make a brief contribution to this debate and to give the support of Plaid Cymru—The Party of Wales to the implementation of these regulations. Support services for adoptive families, for children who have been adopted and for families that have given their children up for adoption have become increasingly important as increasing numbers of older children, as opposed to infants, are adopted. While working professionally for Barnardo’s, I saw several examples of the trauma that can be caused to families when an adoption breaks down, and the damage that that does to a young person who may already feel rejected by his or her birth family. That damage, and the trauma caused, is hard to overestimate. Therefore, it is important that support services of the highest quality are available and that those services are properly funded. It is vital that the high standards that will be applied to local authorities are also applied to independent providers. Independent providers have an important role to play, particularly in relation to children who are considered difficult to place. It is vital that they maintain the highest possible standards.

Cyfeiriodd John Bercow at nifer o achosion dirdynnod ac at drychinebau personol pobl a oedd wedi cael eu hystyried yn addas i’w mabwysiadu ond dyma’r ‘plant gwrthodedig, anghofiedig ac a fwrwyd ymaith yn ein cymdeithas’. Yr oedd y rhain yn cynnwys chwirydd wyth a naw oed a gafodd eu barnu a’u disgrifio yn rhai anodd eu lleoli am eu bod—credwch neu beidio, fel llawer iawn o frodyr a chwirydd eraill—am aros gyda’i gilydd. Cyfeiriodd at fachgen 18 mis oed a oedd wedi bod yn aros ers 12 mis i gael ei fabwysiadu, ac yr oedd perygl y byddai ei ddatblygiad yn cael ei arafu am y rheswm syml a thrist bod ei fam yn gaeth i gyffuriau.

Yng Nghymru, fel yn Lloegr, fel y dywedodd John Bercow:

dyma’r plant agored i niwed yn ein cymdeithas nad ydynt yn malio dim am ddamcaniaeth na delfrydu, ond sy’n malio’n hytrach am help ymarferol, tosturi sy’n cael ei amlygu a chymorth effeithiol yn awr.

Helen Mary Jones: Yr wyf yn ddiolchgar am y cyfle i wneud cyfraniad byr at y ddadl hon ac i fynegi cefnogaeth Plaid Cymru—The Party of Wales i weithredu’r rheoliadau hyn. Mae gwasanaethau cymorth i deuluoedd sy’n mabwysiadu, i blant sydd wedi eu mabwysiadu ac i deuluoedd sydd wedi rhoi eu plant i gael eu mabwysiadu wedi dod yn gynyddol bwysig wrth i nifer gynyddol o blant hŷn, o’u cyferbynnu â babanod, gael eu mabwysiadu. Tra oeddwn yn gweithio’n broffesiynol gyda Barnardo’s, gwelais sawl enghraifft o’r trawma y gall teuluoedd ei brofi pan fydd mabwysiadu yn methu, a’r niwed a achosir i bobl ifanc a all eisoes deimlo eu bod wedi cael eu gwrthod gan eu teulu gwaed. Mae’n anodd gorbwysleisio’r niwed a’r trawma a achosir. Mae’n bwysig, felly, fod gwasanaethau cymorth o’r safon uchaf ar gael a bod y gwasanaethau hynny’n cael eu hariannu’n ddigonol. Mae’n hanfodol bod y safonau uchel y bydd yn rhaid i awdurdodau lleol gydymffurfio â hwy yn berthnasol i ddarparwyr annibynnol hefyd. Mae gan ddarparwyr annibynnol rôl bwysig i’w chwarae, yn enwedig yn achos plant sy’n cael eu hystyried yn rhai anodd eu lleoli. Mae’n hanfodol eu bod yn cynnal y safonau

uchaf posibl.

In his response to the debate, will the Minister refer to the varying percentage of adoptions of children across different local authority areas? I am aware that this matter had been raised before. Will the Minister undertake to investigate that as part of the new process of improving standards and improving the opportunities for families who wish to adopt and the children and young people who need to be adopted?

I welcome the regulations on special guardianship. Many young people desperately need secure homes and they may have formed a loving bond with foster parents, but they may not be ready, and may never be ready, to finally sever their bonds with their birth family. Therefore, special guardianship, when it is introduced, will provide them with the security that the current arrangements fail to provide, without forcing them to make a decision that, for many, is intolerable. We are pleased to welcome the regulations and I hope that the Minister will be able to respond to the questions that I raised.

Jenny Randerson: I welcome the opportunity to register the support of the Welsh Liberal Democrats for these regulations. Adoption support services, as Helen Mary said, are particularly important where older children are involved and, indeed, where young children or older ones with disabilities are involved, where the possibility of difficulty and breakdown in a new parental relationship is, perhaps, more likely. Those are the young people in our society who need the greatest support and help. I welcome the enhanced opportunities that this legislation should bring in that sphere.

Special guardianship is an interesting and innovative idea, that is to be greatly welcomed. It provides the greater security that is badly needed, especially by older children who want to retain a link with their natural families. It is important that where they want to retain such a link that they are enabled to do so, with the greatest of ease. Special guardianship gives legal permanence which is short of adoption. It gives children

Yn ei ymateb i'r ddadl, a wnaiff y Gweinidog gyfeirio at y ganran amrywiol o ran mabwysiadu mewn gwahanol awdurdodau lleol? Yr wyf yn sylweddoli bod y mater hwn wedi cael ei godi o'r blaen. A wnaiff y Gweinidog ymrwymo i ymchwilio i hyn fel rhan o'r broses newydd o wella safonau a gwella'r cyfleoedd i deuluoedd sy'n dymuno mabwysiadu a'r plant a'r bobl ifanc y mae angen eu mabwysiadu?

Yr wyf yn croesawu'r rheoliadau ar warcheidiaeth arbennig. Mae angen dirfawr am gartref diogel ar lawer o bobl ifanc ac mae'n bosibl eu bod wedi ffurfio perthynas gariadus gyda rhieni maeth, ond nad ydynt yn barod, ac efallai na fyddant byth yn barod, i dorri'n gyfan gwbl rydd oddi wrth eu teulu gwaed. Felly, bydd gwarcheidiaeth arbennig, pan gaiff ei chyflwyno, yn cynnig y sicrwydd iddynt nad yw'r trefniadau presennol yn ei gynnig, heb eu gorfodi i wneud penderfyniad sydd, i lawer, yn annioddefol. Yr ydym yn falch o gael croesawu'r rheoliadau a gobeithiaf y gall y Gweinidog ymateb i'r cwestiynau yr wyf wedi eu codi.

Jenny Randerson: Yr wyf yn croesawu'r cyfle i ddatgan cefnogaeth Democratiaid Rhyddfrydol Cymru i'r rheoliadau hyn. Mae gwasanaethau cymorth mabwysiadu, fel y dywedodd Helen Mary, yn arbennig o bwysig pan fo plant hŷn yn y cwestiwn ac, yn wir, lle y mae plant iau neu blant hŷn sydd ag anableddau yn y cwestiwn, lle y mae'r posibilrwydd o anawsterau neu fethiant mewn perthynas gyda rhieni newydd, efallai, yn fwy tebygol. Dyma'r bobl ifanc yn ein cymdeithas sydd angen y gefnogaeth a'r cymorth mwyaf. Yr wyf yn croesawu'r cyfleoedd ychwanegol yn y maes hwn a ddylai ddeillio o'r ddeddfwriaeth hon

Mae gwarcheidiaeth arbennig yn syniad diddorol ac arloesol, ac yn rhywbeth y dylid ei groesawu. Mae'n cynnig y sicrwydd ychwanegol y mae cymaint o'i angen, yn enwedig ar blant hŷn sydd am gadw cysylltiad gyda'u teulu naturiol. Mae'n bwysig os ydynt am gadw cysylltiad o'r fath eu bod yn cael cyfle i wneud hynny, a bod rhwydd iddynt wneud hynny. Mae gwarcheidiaeth arbennig yn rhoi elfen o

the security that they would not get in a long-term fostering situation. For that reason, it is to be greatly welcomed. Support services are also especially important in this regard.

Greater importance should also be attached to the quality of advice that we can expect from adoption support agencies. We welcome the minimum standards that were introduced by the adoption support agencies regulations, particularly, but not exclusively, in respect of independent organisations; adoption support advice can be variable, as has been pointed out. In relation to the independent sector, there have been concerns, particularly about the provision of information to birth parents on their adopted children and their adopted families, which those adopted children and their families may not welcome. I know, from personal experience, that this is a difficult decision to make—discovering lost families and so on. It is potentially life changing; it can bring great pleasure to those involved, but can also cause great disruption and heartache. It is certainly not a decision that should be forced on anyone, or entered into lightly. You have to balance the rights of one group against the rights of another and, in these circumstances, the interests and rights of the child must always be paramount. The thread of improving advice, improving the rights and status of the child, and enhancing the interests of the child, is one that we would all welcome.

The Minister for Health and Social Services (Brian Gibbons): It is true that the crucial part of this Act and the regulations is that children's interests must be at the heart of the whole process. The implementation of these regulations is mainly funded through the Children First programme, which has some £27 million to £28 million, and of course, there is the additional, unhypothecated uplift for local authorities. It is vital that this is a quality service and that, by introducing regulation and registration, this will go some way towards ensuring that proper minimum standards are in place.

barhad cyfreithiol heb iddynt gael eu mabwysiadu. Mae'n rhoi sicrwydd i blant na fyddent yn ei gael mewn maethu hirdymor. Oherwydd hyn, mae'n rhywbeth sy'n haeddu croeso cynnes. Mae gwasanaethau cymorth hefyd yn arbennig o bwysig yn hyn o beth.

Dylid rhoi mwy o bwyslais hefyd ar ansawdd y cyngor y gallwn ei ddisgwyl gan asiantaethau cymorth mabwysiadu. Yr ydym yn croesawu'r safonau gofynnol a gyflwynwyd yn sgîl y rheoliadau ynghylch asiantaethau cymorth mabwysiadu, yn enwedig o ran sefydliadau annibynnol, ond nid o ran hynny yn unig; gall cyngor cymorth mabwysiadu fod yn amrywiol, fel y dywedwyd eisoes. O ran y sector annibynnol, mae pryderon wedi bod, yn enwedig ynghylch y wybodaeth a ddarperid i deuluoedd gwaed am eu plant mabwysiedig a'r teuluoedd a oedd yn eu mabwysiadu, rhywbeth na fyddai'r plant mabwysiedig hynny a'u teuluoedd yn ei groesawu o bosibl. Gwn, o brofiad, fod hwn yn benderfyniad anodd ei wneud—darganfod teuluoedd coll ac yn y blaen. Gall newid bywydau pobl, gall ddod â phleser mawr i'r bobl dan sylw, ond gall hefyd achosi rhwyg a thrallod mawr. Yn sicr nid yw'n benderfyniad y dylid gorfodi neb i'w wneud, nac yn benderfyniad i'w wneud heb bwysio a mesur yn ofalus. Rhaid sicrhau cydbwysedd rhwng hawliau un grŵp a hawliau grŵp arall ac, yn yr amgylchiadau hyn, rhaid rhoi buddiannau a hawliau'r plentyn o flaen popeth arall. Mae'r bwriad i wella'r cyngor, gwella hawliau a statws y plentyn, a hybu buddiannau'r plentyn, yn un y byddem i gyd yn ei groesawu.

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (Brian Gibbons): Y mae'n wir mai'r rhan allweddol o'r Ddeddf hon a'r rheoliadau yw bod rhaid i fuddiannau'r plentyn fod yn ganolog i'r holl broses. Mae'r gwaith o weithredu'r rheoliadau hyn yn cael ei ariannu'n bennaf drwy'r rhaglen Rhoi Plant yn Gyntaf, sydd wedi derbyn rhwng £27 miliwn a £28 miliwn ac, wrth gwrs, ceir hefyd y cynnydd, ychwanegol, heb ei neilltuo i awdurdodau lleol. Mae'n hanfodol bod hwn yn wasanaeth o safon a, thrwy gyflwyno rheoleiddio a chofrestru, bydd hyn yn gwneud llawer i sicrhau bod safonau gofynnol priodol wedi eu sefydlu.

In response to the issues that Mark raised, counselling is a key part of the support services that will be available. As counselling is specifically mentioned as an example, that will, hopefully, be of assistance. Of course, older children are particularly sensitive to change, and it is important that they have the necessary assessment and support services, as outlined in these regulations.

I do not have the figures on the percentage of adoptions in each local authority across Wales, but I will ask my officials to look into that and to send you a reply, Helen Mary. Of course, the issue of children with special needs is also important, and a welcome part of these regulations is that they contain provisions for payments that may arise to meet the special needs requirements of children, as well as some financial assistance under certain circumstances for children with challenging behaviour.

Finally, I agree with Jenny Randerson's point on looking for lost families. That can be an emotionally challenging exercise. It can bring tremendous rewards, but there are also dangers, and the legislation covers the right of veto for those who feel that they would not want to be involved in this.

Mewn ymateb i'r pwyntiau a godwyd gan Mark, mae cynghori'n rhan allweddol o'r gwasanaethau cymorth a fydd ar gael. Gan fod cynghori'n cael ei grybwyll yn benodol fel esiampl, bydd hynny, gobeithio, o gymorth. Wrth gwrs, mae plant hŷn yn arbennig o sensitif i newid, ac mae'n bwysig eu bod yn cael y gwasanaethau asesu a chymorth angenrheidiol, fel yr amlinellir yn y rheoliadau hyn.

Nid yw'r ffigurau gennyf ynghylch canran y rhai sy'n cael eu mabwysiadu ym mhob awdurdod lleol yng Nghymru, ond gofynnaf i'm swyddogion edrych ar y mater ac anfon ateb atoch, Helen Mary. Wrth gwrs, mae cwestiwn plant sydd ag anghenion arbennig hefyd yn bwysig, a rhan sydd i'w chroesawu o'r rheoliadau hyn yw eu bod yn cynnwys darpariaethau ar gyfer taliadau a all godi i ddiwallu gofynion anghenion arbennig plant, yn ogystal â pheth cymorth ariannol mewn rhai amgylchiadau ar gyfer plant sy'n ymddwyn yn anodd.

Yn olaf, yr wyf yn cytuno â phwynt Jenny Randerson ynghylch chwilio am deuluoedd coll. Gall hynny fod yn ymarferiad anodd yn emosiynol. Gall roi boddhad mawr, ond mae peryglon ynghlwm ag ef hefyd, ac mae'r ddeddfwriaeth yn cynnwys yr hawl i roi fetu i'r rhai sy'n teimlo na fyddent am fod yn rhan o hyn.

*Cynnig (NDM2469): O blaid 46, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2469): For 46, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine

Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2470): O blaid 48, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2470): For 48, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary

Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2471): O blaid 48, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2471): For 48, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri

Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2472): O blaid 48, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2472): For 48, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John

Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

3.30 p.m.

*Cynnig (NDM2473): O blaid 49, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2473): For 49, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

*Cynnig (NDM2474): O blaid 48, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2474): For 48, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

**Dadl Plaid Leiafrifol (Plaid y Democratiaid Rhyddfrydol)
Minority Party Debate (The Liberal Democrat Party)**

**Cardiau Adnabod
Identity Cards**

The Presiding Officer: I have selected amendment 1 in the name of David Melding.

Y Llywydd: Yr wyf wedi dethol gwelliant 1 yn enw David Melding.

Mick Bates: I propose that

Mick Bates: Cynigiau fod

the National Assembly for Wales directs the Government not to allow ID cards to be used as a requirement for access to public services in Wales which are within the remit of the Assembly. (NDM2477)

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cyfarwyddo'r Llywodraeth i beidio â'i gwneud yn ofynnol i gardiau adnabod gael eu defnyddio i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru sydd o fewn cylch gwaith y Cynulliad. (NDM2477)

We will support amendment 1.

Cefnogwn welliant 1.

The alternative title for this debate could be 'ID Cards—senseless bureaucracy', or 'Will you need an ID card to use a public loo?'. Yes, there is a disaster on the cards. In an enlightening article in *The Times* recently by Matthew Parris, in which he discussed the ideal legislation, he predicted—and I hope that Labour Members are listening—that

Mae'n bosibl mai'r teitl amgen ar gyfer y ddadl hon fyddai 'Cardiau Adnabod—biwrocratiaeth ddisynnwyr', neu 'A fydd arnoch angen cerdyn adnabod i ddefnyddio toiled cyhoeddus?' Oes, mae trychineb ar y gweill. Mewn erthygl addysgiadol yn *The Times* yn ddiweddar gan Matthew Parris, lle'r oedd yn trafod y ddeddfwriaeth ddelfrydol, yr oedd yn darogan—a gobeithiaf fod yr Aelodau Llafur yn gwranddo—y bydd

'Enthusiasts will wobble as the details become clearer. Opponents that ministers had never heard of will emerge from the woodwork. People who thought they had no problems with the plan will discover that they always harboured doubts. Early critics will become implacable enemies, early agnostics will turn into critics, early supporters will turn agnostic and early evangelists melt away.'

Y brwdfrydig yn simsanu wrth i'r manylion ddod yn gliriach. Bydd gwrthwynebwyr na chlywodd y gweinidogion erioed amdanynt yn dod i'r golwg. Bydd y bobl a feddyliai nad oedd y cynllun yn peri dim penbleth iddynt yn canfod bod ganddynt amheuo erioed. Bydd y beirniaid cynnar yn troi yn elynion didrugaredd, bydd yr amheuwyr cynnar yn troi yn feirniaid, bydd y cefnogwyr cynnar yn troi yn amheuwyr a bydd yr efengylwyr cynnar yn diflannu.

This is exactly what happened in Australia. At first, the public appeared to accept the idea, but as the debate got underway, rumblings of discontent began to be felt. People questioned the implications for privacy and the freedom of the individual. It soon became clear that there was indeed a disaster on the cards. Government agencies in Australia were falling over themselves to get in on the act. They wanted to use the card for financial transactions and for employment, health and housing benefits, and so on. Civil

Dyma yn union beth a ddigwyddodd yn Awstralia. Ar y dechrau, yr oedd yn ymddangos bod y cyhoedd yn derbyn y syniad, ond wrth i'r drafodaeth fynd rhagddi, dechreuwyd synhwyro bod cryn anfodlonrwydd. Yr oedd pobl yn codi cwestiynau ynghylch y goblygiadau o safbwynt preifatrwydd a rhyddid yr unigolyn. Daeth yn amlwg yn fuan fod trychineb ar y gweill yn wir. Yr oedd asiantaethau'r Llywodraeth yn Awstralia yn baglu dros ei gilydd i chwarae eu rhan. Yr oedd arnynt

libertarians and other opponents argued that nothing less than the nature of Australian society was at stake. In September 1987, as a result of Government splits and massive public protests, the proposal was scrapped.

The Welsh Liberal Democrats are clear in our opposition to identity cards. Compulsory identity cards are unnecessary and intrusive. The Liberal Democrats have always opposed the idea, believing that it would be a potentially dangerous infringement on individual liberty. The motion that we have tabled is the strongest measure that the Assembly can enact within its current powers to oppose the imposition of identity cards to access public services in Wales.

We believe in a health service and other services that provide for people according to their needs, not because they carry a piece of plastic. We want this to continue in Wales. What would Dr Brian Gibbons do if patients turned up without their ID cards? Would he send them away, saying, 'Come back tomorrow'? That would not be very good for the Minister's waiting times.

David Davies: On the general principle that you are arguing against, which is that ID cards are an imposition on our freedom, do you not agree that we have to do something about the number of people who are coming here and abusing our free-at-the-point-of-delivery healthcare system?

Mick Bates: I find that position, from a party that has totally changed its mind about identity cards, hard to rationalise. It was your party that once had identity cards at the top of its agenda—I think that it was your present leader who wanted that—only to change its mind to oppose them. It would be as well for you to examine your conscience about what you have just said.

The Scottish Executive's position has been

eisiau defnyddio'r cerdyn ar gyfer trafodion ariannol ac ar gyfer budd-daliadau tai, iechyd a chyflogaeth, ac yn y blaen. Dadleuai rhyddfrydolwyr sifil a gwrthwynebwyr eraill fod hyd yn oed natur cymdeithas Awstralia yn y fantol. Ym Medi 1987, o ganlyniad i rwygiadau yn y Llywodraeth a phrotestiadau cyhoeddus anferthol, rhoddwyd y gorau i'r cynnig.

Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru yn glir yn ein gwrthwynebiad i gardiau adnabod. Mae cardiau adnabod gorfodol yn ddiangen ac yn ymwithiol. Mae'r Democratiaid Rhyddfrydol yn wastad wedi gwrthwynebu'r syniad, gan gredu y gallai fod yn dresmasiad peryglus ar ryddid yr unigolyn. Y cynnig yr ydym wedi ei gyflwyno yw'r mesur cryfaf y gall y Cynulliad ei gyhoeddi o fewn ei bwerau presennol i wrthwynebu gorfodi cardiau adnabod i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Credwn mewn gwasanaeth iechyd a gwasanaethau eraill sydd yn rhoi darpariaeth i bobl yn ôl eu hanghenion, nid oherwydd eu bod yn cario darn o blastig. Yr ydym am i hyn barhau yng Nghymru. Beth y byddai Dr Brian Gibbons yn ei wneud pe byddai cleifion yn dod ato heb eu cardiau adnabod? A fyddai yn eu hanfon ymaith, gan ddweud 'Dewch yn ôl yfory'? Ni fyddai hyn yn dda iawn i amseroedd aros y Gweinidog.

David Davies: Ynghylch yr egwyddor gyffredinol yr ydych yn dadlau yn ei herbyn, sef bod cardiau adnabod yn ymyrraeth â'n rhyddid, onid ydych yn cytuno bod yn rhaid inni wneud rhywbeth ynghylch nifer y bobl a ddaw yma gan gamddefnyddio ein system gofal iechyd sydd am ddim yn y man lle y caiff ei ddarparu?

Mick Bates: Yr wyf yn teimlo bod y safbwynt hwnnw, oddi wrth blaid sydd wedi newid ei meddwl yn llwyr am gardiau adnabod, yn anodd ei ddeall. Yr oedd cardiau adnabod, unwaith, ar ben agenda eich plaid—credaf mai eich arweinydd presennol a oedd eisiau hynny—cyn iddi newid ei meddwl a'u gwrthwynebu. Byddai'n well ichi holi eich cydwybod ynghylch yr hyn yr ydych newydd ei ddweud.

Mae safbwynt Gweithrediaeth yr Alban wedi

clearer than the position here. The Scottish Executive opposes compulsory identity cards. In this debate, we are calling on Rhodri Morgan to be clear and unambiguous, just as his counterparts in Scotland have been. Furthermore, the Scottish Executive has ensured, through maintaining its consistency and clarity in discussions with the UK Government, that an identity card will not be required to access public services in Scotland. This debate gives Wales a chance to put down a marker and say that we do not need this expensive scheme here either. In the past, Rhodri Morgan and his Cabinet have sat on the fence and waffled about this being a long-term issue. Why do you not do what the Scottish Executive has done and take a clear and consistent stance? I hope that, when it comes to voting today, Labour Members will take note of that clear and consistent stance and vote for this motion. I hope that they will not abstain.

The UK Government has accepted the Scottish Executive's position, and the Labour Assembly Government could have stated the same view as the Scots did and, more importantly, with the same force. If that had been the case, because we have fewer powers than the Scottish Parliament has, the Labour Assembly Government would have been rebuffed. That tells its own story about how your Westminster colleagues, Labour Party Members, look on you.

Jack McConnell stated on 25—

The Presiding Officer: Order. I believe that you have had five minutes plus injury time.

Jocelyn Davies: He is introducing the debate.

The Presiding Officer: Is he still doing that? All right.

Mick Bates: I do beg your pardon, Presiding Officer.

The Presiding Officer: Order. I apologise; you have 15 minutes.

bod yn gliriach na'r safbwynt yn y fan hon. Mae Gweithrediaeth yr Alban yn gwrthwynebu cardiau adnabod gorfodol. Yn y ddadl hon, yr ydym yn galw ar Rhodri Morgan i fod yn bendant ac yn ddiamwys, yr un fath yn union ag y mae ei gymheiriaid yn yr Alban wedi bod. At hynny, mae Gweithrediaeth yr Alban wedi sicrhau, drwy fod yn gyson ac yn eglur ei barn mewn trafodaethau gyda Llywodraeth y DU, na fydd cerdyn adnabod yn ofynnol i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus yn yr Alban. Rhydd y ddadl hon gyfle i Gymru ddangos ei hochr a dweud nad oes arnom angen y cynllun drud hwn yma ychwaith. Yn y gorffennol, mae Rhodri Morgan a'i Gabinet wedi eistedd ar ben y clawdd a rwdlan mai mater hirdymor yw hwn. Paham na wnewch yr hyn a wnaeth Gweithrediaeth yr Alban a gwneud safiad pendant a chyson? Gobeithiaf, pan ddaw'n adeg pleidleisio heddiw, y bydd yr Aelodau Llafur yn cymryd sylw o'r safiad pendant a chyson hwn ac yn pleidleisio dros y cynnig hwn. Gobeithiaf na fyddant yn ymatal.

Mae Llywodraeth y DU wedi derbyn safbwynt Gweithrediaeth yr Alban, a gallai Llywodraeth Lafur y Cynulliad fod wedi mynegi'r un safbwynt ag a wnaeth yr Albanwyr ac, yn bwysicach, gyda'r un grym. Pe byddai hynny wedi digwydd, oherwydd bod gennym lai o bwerau nag sydd gan Senedd yr Alban, byddai Llywodraeth Lafur y Cynulliad wedi wynebu beirniadaeth. Mae hyn yn adrodd ei stori ei hun am sut y mae eich cyd-aelodau yn San Steffan, Aelodau'r Blaid Lafur, yn edrych arnoch.

Dywedodd Jack McConnell ar 25—

Y Llywydd: Trefn. Credaf eich bod wedi cael pum munud yn ogystal ag amser ychwanegol.

Jocelyn Davies: Cyflwyno'r ddadl y mae.

Y Llywydd: A yw'n dal i wneud hynny? O'r gorau.

Mick Bates: Maddeuwch imi, Lywydd.

Y Llywydd: Trefn. Ymddiheuraf; mae gennych 15 munud.

Mick Bates: I now have 15 minutes? We are rewriting the rules today.

The Presiding Officer: Order. We are not doing that. I made a mistake, for which I have apologised.

Mick Bates: Jack McConnell has made it perfectly clear in all his discussions with the UK Government that the Scottish Executive will make the choice regarding having identity cards in Scotland and gaining access to public services.

The UK Government has tried to come up with a variety of problems to justify introducing identity cards. It has claimed that the entitlement card would combat illegal working, terrorism, fraud, crime and so on. Other European Union countries that have identity cards still have huge numbers of illegal immigrants working in their economies, the 9/11 terrorists carried valid identity cards, and most benefit fraud involves people who misrepresent their circumstances rather than their identity. The difficulty in clearing up crime is almost always that the criminals are not caught rather than not being identified. The claim that identity cards will ensure that free public services are only used by those who are entitled to them is yet another white-elephant justification. When checking people who turn up at accident and emergency departments, will health staff be faced with the difficult choice that I put to Dr Gibbons? Doctors and nurses would, in effect, become immigration officials. It raises the question of what you would do when someone has forgotten to carry their ID card. Will homeless people be issued with ID cards? If they do not have them, will they be denied services? We need to differentiate between cards and the similar items that we obtain on a discretionary basis because we choose to access a service or exercise a privilege, for example a driving licence, bank card and so on. Any system, even if voluntary on the surface, is a prerequisite to carrying out a right, for example, walking down the street.

Mick Bates: Mae gennyf 15 munud yn awr? Yr ydym yn ailysgrifennu'r rheolau heddiw.

Y Llywydd: Trefn. Nid ydym yn gwneud hynny. Gwneuthum gamgymeriad, ac yr wyf wedi ymddiheuro am hynny.

Mick Bates: Mae Jack McConnell wedi dweud yn berffaith glir yn ei holl drafodaethau gyda Llywodraeth y DU mai Gweithrediaeth yr Alban a fydd yn gwneud y dewis ynghylch cael cardiau adnabod yn yr Alban a chael mynediad at wasanaethau cyhoeddus.

Mae Llywodraeth y DU wedi ceisio canfod amrywiol broblemau i gyfiawnhau cyflwyno cardiau adnabod. Mae wedi honni y byddai'r cerdyn hawliau yn brwydro yn erbyn gweithio yn anghyfreithlon, terfysgaeth, twyll, trosedd ac yn y blaen. Mae gan wledydd eraill yn yr Undeb Ewropeaidd sydd wedi cyflwyno cardiau adnabod niferoedd mawr o fewnfudwyr anghyfreithlon yn gweithio yn eu heconomïau o hyd, yr oedd gan derfysgwyr 9/11 gardiau adnabod dilys, ac mae'r rhan fwyaf o'r twyllo ynglŷn â budd-daliadau yn ymwneud â phobl yn camgyfleu eu hamgylchiadau yn hytrach na phwy ydynt. Yr anhawster wrth ddelio â throeddau, bron bob amser, yw nad yw'r troseddwyr yn cael eu dal ac nid na wyddys pwy ydynt. Cyfiawnhad eliffant gwyn arall eto fyth yw'r haerid y bydd cardiau adnabod yn sicrhau mai dim ond y rhai sydd â'r hawl i ddefnyddio gwasanaethau cyhoeddus am ddim a fydd yn gwneud hynny. Wrth archwilio pobl sydd yn cyrraedd adrannau damweiniau ac achosion brys, a fydd y staff iechyd yn gorfod gwneud y dewis anodd a roddais gerbron Dr Gibbons? Byddai meddygon a nyrsys, i bob pwrpas, yn troi'n swyddogion mewnfudo. Mae'n codi'r cwestiwn beth y byddech yn ei wneud pe bai rhywun wedi anghofio cario ei gerdyn adnabod. A fydd pobl ddi-gartref yn cael cardiau adnabod? Os na fydd ganddynt gardiau, a fyddant yn cael eu hamddifadu o wasanaethau? Rhaid inni wahaniaethu rhwng cardiau a'r eitemau tebyg yn ydym yn eu cael yn ôl ein dymuniad oherwydd ein bod yn dewis cael gwasanaeth neu arfer braint, er enghraifft trwydded yrru, cerdyn banc ac yn y blaen. Mae unrhyw system, hyd oed os

yw'n wirfoddol ar yr wyneb, yn rhaganghenraid i weithredu hawl, er enghraifft, cerdded i lawr y stryd.

3.40 p.m.

In an episode of the political sitcom *Yes, Minister*, Jim Hacker famously said,

'You'll never get the British public to agree with ID cards'.

Twenty years later, the world is very different. After numerous terrorist atrocities, we are more conscious of our security and that of our country. However, the one thing that has not changed is people's desire to live in a free and open society. The job of defending civil liberties is among the most important that we undertake when we are elected as politicians. The job gets harder when terrorist atrocities occur. The easiest thing to do is to react by introducing compulsory ID cards. However, when we give up our civil liberties so easily, it can only lead us down the path towards oppression.

I will close by quoting some of Boris Johnson's comments on ID cards. He said:

'I loathe the idea on principle. I never want to be commanded, by any emanation of the British state, to produce evidence of my identity, when I am doing nothing more than ambling down the Queen's highway, and breathing God's fresh air. I believe that the state will use the mandatory ID card to store ever more information about us, and I believe that information could be used against the interests of liberty'.

Thank you, Boris.

The Presiding Officer: I apologise again to Mick Bates for interrupting him; I should not have done so. I can now announce that he will have five minutes to wind up the debate. There is no time limit for this debate, but I will ensure that speakers, other than the Member opening the debate and the Minister, will have five minutes each.

Mewn pennod o'r gomedi sefyllfa am wleidyddiaeth, *Yes, Minister*, dywedodd Jim Hacker y geiriau enwog,

Chewch chi fyth gan y cyhoedd ym Mhrydain gytuno â chael cardiau adnabod.

Ugain mlynedd yn ddiweddarach, mae'r byd yn wahanol iawn. Ar ôl nifer o erchyllterau gan derfysgwyr, yr ydym yn fwy ymwybodol o'n diogelwch a diogelwch ein gwlad. Fodd bynnag, yr un peth nad yw wedi newid yw awydd pobl i fyw mewn cymdeithas rydd ac agored. Mae'r gwaith o amddiffyn hawliau sifil yn un o'n swyddogaethau pwysicaf pan gawn ein hethol yn wleidyddion. Mae'r gwaith yn mynd yn anos pan ddigwydd erchyllterau gan derfysgwyr. Y peth hawsaf i'w wneud yw ymateb drwy gyflwyno cardiau adnabod gorfodol. Fodd bynnag, wrth inni ildio ein hawliau sifil mor rhwydd, ni all ond ein harwain i lawr y llwybr tuag at ormes.

I gloi, dyfynnaf beth o sylwadau Boris Johnson am gardiau adnabod. Dywedodd:

Yr wyf yn casáu'r syniad o ran egwyddor. Nid wyf byth eisiau cael fy ngorchymyn, gan ddim sy'n deillio o'r wladwriaeth Brydeinig, i gyflwyno tystiolaeth ynghylch pwy ydwyf, pan nad wyf yn gwneud dim mwy na mynd am dro i lawr priffordd y Frenhines, ac anadlu awyr iach Duw. Credaf y bydd y wladwriaeth yn defnyddio'r cerdyn adnabod gorfodol i storio mwyfwy o wybodaeth amdanom, a chredaf y gellid defnyddio'r wybodaeth honno i danseilio rhyddid.

Diolch ichi, Boris.

Y Llywydd: Ymddiheuraf unwaith eto i Mick Bates am dorri ar ei draws; ni ddylwn fod wedi gwneud hynny. Gallaf yn awr gyhoeddi bod ganddo bum munud i gloi ei ddadl. Nid oes dim cyfyngiad o ran amser ar y dadl hon, ond byddaf yn sicrhau y bydd y siaradwyr, heblaw'r Aelod sydd yn agor y dadl a'r Gweinidog, yn cael pum munud yr un.

Mark Isherwood: I propose amendment 1 in the name of David Melding. Insert at the end of the motion:

and instructs the Welsh Assembly Government to use its best efforts to ensure that ID cards are not required for access to non-devolved services.

New Labour has corrupted and debased most of what it has touched. It is a regime rather than a Government that has shown contempt for parliamentary democratic practice and the protection of the civil liberties that provide the foundations for our liberal democratic constitution. We will, therefore, support the Liberal Democrats today, and we call on all principled Members in the Chamber to do the same so that the Assembly can use what devolved powers it has to frustrate the imposition of ID cards upon Wales. We also believe that the Welsh Assembly Government must use its best efforts to ensure that ID cards are not required for access to non-devolved services, as stated in amendment 1.

The Conservative Party is not against the principle of ID cards. Accordingly, we supported the Government Bill at its Second Reading during the last Parliament, but on the basis that UK Government Ministers would address our concerns. However, they failed to carry out our five key tests on ID cards, which were on the purpose of the cards, the technological capability available to Britain, the capability to manage the scheme, the cards' value for money and, most importantly, civil liberties, with regard to the database and the security of the system. We are, therefore, unable to support the proposals that Labour has brought forward during the new Parliament.

Eleanor Burnham: Surely, having set out your stall, there is nothing else to say. You have completely contradicted yourself. Have you thought about the practical workings of having ID cards as set out by the Labour Government? They will not be compulsory and the cost will be most prohibitive. Therefore, I am not sure where you stand,

Mark Isherwood: Cynigiau welliant 1 yn enw David Melding. Cynnwys ar ddiwedd y cynnig:

ac yn cyfarwyddo Llywodraeth Cynulliad Cymru i wneud popeth o fewn ei gallu i sicrhau nad oes angen cardiau adnabod i gael mynediad at wasanaethau nas datganolwyd.

Mae Llafur Newydd wedi llygru a diraddio'r rhan fwyaf o'r hyn y mae wedi ei gyffwrdd. Cyfundrefn ydyw yn hytrach na Llywodraeth, cyfundrefn sydd wedi dangos dirmyg tuag at arferion democrataidd seneddol a thuag at warchod yr hawliau sifil sydd yn sylfaen i'n cyfansoddiad democrataidd rhyddfrydol. Byddwn, felly, yn cefnogi'r Democratiaid Rhyddfrydol heddiw, a galwn ar bob Aelod egwyddorol yn y Siambr heddiw i wneud yr un fath fel y gall y Cynulliad ddefnyddio hynny o bwerau datganoledig sydd ganddo i rwystro gorfodi cardiau adnabod ar Gymru. Credwn hefyd fod yn rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru wneud popeth o fewn ei gallu i sicrhau nad yw cardiau adnabod yn ofynnol i gael mynediad at wasanaethau nas datganolwyd, fel y nodir yng ngwelliant 1.

Nid yw'r Blaid Geidwadol yn erbyn yr egwyddor o gael cardiau adnabod. Gan hynny, cefnogasom Fesur y Llywodraeth yn ei Ail Ddarlleniad yn ystod y Senedd ddiwethaf, ond ar y sail y byddai Gweinidogion Llywodraeth y DU yn rhoi sylw i'n pryderon. Fodd bynnag, ni chynaliasant ein pump prawf allweddol ar gardiau adnabod, sef profion ar ddiben y cardiau, y gallu technolegol sydd ar gael i Brydain, y gallu i reoli'r cynllun, gwerth am arian y cardiau ac, yn bwysicaf, hawliau sifil, o safbwynt y gronfa ddata a diogelwch y system. O'r herwydd, ni allwn gefnogi'r cynigion y mae Llafur wedi eu cyflwyno yn ystod y Senedd newydd.

Eleanor Burnham: Yn wir, ar ôl ichi wneud eich penderfyniad, nid oes dim byd arall i'w ddweud. Yr ydych wedi gwrth-ddweud eich hun yn llwyr. A ydych wedi meddwl am ochr ymarferol cael cardiau adnabod fel y maent yn cael eu cyflwyno gan y Llywodraeth Lafur? Ni fyddant yn orfodol a bydd y gost yn afresymol yn wir. O'r herwydd, nid wyf

Mark.

Mark Isherwood: That was precisely the point that I just made, and thanks for agreeing with my comments. I am happy to discuss my speech with you after Plenary. We are supporting you, Eleanor.

Ministers are muddled over the purpose of the cards: they do not know whether they are designed to tackle benefit fraud, illegal immigration or terrorism. Identity cards are not the only solution, and Mr Blair's Bill would take at least eight years to come into full effect. We need to get to grips now, rather than in eight years' time, with the problems associated with uncontrolled immigration, rising violent crime and the terrorist threat. That means, for example, visible policing and appropriate immigration controls.

Serious questions remain over whether the technology exists when trials with biometric technology have exposed difficulties with enrolment and recognition. The Home Office Minister, Tony McNulty, has said that the technology is moving in the right direction, which is hardly a ringing endorsement. Certainly, the Home Office's track record regarding the implementation of IT systems does not bode well, and the Government has failed to answer questions about cost efficiency. As we can see from countries that already have ID cards, they have not been the simple solution that the UK Government claimed.

Nowhere is that highlighted more than in Spain, where ID cards did not prevent the pre-election terrorist outrage in Madrid. We must also note the plan revealed this week by the London School of Economics after six months of research for an identity card scheme that would cost just £30 per person compared with £300 per person under the Government's proposals. That would reduce the overall cost of identity cards to £2.25 billion—a fraction of the £12 billion to £18 billion that the LSE states that the Government scheme will cost.

yn sicr ym mhle yr ydych yn sefyll, Mark.

Mark Isherwood: Dyna'r union bwynt yr wyf newydd ei wneud, a diolch am gytuno â'm sylwadau. Yr wyf yn fodlon trafod fy araith gyda chi ar ôl y Cyfarfod Llawn. Yr ydym yn eich cefnogi, Eleanor.

Mae'r Gweinidogion yn ddryslyd ynghylch diben y cardiau: ni wyddant a fwriedir iddynt fynd i'r afael â thwyll budd-daliadau, mewnfudo anghyfreithlon ynteu terfysgaeth. Nid cardiau adnabod yw'r unig ateb, a byddai Mesur Mr Blair yn cymryd o leiaf wyth mlynedd i ddod i rym yn llwyr. Rhaid inni fynd i'r afael â hyn yn awr, yn hytrach nag ymhen wyth mlynedd, gyda'r problemau sydd yn gysylltiedig â mewnfudo direolaeth, troseddau treisgar ar gynnydd a'r bygythiad oddi wrth derfysgwyr. Mae hyn yn golygu, er enghraifft, plismona amlwg a dulliau priodol o reoli mewnfudo.

Erys cwestiynau difrifol ynghylch a yw'r dechnoleg yn bodoli gan fod y treialon gyda thechnoleg fiometrig wedi amlygu anawsterau o ran cofrestru ac adnabod. Dywedodd y Gweinidog yn y Swyddfa Gartref, Tony McNulty, fod y dechnoleg yn symud i'r cyfeiriad iawn, a phrin bod hynny yn gefnogaeth frwd. Yn sicr, nid yw record hanesyddol y Swyddfa Gartref o ran gweithredu systemau TG yn argoeli'n dda, ac mae'r Llywodraeth wedi methu ag ateb cwestiynau ynghylch cost-effeithlonrwydd. Fel y gallwn weld oddi wrth wledydd sydd â chardiau adnabod eisoes, nid ydynt wedi rhoi ateb syml fel y mae Llywodraeth y DU yn haeru.

Yr ydym wedi gweld hyn amlycaf yn Sbaen, lle na wnaeth cardiau ID ddim i atal yr ymosodiad gan derfysgwyr ym Madrid cyn yr etholiad. Rhaid inni hefyd nodi'r cynllun a gyhoeddwyd yr wythnos hon gan Ysgol Economeg Llundain ar ôl chwe mis o ymchwil i gynllun cardiau adnabod a fyddai'n costio dim ond £30 y pen o gymharu â £300 y pen o dan gynigion y Llywodraeth. Byddai hynny'n lleihau cost cardiau adnabod yn gyfan gwbl i £2.25 biliwn—ffracsiwn o'r £12 biliwn i £18 biliwn y bydd cynllun y Llywodraeth yn ei gostio, yn ôl yr ysgol economeg.

Furthermore, unlike the Labour Government's Big Brother proposals, only the holder's name, date of birth and photograph plus an encrypted card number and unique national identification number would be required. The scheme would be more acceptable to the public and, crucially, more protective of our civil liberties because it would give individuals the right to decide whether to store any other information on their cards. Despite the Government's wishful thinking, identity cards will not be an instant solution to the problems that they claim to address. Rather, they illustrate an intellectual and moral bankruptcy at the heart of the Blair-Brown administration. After eight years in London and six in Cardiff, the tarnished Labour Government does not possess the ethical status to call, as it did before the recent Queen's Speech, for a

'greater sense of mutual respect in society'.

The National Assembly for Wales must now unite and, in single voice, state, thus far and no further. We, the people's representatives, are no longer going to allow your grand schemes to come before the needs and freedoms of the people of Wales. I am not joking, Ministers; I am deadly serious.

Jenny Randerson: The Government says that we need ID cards to promote security. In order to achieve the security that this ID card is supposed to produce, a register will have to be set up to match biometric identifiers, such as fingerprints, iris patterns, facial images and so on. That register causes major worries about privacy. It is not the use, but the misuse of that information that is of concern because, wherever there is a conglomeration of information of a personal nature, there is bound to be misuse.

A few months ago, a Driver and Vehicle Licensing Agency employee was sentenced to five months in prison for using DVLA computers to look up addresses associated with car registration numbers and passing them on to animal rights activists leading to a number of homes being attacked. This kind of abuse could be replicated on a grand scale in the proposed ID register. Therefore, it

Hefyd, yn wahanol i gynigion Brawd Mawr y Llywodraeth Lafur, dim ond enw, dyddiad geni a llun y deiliad y byddai eu hangen, ynghyd â rhif cerdyn wedi'i amgryptio a rhif adnabod cenedlaethol unigryw. Byddai'r cynllun yn fwy derbyniol i'r cyhoedd ac, yn anad dim, yn gwarchod mwy ar ein hawliau sifil oherwydd byddai'n rhoi hawl i'r unigolyn benderfynu a ydyw am roi unrhyw wybodaeth arall ar y cerdyn. Er bod y Llywodraeth yn byw mewn gobaith, ni fydd cardiau adnabod yn ateb sydyn i'r problemau y maent yn honni eu bod yn ceisio eu datrys. Yn hytrach, maent yn dangos y gwacter deallusol a moesol sydd wrth wraidd gweinyddiaeth Blair-Brown. Ar ôl wyth mlynedd yn Llundain a chwech yng Nghaerdydd, nid oes gan y Llywodraeth Lafur hon sydd wedi colli'i henw da, y statws moesol i alw, fel y gwnaeth cyn Araith y Frenhines yn ddiweddar, am

fwy o ymdeimlad o barch at ein gilydd yn ein cymdeithas.

Rhaid i Gynulliad Cenedlaethol Cymru bellach uno a dweud, yn unllais, hyd yma a dim pellach. Ni fyddwn ni, gynrychiolwyr y bobl, yn caniatáu i'ch cynlluniau mawreddog ddod o flaen anghenion a hawliau pobl Cymru. Nid cellwair yr ydwyf, Weinidogion; yr wyf yn gwbl o ddifrif.

Jenny Randerson: Mae'r Llywodraeth yn dweud bod arnom angen cardiau ID i hybu diogelwch. Er mwyn sicrhau'r diogelwch y bwriedir i'r cerdyn ID ei roi, bydd yn rhaid sefydlu cofrestr i adnabod nodau biometrig, fel olion bysedd, patrymau'r iris, lluniau o'r wyneb ac yn y blaen. Mae'r gofrestr honno'n peri gofid mawr ynglŷn â phreifatrwydd. Nid y defnydd, ond y camdefnydd o'r wybodaeth sy'n peri pryder oherwydd, lle bynnag y cesglir gwybodaeth o natur bersonol, bydd yn siŵr o gael ei chamdefnyddio.

Ychydig fisoedd yn ôl, dedfrydwyd aelod o'r staff yn yr Asiantaeth Trwyddedu Gyrwyr a Cherbydau i bum mis o garchar am ddefnyddio cyfrifiaduron y DVLA i ddod o hyd i gyfeiriadau a oedd yn gysylltiedig â rhifau cofrestru ceir, a rhoi'r wybodaeth i eithafwyr hawliau anifeiliaid, a arweiniodd at ymosod ar nifer o gartrefi. Gallai'r math hwn o gamdefnydd ddigwydd ar raddfa anferth

would be sensible to keep the amount of information retained on that register to a bare minimum, because its confidentiality is bound to be abused. However, the Government's ID card Bill states that over 50 items of information about each individual would be stored on the register. It will, for example, include our national insurance numbers, but we already have a database of those, so why do we need another?

The register as defined by the Bill runs the risk of becoming a one-stop shop for identity thieves rather than a form of protection against them. Complexity is the enemy of security. We should all resist the Government's Big Brother approach on this issue—and I refer to 'Big Brother' in the original concept of that term as opposed to the current television programme. Civil rights campaigners and security experts are at one on this issue. None of us can know what some future Government might choose to do with this information once it has over 50 separate pieces of it on each of us.

The second issue that I will address is the massive cost of ID cards. Would it not be better to have more police on the streets, more teachers in the schools and more doctors and nurses in the hospitals? There are various estimates of how much the scheme will cost, but the latest is £5.8 billion. That is the Government's estimate—which is, by the way, according to the Government's own figures, increasing by 1 per cent per month. Another estimate is that it will cost £584 million a year to run. Some of that cost will be carried by individuals, and the current quoted figure is £93 per person for a combined passport/ID card application. Yet, the LSE has estimated that the true cost will be between £12 billion and £18 billion. Think of the Government's wonderful record on high-tech schemes and how wonderfully successful it has been in recent years—and I say this with great irony—on estimating the cost and efficiency of its schemes. For example, the LSE claims that the biometric scanners are more likely to cost £4,000 each rather than £750. The Government has underestimated the cost at each step.

gyda'r gofrestr ID arfaethedig. Felly, byddai'n ddoeth cadw dim ond y mymryn lleiaf o wybodaeth ar y gofrestr honno, oherwydd bod ei chyfrinachedd yn siŵr o gael ei gamddefnyddio. Er hynny, mae Mesur cardiau ID y Llywodraeth yn dweud y bydd dros 50 o eitemau gwybodaeth am bob unigolyn yn cael eu cadw ar y gofrestr. Er enghraifft, bydd yn cynnwys ein rhifau yswiriant gwladol, ond mae gennym eisoes gronfa ddata ar gyfer y rhain, felly pam y mae angen un arall?

Mae perygl i'r gofrestr fel y'i diffinnir gan y Mesur ddod yn siop un stop ar gyfer lladron ID yn lle bod yn ffordd o'n diogelu rhagddynt. Cymhlethdod yw gelyn diogelwch. Dylem i gyd ymwrthod ag agwedd Brawd Mawr y Llywodraeth at hyn—a chyfeiriau at y 'Brawd Mawr' yn ystyr gwreiddiol y term yn hytrach nag at y rhaglen deledu. Mae ymgyrchwyr hawliau sifil ac arbenigwyr diogelwch yn unfryd ar y mater. Ni ŵyr yr un ohonom beth y bydd Llywodraeth yn y dyfodol yn dewis ei wneud gyda'r wybodaeth hon unwaith y bydd ganddi dros 50 o wahanol eitemau am bob un ohonom.

Yr ail fater yr wyf am roi sylw iddo yw cost aruthrol cardiau ID. Oni fyddai'n well cael mwy o heddlu ar y strydoedd, mwy o athrawon yn yr ysgolion a mwy o feddygon a nyrsys yn yr ysbytai? Ceir amryw o wahanol amcangyfrifon ynghylch faint y bydd y cynllun yn ei gostio, ond £5.8 biliwn yw'r un diweddaraf. Hynny yw amcangyfrif y Llywodraeth—sydd, gyda llaw, yn ôl ffigurau'r Llywodraeth ei hun, yn cynyddu 1 y cant bob mis. Amcangyfrif arall yw y bydd yn costio £584 miliwn y flwyddyn i'w weinyddu. Bydd peth o'r gost yn cael ei hysgwyddo gan unigolion, a'r ffigur diweddaraf yw £93 yr un am gais am basport / cerdyn ID ar yr un pryd. Eto, mae Ysgol Economeg Llundain wedi amcangyfrif y bydd y wir gost rhwng £12 biliwn a £18 biliwn. Meddyliwch am record wych y Llywodraeth o ran cynlluniau uwch-dechnoleg a pha mor ysgubol o lwyddiannus y mae wedi bod yn y blynyddoedd diwethaf—a dywedaf hyn gyda'r eironi mwyaf—wrth amcangyfrif cost ac effeithlonrwydd ei chynlluniau. Er enghraifft, mae'r ysgol economeg yn honni bod y

sganwyr biometrig yn fwy tebygol o gostio £4,000 yr un, ac nid £750. Mae'r Llywodraeth wedi prisio'r gost yn rhy isel bob cam o'r ffordd.

3.50 p.m.

To keep the scheme accurate and up to date, a series of fines and custodial sentences will be introduced to maintain the integrity of the cards. A fine of £1,000 will be imposed for failing to disclose a change of address, and a penalty of up to 10 years' imprisonment for fraudulent use. Instead of tackling crime, the ID card scheme seems to be about to create a whole new class of criminal: the ID card evader.

Apparently, it will be a voluntary scheme, but we all know that, in practice, it will become compulsory over a period of time. In practice, it will rapidly become a compulsory scheme for those who need to use public services the most: people in social or council housing, those who use the health service frequently and so on. In short, it is a divisive situation; the articulate, healthy, and middle-aged middle classes will manage to avoid using their ID cards on a regular basis, but those who need public services frequently, and those who cannot argue and resist, will need their card daily. I predict that among those who will frequently be asked for their card will be ethnic minorities. Here it will be particularly divisive. We have already heard Hazel Blears warning, as a Home Office Minister, that ethnic minorities and Muslims in particular should expect to be stopped more frequently. I predict that they will be required to produce their ID cards far more frequently than any white Assembly Member sitting in the Chamber today.

For all these reasons, Wales does not need or want ID cards. I hope that the governing party will join the opposition to send this message loud and clear to the UK Government.

Jocelyn Davies: Unlike the Tories, Plaid Cymru is opposed to the very concept of

Er mwyn sicrhau bod y wybodaeth yn y cynllun yn gywir a'i bod yn cael ei diweddarau, bydd cyfres o ddirwyon a dedfrydau o garchar yn cael eu cyflwyno i gadw hygrededd y cardiau. Bydd dirwy o £1,000 am fethu â rhoi gwybod am newid cyfeiriad, a chosb o hyd at 10 mlynedd yn y carchar am eu defnyddio mewn modd twyllodrus. Yn lle mynd i'r afael â throseddau, ymddengys y bydd y cynllun cardiau ID yn creu dosbarth newydd sbon o droseddwr: y sawl sy'n osgoi cerdyn ID.

Yn ôl yr hyn a ddeallwn, bydd yn gynllun gwirfoddol, ond gwyddom i gyd y daw, yn y pen draw, yn orfodol. Yn ymarferol, buan y daw'n gynllun gorfodol i rai sydd angen defnyddio'r gwasanaethau cyhoeddus fwyaf: pobl mewn tai cymdeithasol neu dai cyngor, rhai sy'n defnyddio'r gwasanaeth iechyd yn gyson, ac yn y blaen. Yn fyr, bydd yn achosi rhwyg: bydd pobl sy'n perthyn i'r dosbarth canol, sy'n iach, yn rhugl eu mynegiant ac yn ganol oed yn llwyddo i osgoi defnyddio eu cardiau ID yn rheolaidd, ond bydd y bobl sydd angen gwasanaethau cyhoeddus yn aml, a'r rhai na fedrant ddadlau na gwrthod, angen eu cerdyn yn feunyddiol. Yr wyf yn darogan y bydd y lleiafrifoedd ethnig ymhlith y rhai y gofynnir iddynt amlaf am eu cerdyn. Bydd yn achosi cryn rwyg oherwydd hyn. Clywsom eisoes am rybudd Hazel Blears, fel Gweinidog yn y Swyddfa Gartref, y dylai lleiafrifoedd ethnig a Mwslemiaid yn enwedig ddisgwyl cael eu holi yn fwy aml. Yr wyf yn darogan y gofynnir iddynt gynhyrchu eu cardiau ID yn llawer amlach nag unrhyw Aelod gwyn o'r Cynulliad sy'n eistedd yn y Siambr heddiw.

Am y rhesymau hyn oll, nid oes ar Gymru angen nac eisiau cardiau ID. Yr wyf yn gobeithio y bydd y blaid lywodraethol yn ymuno â'r wrthblaid i anfon y neges hon yn glir a digamsyniol at Lywodraeth y DU.

Jocelyn Davies: Yn wahanol i'r Ceidwadwyr, mae Plaid Cymru yn

compulsory ID cards, and we view this as a civil liberties and a human rights issue in which a citizen's relationship with the state becomes fundamentally altered.

On civil liberties, Plaid Cymru remains concerned about the refusal of the UK Government to publish the legal advice of the Attorney General on this Bill's implications for civil liberties. I read with interest that the Law Society also has concerns about the Bill, and has made it clear that it believes that the Bill provides the Government with unnecessary and undesirably wide powers to record, retain and disseminate personal information. Amazingly, Home Secretaries will hold the power to allow access to your data by any commercial interest as they see fit. In other words, your data could be sold, but you will not be able to see or challenge any information that the register holds about you. The Bill says that there can be no mistakes in the database. There is, on the face of the Bill, a conclusive presumption that any data held are both accurate and complete. Therefore, even if the information is wrong, it becomes legally correct once it is entered into the database. Now, that is a frightening prospect. It would also prevent any legal challenges.

A major civil liberties argument is that the Government has failed to give us an explanation for wanting to embark on the biggest information technology project in the world. It is not for security purposes or for protection from terrorism. As David Blunkett has already confirmed, people will be able to get valid identity cards on false names. Security is not the primary purpose, and it would not be an effective security measure. The Government has a duty to clearly state the primary purpose of the cards and not to allow that purpose to creep into other areas.

The national identity register will be very effective at automatically updating the data that the Government wants to hold on you every time you use your card. Jenny made the point very well that certain people will have

gwrthwynebu'r holl syniad o gardiau ID gorfodol, ac yn gweld hyn fel mater o hawliau sifil a hawliau dynol lle y byddai perthynas y dinesydd gyda'r wladwriaeth yn cael ei newid yn llwyr.

Ynghylch hawliau sifil, mae Plaid Cymru yn dal i boeni ynghylch y ffaith bod Llywodraeth y DU yn gwrthod cyhoeddi cyngor cyfreithiol y Twrnai Cyffredinol ar oblygiadau'r Mesur hwn i hawliau sifil. Darllenais gyda diddordeb fod gan Gymdeithas y Gyfraith hefyd bryderon ynghylch y Mesur, a'i bod wedi dweud yn glir fod y Mesur yn rhoi pwerau diangen a rhy eang i'r Llywodraeth i gofnodi, cadw a dosbarthu gwybodaeth bersonol. Yn rhyfeddol, bydd gan Ysgrifenyddion Cartref bŵer i ganiatáu i unrhyw un sydd â buddiant masnachol weld eich data fel y gwêl yr ysgrifenyddion yn briodol. Mewn geiriau eraill, gellid gwerthu eich data, ond ni fydddech yn cael gweld na herio unrhyw wybodaeth sydd amdanoch ar y gofrestr. Yn ôl y Mesur, nid oes dim modd i'r data gynnwys camgymeriadau. Mae'r Mesur yn cynnwys rhagdybiaeth bendant y bydd unrhyw ddata ar y gofrestr yn gywir a chyflawn. Felly, hyd yn oed os yw'r wybodaeth yn anghywir, bydd yn dod yn gywir yn gyfreithiol wedi iddi gael ei rhoi yn y gronfa ddata. Mae hynny'n ddigon i ddychryn unrhyw un. Byddai hefyd yn atal unrhyw sialens gyfreithiol.

Un o'r dadleuon mawr o ran hawliau sifil yw bod y Llywodraeth wedi methu ag esbonio inni pam y mae am ymgymryd â'r prosiect technoleg gwybodaeth mwyaf yn y byd. Nid am resymau diogelwch nac i'n hamddiffyn rhag terfysgaeth. Fel y mae David Blunkett eisoes wedi cadarnhau, bydd pobl yn gallu cael cardiau ID dilys gydag enwau ffug. Nid diogelwch yw'r prif bwrpas, ac ni fyddai'n fesur diogelwch effeithiol. Mae'n ddyletswydd ar y Llywodraeth ddweud yn glir beth yw prif bwrpas y cardiau a pheidio â gadael i'r pwrpas hwnnw sleifio i feysydd eraill.

Bydd y gofrestr ID genedlaethol yn ffordd effeithiol iawn o ddiweddarau'n awtomatig y data y mae'r Llywodraeth am ei gadw amdanoch bob tro y byddwch yn defnyddio eich cerdyn. Mae pwynt Jenny yn un clir

no choice but to use their card, but I do not think that anyone will be able to avoid it.

In addition to using it at your local library, bank, post office, and doctor's surgery, I am sure that it would not be long before the supermarket would ask you to produce your identity card before accepting your banker's card.

So, in fact, very quickly, a complete picture of your lifestyle and all of your activities will be held in one place. That is most objectionable, and is one reason why we should not require these cards for access to devolved public services. Security experts warn that keeping all that personal data on this massive scale in one place will be unstable and dangerous, and will present a vulnerable target to electronic attack. Apart from the fact that the Bill probably violates your rights to privacy and to freedom from discrimination, its implementation will pose an increased security risk.

The Prime Minister has indicated that not only will it become compulsory to own a card—there will be a £2,500 fine if you do not turn up to the registration clerk—he goes further and says that he feels that it is legitimate and right for the Government to ask people to carry a card. Not only will we have to own one, it will not be long before you are expected to have the card on you at all times.

Therefore, it is hardly surprising that there is widespread concern about the Bill. Therefore, Plaid Cymru will support both the amendment in the name of David Melding, and the motion in the name of Kirsty Williams.

Peter Black: When the Data Protection Act 1998 was passed, the one aspect excluded from it was data held by Government computers. Now that we can see ID cards coming on the horizon, we all know why that is the case.

Once a card is available that can be scanned,

iawn o ran na fydd gan rai pobl ddim dewis ond defnyddio eu cerdyn, ond ni chredaf y bydd neb arall yn gallu ei osgoi.

Yn ogystal â'i ddefnyddio yn eich llyfrgell, banc, swyddfa bost ac yn y feddygfa leol, yr wyf yn siŵr y byddai'r archfarchnad yn gofyn am gael gweld eich cerdyn ID cyn bo hir cyn derbyn eich cerdyn banc.

Felly, mewn gwirionedd, ac yn sydyn iawn, bydd darlun cyfan o'ch ffordd o fyw a'ch holl weithgareddau yn cael ei gadw mewn un lle. Mae hynny'n annerbyniol iawn, ac yn un rheswm pam na ddylai fod angen y cardiau i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus datganoledig. Mae arbenigwyr diogelwch yn rhybuddio y bydd cadw'r holl ddata personol ar raddfa mor anferthol mewn un lle yn annibynadwy a pheryglus, ac yn darged hawdd i ymosodiad electronig. Ar wahân i'r ffaith bod y Mesur, mae'n debyg, yn treisio eich hawl i breifatrwydd a'ch hawl i fod yn rhydd oddi wrth wahaniaethu, bydd ei roi mewn grym yn peri bod mwy o berygl o ran diogelwch.

Mae'r Prif Weinidog wedi dweud nid yn unig y bydd yn orfodol ichi fod â cherdyn—bydd dirwy o £2,500 os nad ydych yn cyflwyno'ch hun i'r clerwr cofrestru—mae'n mynd ymhellach ac yn dweud ei fod yn teimlo mai peth hollol gyfiawn a chywir yw bod y Llywodraeth yn gofyn i bobl gario cerdyn. Nid yn unig y bydd yn rhaid inni fod yn berchen ar un, ond cyn bo hir disgwylir ichi fod â'r cerdyn yn eich meddiant bob amser.

Felly, nid yw'n syndod bod pryder eang ynghylch y Mesur. Gan hynny, bydd Plaid Cymru yn cefnogi'r gwelliant yn enw David Melding, a'r cynnig yn enw Kirsty Williams.

Peter Black: Pan basiwyd Deddf Diogelu Data 1998, yr un agwedd a eithriwyd ohoni oedd data sy'n cael ei gadw ar gyfrifiaduron y Llywodraeth. Yn awr wrth i ni weld cardiau ID ar y gorwel, gwyddom pam.

Unwaith y bydd cerdyn ar gael y gellir ei

which means that data can be accessed automatically from it, it will be so much easier to link up that data, to access it and to find out a range of information about you, for instance, just by putting that card through a hand-held device held by a police officer, a customs officer, or any other officer of the state who wishes to do so, and who has the right to inspect that card. They will be able to access your medical records, look at your bank details and at information held on you in terms of other agencies such as the DVLA and even local authorities. If the Welsh Assembly Government held any information on you, even that information would be accessible through that one swipe of the card or putting it through the relevant reader.

I think that that is an insidious, difficult and dangerous situation that has to be avoided. That is why I am fundamentally opposed to identity cards. To those people who have always argued in the past that those who are opposed to identity cards must have something to hide, I say that we must hide from the constant intrusion into one's privacy, the intrusion of the state into our lives, and the possibility of that information being used for political ends at some time in the future by a government—not this one, but by some other government in the future, which might consider it and be unscrupulous enough to do so.

Combined with that issue about access to data, we have the social justice issues around the use of this card. Jenny Randerson has already referred to the fact that the people most likely to be stopped and asked for their cards will be those from ethnic minorities, and those from a poor, deprived background, who are not as articulate as those of us in the Chamber or those of us who have had the sort of education that we would like to see the vast majority of the population have. They will be stopped more often, and asked to show their cards. It is those people more than anyone else who may need the services funded by the Assembly, local government and the Government, such as access to the national health service, education and training, and a range of other services provided by the Government and Government-funded

sganio, sy'n golygu y gellir cael mynediad at ddata yn awtomatig oddi arno, bydd yn llawer haws cysylltu â'r data hwnnw, cael mynediad ato a dod o hyd i amrywiaeth o wybodaeth amdanoch, er enghraifft, dim ond drwy roi'r cerdyn drwy ddyfais yn llaw plismon, swyddog tollau, neu unrhyw swyddog arall sy'n perthyn i'r wladwriaeth sy'n dymuno gwneud hynny, ac sydd â hawl i weld y cerdyn. Byddant hefyd yn gallu cael mynediad at eich cofnodion meddygol, edrych ar eich manylion banc a gwybodaeth a gedwir amdanoch gan asiantaethau fel y DVLA, neu gan awdurdodau lleol hyd yn oed. Pe bai gan Lywodraeth y Cynulliad wybodaeth amdanoch, byddai'n bosibl cael mynediad at y wybodaeth honno hyd yn oed drwy dynnu'r cerdyn drwodd unwaith neu ei roi drwy'r teclyn darllen perthnasol.

Credaf fod hynny'n sefyllfa lechwraidd, anodd a pheryglus sy'n rhaid ei hosgoi. Dyna pam yr wyf yn llwyr yn erbyn cardiau adnabod. Wrth y rhai sydd wastad wedi dadlau yn y gorffennol fod gan rywun sydd yn erbyn cardiau adnabod rywbeth i'w guddio, dywedaf fod yn rhaid i ni guddio rhag yr ymyrryd parhaus â'n preifatrwydd, ymyrraeth y wladwriaeth yn ein bywydau, a'r posibilrwydd y defnyddir y wybodaeth at bwrpas gwleidyddol ar ryw adeg yn y dyfodol gan lywodraeth—nid y llywodraeth hon, ond gan lywodraeth arall yn y dyfodol, a allai feddwl am y peth a bod yn ddigon diegwyddor i wneud hynny.

Yn ogystal â'r cwestiwn hwnnw ynghylch mynediad at ddata, mae problemau o ran cyfiawnder cymdeithasol ynglŷn â defnyddio'r cerdyn hwn. Mae Jenny Randerson eisoes wedi cyfeirio at y ffaith mai'r bobl sydd fwyaf tebygol o gael eu stopio gyda chais i weld eu cardiau fydd pobl o leiafrifoedd ethnig, a rhai o gefndir tlawd, difreintiedig, nad ydynt mor rhugl eu mynegiant â rhai ohonom yn y Siambr neu rai sydd wedi cael y math o addysg y byddem yn dymuno i'r rhan fwyaf o'r boblogaeth ei chael. Byddant yn cael eu stopio yn amlach, gyda chais i weld eu cardiau. Y bobl hynny yn anad neb arall sydd o bosibl am fod angen y gwasanaethau a gyllidir gan y Cynulliad, llywodraeth leol a'r Llywodraeth, fel mynediad at y gwasanaeth iechyd gwladol, addysg a

providers.

The most bizarre aspect of the whole issue is that those people will be asked to pay for their cards. You are being asked to hold a card, which will involve a major invasion of your privacy, and to carry it around with you, which will cause people to discriminate against you on the basis of the colour of your skin, and yet you must pay for the privilege.

4.00 p.m.

What you have to pay is not a small fee, like the £35 that was mooted when this card was first put forward. As the Chancellor insists that the ID card has to be self-financing, the latest independent assessment is that it could cost as much as £300 per person. This is the Government's poll tax: a tax on the individual, on your right to live and exist in society and access public services as a normal citizen. As such, it should be opposed. It goes against all the principles of social justice, and I feel strongly that the Assembly—and I hope that the Assembly Government will agree—should not be a part of it. If we are in control of and fund services, then we should not require people to produce these cards in order to access them. Services should be free at the point of access, and you should not have to pay £300 to get a card to allow you to use them.

We referred to information technology, and government has a good record on IT services—not. A large number of major new IT or logistics projects have gone belly-up in recent years, and this project, of all of them, will depend upon some of the most sophisticated IT ever brought together. It is one of the biggest and most ambitious computer projects. Not only are we being asked to pay for the privilege of having this, but we do not know if it will work. We do not even know whether the data held on us will be reliable, or whether we will be able to access services if the data are unreliable. This is wrong, and should be opposed.

hyfforddiant, ac ystod o wasanaethau eraill a ddarperir gan y Llywodraeth a darparwyd sy'n cael eu cyllido gan y Llywodraeth.

Yr agwedd ryfeddaf ar y mater i gyd yw bydd yn rhaid i'r bobl hyn dalu am eu cardiau. Bydd yn rhaid cael cerdyn, a fydd yn ymyrryd cryn dipyn â'ch preifatrwydd, ac a fydd yn rhoi cyfle i bobl wahaniaethu yn eich erbyn ar sail lliw eich croen, ond eto rhaid ichi dalu am y fraint.

Nid ffi fach y byddwch yn gorfod ei thalu, fel y £35 a awgrymwyd pan drafodwyd y cerdyn hwn gyntaf. Gan fod y Canghellor yn mynnu bod rhaid i'r cerdyn adnabod dalu amdano'i hun, yr asesiad annibynnol diweddaraf yw y gallai gostio cymaint â £300 i bob unigolyn. Hyn yw treth y pen gan y Llywodraeth hon: treth ar yr unigolyn, ar eich hawl i fyw a bodoli yn y gymdeithas a chael gwasanaethau cyhoeddus fel dinesydd cyffredin. Gan mai dyna ydyw, dylid ei wrthwynebu. Mae'n mynd yn groes i holl egwyddorion cyfiawnder cymdeithasol, a theimlaf yn gryf—a gobeithiaf y bydd Llywodraeth y Cynulliad yn cytuno—na ddylai'r Cynulliad fod yn rhan ohono. Os ydym yn rheoli gwasanaethau ac yn eu hariannu, ni ddylem fynnu bod pobl yn dangos y cardiau hyn er mwyn eu cael. Dylai gwasanaethau fod ar gael am ddim wrth eu derbyn, ac ni ddylech orfod talu £300 i gael cerdyn i ganiatáu ichi eu defnyddio.

Cyfeiriasom at dechnoleg gwybodaeth, ac mae record llywodraeth o ran gwasanaethau TG ymhell o fod yn un dda. Mae nifer fawr o brosiectau TG neu logisteg newydd pwysig wedi mynd i'r gwellt yn ystod y blynyddoedd diwethaf, a bydd y prosiect hwn, yn anad yr un arall, yn dibynnu ar beth o'r TG fwyaf soffistigedig a grewyd erioed. Mae'n un o'r prosiectau cyfrifiadurol mwyaf a mwyaf uchelgeisiol. Nid yn unig bod gofyn inni dalu am y fraint o'i gael, ond ni wyddom a fydd yn gweithio. Ni wyddom a fydd y data a gedwir amdanom yn ddibynadwy hyd yn oed, neu a fyddwn yn gallu cael gwasanaethau os yw'r data'n annibynadwy. Mae hyn yn anghywir, a dylid ei wrthwynebu.

Laura Anne Jones: The threat of terrorism means that politicians must take the safety of British citizens seriously. We must strike a careful balance between sensible precautions and the protection of our freedom and liberty. The Conservative Party is not against ID cards in principle. We supported the Bill in the last Parliament, as has been said, because we believed that ID cards deserve serious consideration. We did so, however, on the basis that Government Ministers would address our concerns and proposals about what Labour had brought forward in the new Parliament, but they have failed to answer our questions. Ministers are muddled about the purpose of the cards, and whether they are designed to tackle benefit fraud, illegal immigration or terrorism.

The ID card scheme is ill thought out and badly costed. The London School of Economics spent months producing one of the most educative analyses of the scheme, which makes for interesting reading. The Government's plan to introduce ID cards was dealt a blow after it emerged that the true cost of ID cards could top £18 billion—more than triple the original estimate. This figure contradicts a recent Home Office report, which estimates that the cost of running the scheme over the next decade would be £5.8 billion. That is an average cost of £93 per card holder, but LSE's costing of the card reaches as much as £300 per adult.

As Jenny Randerson has already pointed out, the Government has grossly underestimated the cost of the technology involved in making this system work. The Government estimates that the biometric card readers needed to scan the cards cost from £250 to £700, but the LSE estimates that the cost is more likely to be more than £3,000 to £4,000 per unit.

In addition, further doubts have been raised about whether the Government is right to

Laura Anne Jones: Oherwydd y bygythiad o derfysgaeth, rhaid i wleidyddion gymryd diogelwch dinasyddion Prydain o ddifrif. Rhaid inni ddal y ddysgl yn wastad rhwng rhagofalon call ar y naill law ac amddiffyn ein rhyddid a'n hawliau ar y llall. Nid yw'r Blaid Geidwadol yn gwrthwynebu cardiau adnabod mewn egwyddor. Cefnogasom y Mesur yn y Senedd ddiwethaf, fel y dywedwyd, am ein bod yn credu y dylid ystyried cardiau adnabod o ddifrif. Gwnaethom hynny, fodd bynnag, gan gymryd y byddai Gweinidogion y Llywodraeth yn rhoi sylw i'n pryderon a'n cynigion ynghylch yr hyn yr oedd Llafur wedi'i roi gerbron yn y Senedd newydd, ond nid ydynt wedi ateb ein cwestiynau. Mae'r Gweinidogion yn ansicr ynghylch pwrpas y cardiau, ac ai delio â thwyll sydd yn ymwneud â budd-daliadau, mewnfudo anghyfreithlon neu derfysgaeth yw eu diben.

Mae'r cynllun cardiau adnabod yn un byrbwyll sydd heb ei brisio'n iawn. Treuliodd Ysgol Economeg Llundain fisoedd yn llunio un o'r dadansoddiadau mwyaf addysgiadol o'r cynllun, sydd yn ddeunydd darllen diddorol. Rhoddwyd ergyd arall i fwriad y Llywodraeth i gyflwyno cardiau adnabod pan welwyd y gallai gwir gost y cardiau adnabod fod yn fwy na £18 biliwn—mwy na chymaint dair gwaith â'r amcangyfrif gwreiddiol. Mae'r ffigur hwn yn mynd yn groes i adroddiad diweddar gan y Swyddfa Gartref, sydd yn amcangyfrif mai cost rhedeg y cynllun dros y degawd nesaf fyddai £5.8 biliwn. Mae hynny'n rhoi cost gyfartalog o £93 am bob deiliad cerdyn, ond mae prisiad Ysgol Economeg Llundain ar y cerdyn cyn uchod â £300 am bob oedolyn.

Fel y mae Jenny Randerson wedi nodi eisoes, mae amcangyfrif y Llywodraeth o gost y dechnoleg y mae ei hangen i roi'r system hon ar waith yn rhy isel o lawer. Mae'r Llywodraeth yn amcangyfrif bod y darllenwyr cardiau biometrig y mae eu hangen i sganio'r cardiau'n costio rhwng £250 a £700, ond mae Ysgol Economeg Llundain yn amcangyfrif bod y gost yn debycach o fod yn fwy na £3,000 i £4,000 yr eitem.

Yn ogystal â hynny, codwyd amheion pellach ynghylch a yw'r Llywodraeth yn

assume that a 10-year lifespan for each card is correct. Technical and scientific literature indicates that biometric certainty diminishes over time, making it more likely to last about five years—another detail that the Government seems to have overlooked completely.

The scheme will see some 44 million people issued with a card containing personal details, including their name, date of birth and address, and is considered to be controversial because personal details on a central database will be able to be accessed by public sector organizations without individuals' consent.

My Conservative colleagues in Westminster have given the Government the opportunity to address all the various concerns that we have raised as a party. However, after six months, nothing has changed. Our party will continue to question the cost-effectiveness of the scheme; we have the right to know how much it is going to cost, instead of having wildly inaccurate rough estimates.

These ongoing disputes over the cost are due in large part to the fact that the Government is not exactly certain as to what the ID infrastructure will entail, or is unwilling to disclose these details. Does the technology even exist? I am unsure of that. The Conservatives have always pointed out to Mr Blair that ID cards would do nothing to solve the immediate problems that we have with rising crime and uncontrolled immigration. They are fundamental problems that need to be addressed by, for example, recruiting 5,000 extra police officers every year, or introducing 24-hour security at our ports.

If the proposed scheme is billed as a centrepiece of our security and fails, we will be worse off than when we started. There are too many flaws. It is only right, for the sake of all of us living in Wales, and across the UK, that these concerns are taken seriously and are addressed.

iawn wrth gymryd y bydd pob cerdyn yn parhau am 10 mlynedd. Mae'r wybodaeth dechnegol a gwyddonol sydd wedi'i chyhoeddi yn dangos bod sicrwydd biometrig yn lleihau dros amser, fel ei fod yn fwy tebygol o barhau am bum mlynedd—manylyn arall yr ymddengys fod y Llywodraeth wedi'i anghofio'n llwyr.

Drwy'r cynllun hwn, rhoddir cerdyn i 44 miliwn o bobl ac arno fanylion personol, gan gynnwys eu henw, eu dyddiad geni a'u cyfeiriad, a bernir bod hynny'n ddadleuol gan y bydd modd i gyrff sector cyhoeddus gael gweld manylion personol mewn cronfa ddata ganolog heb gael caniatâd yr unigolion.

Mae fy nghyd-aelodau yn y Blaid Geidwadol yn San Steffan wedi rhoi cyfle i'r Llywodraeth ymdrin â'r holl bryderon gwahanol yr ydym wedi'u codi fel plaid. Fodd bynnag, a chwe mis wedi mynd heibio, nid oes dim wedi newid. Bydd ein plaid yn dal i amau cost-ffeithiolrwydd y cynllun; mae gennym hawl i wybod beth fydd cost hyn, yn lle cael bras amcangyfrifon nad ydynt yn gywir o bellffordd.

Mae'r anghydwelld parhaus hwn ynghylch y gost yn ganlyniad i raddau helaeth i'r ffaith nad yw'r Llywodraeth yn gwbl sicr o'r hyn y bydd y seilwaith TG yn ei olygu, neu ei bod yn amharod i ddatgelu'r manylion hynny. A yw'r dechnoleg yn bod hyd yn oed? Nid wyf yn sicr o hynny. Mae'r Ceidwadwyr wedi tynnu sylw Mr Blair drwy'r amser at y ffaith na wnâi cardiau adnabod ddim i ddatrys y problemau sydd gennym ar hyn o bryd o ran y cynnydd mewn troseddu a mewnfudo direolaeth. Maent yn broblemau sylfaenol y mae'n rhaid ymdrin â hwy, er enghraifft, drwy recriwtio 5,000 o heddweision ychwanegol bob blwyddyn, neu gyflwyno gwarchodaeth ddydd a nos yn ein porthladdoedd.

Os portreadir y cynllun arfaethedig fel y brif elfen yn ein diogelwch ac yntau'n methu wedyn, bydd yn waeth arnom nag a oedd ar y dechrau. Mae gormod o ddiffygion. Nid yw ond yn briodol, er mwyn pawb ohonom sydd yn byw yng Nghymru, a ledled y DU, i'r pryderon hyn gael eu cymryd o ddifrif a'u hystyried.

David Lloyd: Mae Plaid Cymru yn credu y bydd cyflwyno cardiau adnabod yn erydu yn sylweddol hawliau unigolion, hawliau sifil, a chyfiawnder. Mae Jocelyn Davies ac eraill eisoes wedi sôn yn huawdl am hyn. Credwn hefyd y bydd y cardiau adnabod hyn yn profi'n gostus i'r wladwriaeth, ac yn costio biliynau o bunnoedd i drethdalwyr.

Yr ydym wedi clywed y ffigurau eisoes—£6 biliwn, £12 biliwn, a £18 biliwn. Byddai'n llawer gwell gwario'r biliynau o bunnoedd hynny ar y gwasanaethau cyhoeddus eu hunain. Dylem wario'r arian yn uniongyrchol ar ein gwasanaeth iechyd, ar addysg, ac ar yr heddlu, yn lle ei wastraffu ar gardiau adnabod.

Mae gan drwch y boblogaeth yr hawl i dderbyn y gwasanaethau hyn eisoes. Yn awr, mae'r Llywodraeth eisiau inni i gyd dalu tua £300 yr un i dderbyn yr union wasanaethau a dderbyniwn eisoes. Mae'r bwriad hwn yn rhy gostus o lawer ac ni fydd yn darparu'r gwelliannau arfaethedig y mae'r Llywodraeth eu heisiau.

Nid dim ond Plaid Cymru sy'n dweud hyn—mae nifer o wahanol fudiadau yn dweud yr un peth, gan gynnwys Cymdeithas y Cyfreithwyr. Bydd cardiau adnabod yn gostus ac ni fyddai pobl gyffredin yn cael fawr o les gwirioneddol oddi wrthynt. Nid yw defnyddio cardiau adnabod mewn gwledydd eraill wedi atal twyll na mewnfudo anghyfreithlon na therfysgaeth.

I gloi, byddwn fel plaid yn gyson yn gwrthwynebu cyflwyno cardiau adnabod yn ein gwlad.

The Finance Minister (Sue Essex): Some interesting comments were made early on, reflecting this bizarre, topsy-turvy world of party politics that we are now in. Mick Bates eulogising over Boris Johnson, and defending his right to walk down the Queen's highway, was something to behold. That was wonderful. Well done, Mick—I am sure that Boris Johnston is delighted to get that defence. We then had Mark Isherwood vehemently saying to Eleanor, 'We are supporting you, actually'. She obviously found it difficult to believe, because—well

David Lloyd: Plaid Cymru believes that introducing ID cards will significantly erode individuals' rights, civil rights, and justice. Jocelyn Davies and others have already spoken eloquently about this. We also believe that these ID cards will prove costly to the state, and will cost taxpayers billions of pounds.

We have already heard the figures—£6 billion, £12 billion and £18 billion. It would be much better to spend those billions of pounds on the public services themselves. We should spend the money directly on our health service, on education and on the police, rather than wasting it on ID cards.

The majority of the population already has the right to receive these services. The Government now wants us to pay about £300 each to receive the exact same services that we already receive. This aim is much too costly and will not deliver the proposed improvements that the Government wants.

It is not only Plaid Cymru that says this—a number of different organisations say the same, including the Law Society. Identity cards will be costly and ordinary people will not get much benefit from them. The use of identity cards in other countries has not prevented fraud or illegal immigration or terrorism.

To conclude, as a party we will consistently oppose the introduction of identity cards in our country.

Y Gweinidog Cyllid (Sue Essex): Gwnaed rhai sylwadau diddorol ar y dechrau, sydd yn arwydd o'r byd gwleidyddol rhyfedd â'i ben i waered yr ydym ynddo'n awr. Yr oedd y ganmoliaeth gan Mick Bates i Boris Johnson, a'i amddiffyniad i'w hawl i gerdded y priffyrdd, yn werth ei weld. Yr oedd hynny'n wych. Da iawn chi, Mick—yr wyf yn siŵr bod Boris Johnston wrth ei fodd o gael yr amddiffyniad hwnnw. Yna clywsom Mark Isherwood yn dweud yn daer wrth Eleanor, 'Yr ydym yn eich cefnogi, mewn gwirionedd'. Yr oedd yn amlwg ei bod yn ei

done, Eleanor—she kept on with her intervention. Whatever way the vote goes, there is no camouflaging the fact that Jocelyn Davies and David Davies have different views on human rights. Therefore, there are some interesting things going on.

However, to return to the motion tabled by the Liberal Democrats, the Welsh Assembly Government will abstain on this motion for the simple reason that we believe that it is redundant.

Assembly Members will have a range of views on the merits or otherwise of the UK Government's proposals for a UK identity card. We have heard those views expressed today, and I respect everyone's right to hold such views and why they have come forward. However, let us make it clear, in the light of this motion, that the main aim of the Home Office ID card is to validate identity—it is not aimed at providing access to public services.

In terms of the public services for which the Assembly has a remit, there is no need to direct the Assembly Government not to use a UK identity card as a requirement for access to those services, because we have made it clear that we have no intention of using UK ID cards for that purpose. I will say it again—we have no intention of using them for that purpose. That is why the motion is redundant and unnecessary.

Jocelyn Davies: In recent weeks, I have asked the First Minister about this. He said that this was a matter for the next Assembly and not a matter to be decided now, so what you are telling us now is news.

4.10 p.m.

Sue Essex: Clearly, the issue of identity cards will not be resolved in this Assembly, and I guess that that is what he was referring

chael yn anodd credu hynny, oherwydd—da iawn chi, Eleanor—bwriodd ymlaen â'i hymyriad. Beth bynnag fydd canlyniad y bleidlais, nid oes modd celu'r ffaith bod barn Jocelyn Davies a David Davies am hawliau dynol yn wahanol. Felly, mae rhai pethau diddorol yn mynd ymlaen.

Fodd bynnag, a throi'n ôl at y cynnig a gyflwynwyd gan y Democratiaid Rhyddfrydol, bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ymatal ar y cynnig hwn am y rheswm syml ein bod yn credu ei fod yn ddiangen.

Bydd amrywiaeth o safbwyntiau gan Aelodau'r Cynulliad am rinweddau neu ddiffygion cynigion Llywodraeth y DU ar gyfer cerdyn adnabod i'r DU. Clywsom fynegi'r safbwyntiau hynny heddiw, a pharchaf yr hawl sydd gan bawb i arddel safbwyntiau o'r fath a'r rheswm y maent wedi dod ymlaen. Er hynny, gadewch inni ddeall, yng ngoleuni'r cynnig hwn, mai prif amcan cerdyn adnabod y Swyddfa Gartref yw profi pwy yw rhywun—nid yw wedi'i fwriadu ar gyfer darparu mynediad at wasanaethau cyhoeddus.

Gyda golwg ar y gwasanaethau cyhoeddus y mae'r Cynulliad yn gyfrifol amdanynt, nid oes angen cyfarwyddo Llywodraeth y Cynulliad i beidio â defnyddio cerdyn adnabod y DU fel amod ar gyfer cael y gwasanaethau hynny, gan ein bod wedi ei gwneud yn glir nad yw'n fwriad gennym ddefnyddio cardiau adnabod y DU i'r diben hwnnw. Dywedaf hynny eto—nid yw'n fwriad gennym eu defnyddio i'r diben hwnnw. Dyna pam y mae'r cynnig yn ddiangen ac yn afreidiol.

Jocelyn Davies: Yn ystod yr wythnosau diwethaf, yr wyf wedi holi'r Prif Weinidog am hyn. Dywedodd mai mater i'r Cynulliad nesaf oedd hwn ac nid mater i'w benderfynu'n awr, felly mae'r hyn a ddywedwch wrthym yn awr yn rhywbeth newydd.

Sue Essex: Mae'n amlwg na phenderfynir ar fater cardiau adnabod yn y Cynulliad hwn, ac yr wyf yn tybio mai at hynny yr oedd yn

to. If I carry on with what I am going to say, perhaps you will be able to see the basis of what I am saying.

The Assembly Government is in favour of extending access and entitlement. We have a very good record on this: concessionary fares for pensioners and people with disabilities, free swimming, free breakfasts and free access to museums. I am pleased to say that where we lead on these policies, other parts of the UK often follow, and certainly Gordon Brown's recent announcement on concessionary fares has been very encouraging. The programme of extending access and entitlement has led us to consider the development of entitlement or smart cards. Our innovative policies on free access to bus travel have helped us to develop the idea of an entitlement card, which is a different commodity. Building on the experience of the bus pass, the Assembly Government is investigating the potential of an integrated smart card, which could improve access to public services in Wales. Depending on negotiations with service providers in Wales, it could be used for a range of services. Such a smart card could help with our objective of creating more co-ordinated Welsh public services, with greater ease of access for Welsh citizens. It could be an innovative platform for our 'Making the Connections' agenda.

Scotland and Ireland are pursuing similar approaches, and we will be sharing experiences. We have commissioned a scoping study, and I hope that people here are signed up to this, because it could help people to access a range of services, including transport, leisure facilities and libraries. Once the scoping study is complete, we will provide further opportunities for the Assembly to consider the way forward on the issue. Therefore, it is very important that we distinguish between the UK identity card and the potential for a Wales service smart card. I want to make it crystal clear that the Assembly Government will not propose that the identity card is used for the purposes of accessing local services and devolved services in Wales.

cyfeirio. Os af ymlaen â'r hyn yr wyf am ei ddweud, efallai y byddwch yn gallu gweld ar ba sail yr wyf yn dweud hyn.

Mae Llywodraeth y Cynulliad o blaid ymestyn mynediad a hawliau. Mae gennym record dda iawn ar hynny: tocynnau mantais bws i bensiynwyr a phobl sydd ag anableddau, nofio am ddim, brecwastau am ddim mewn ysgolion a mynediad am ddim i amgueddfeydd. Yr wyf yn falch o ddweud ein bod ar y blaen gyda'r polisïau hynny, mae rhannau eraill o'r DU yn aml yn dilyn ac, yn sicr, mae cyhoeddiad diweddar Gordon Brown am docynnau mantais wedi bod yn galonogol iawn. Mae'r rhaglen ar gyfer ymestyn mynediad a hawliau wedi peri inni ystyried datblygu cardiau hawliau neu gardiau call. Mae ein polisïau arloesol ar gael teithio am ddim ar fysiau wedi ein helpu i ddatblygu'r syniad o gerdyn hawliau, sydd yn rhywbeth o natur wahanol. Gan fanteisio ar y profiad a gafwyd ynglŷn â'r cerdyn bws, mae Llywodraeth y Cynulliad yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gael cerdyn call integredig, a fyddai'n gwella mynediad at wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Yn amodol ar negodiadau gyda darparwyr gwasanaethau yng Nghymru, gellid ei ddefnyddio ar gyfer amryw o wasanaethau. Gallai cerdyn call o'r fath fod o gymorth i hyrwyddo ein hamcan o greu gwasanaethau cyhoeddus mwy cydgysylltiedig yng Nghymru, y byddai'n haws i ddinasyddion Cymru eu defnyddio. Gallai fod yn fan cychwyn arloesol ar gyfer ein agenda ar 'Creu'r Cysylltiadau'.

Mae'r Alban ac Iwerddon yn dilyn dulliau tebyg, a byddwn yn rhannu ein profiadau. Yr ydym wedi comisiynu astudiaeth gwmpasu, a gobeithiaf fod pawb yma'n cyd-fynd â hynny, oherwydd gallai helpu pobl i gael mynediad at amryw o wasanaethau, gan gynnwys trafndiaeth, cyfleusterau hamdden a llyfrgelloedd. Ar ôl cwblhau'r astudiaeth gwmpasu, cynigiwn gyfleoedd pellach i'r Cynulliad ystyried y ffordd ymlaen ar y mater hwn. Felly, mae'n bwysig iawn inni wahaniaethu rhwng cerdyn adnabod y DU a'r posibilrwydd o gael cerdyn call ar gyfer gwasanaethau yng Nghymru. Yr wyf am ei gwneud yn berffaith glir na wnaiff Llywodraeth y Cynulliad gynnig y dylid defnyddio'r cerdyn adnabod i'r diben o gael gwasanaethau lleol a gwasanaethau

datganoledig yng Nghymru.

That point takes me on to the Conservative amendment, which I ask you to reject. It is not the role of the Assembly to seek to direct the UK Government on how it organises the provision of non-devolved services. Once we seek to influence the exercise of non-devolved powers, we risk inviting Westminster to seek to influence the exercise of devolved matters. We would all strongly oppose that, and that is why I ask you to reject the Conservative amendment, which is completely misplaced.

Michael German: In her response, the Minister told us that the Government has no intention of using the cards in that way. I am glad that she has given that assurance to the Assembly, because previously in response to questions from Jocelyn Davies, and questions that I have asked, we have not been given that certainty. I am glad that we will have that certainty, but we will have the opportunity to vote for that certainty today, and I hope that people will take the opportunity to do so. There is disquiet on the part of Members on both sides of the Chamber about the whole issue.

There is a difference between entitlement cards and identity cards, but let us remember that the Home Office, from which the entitlement cards will come, states quite clearly on its website—and I invite the Minister to look at it—that the cards are about accessing public services. That is precisely why this motion has been tabled. The crucial intention of the debate—and this has been quite clear from the contributions of all Members, except perhaps the Minister—is to highlight the fact that identity cards are an excuse to meddle and interfere in people's lives. They are an excuse for the state to try to control ever more of our everyday lives. They are an excuse by the state to collect and collate a large amount of personal data, which would be an unwarranted intrusion into people's lives.

The database itself, as Members have said, raises a great deal of concern—not just

Mae'r pwynt hwnnw'n mynd â mi at welliant y Ceidwadwyr, y gofynnaf ichi ei wrthod. Nid rôl y Cynulliad yw ceisio cyfarwyddo Llywodraeth y DU ynghylch y modd y mae'n trefnu'r ddarpariaeth o wasanaethau annatganoledig. Os byddwn yn ceisio dylanwadu ar y modd yr arferir pwerau annatganoledig, byddwn mewn perygl o wahodd San Steffan i geisio dylanwadu ar y modd yr arferir materion datganoledig. Byddem oll yn gwrthwynebu hynny'n gryf, a dyna pam y gofynnaf ichi wrthod gwelliant y Ceidwadwyr, sydd yn gwbl gyfeiliornus.

Michael German: Yn ei hymateb, dywedodd y Gweinidog wrthym nad yw'n fwriad gan y Llywodraeth ddefnyddio'r cardiau yn y modd hwnnw. Yr wyf yn falch ei bod wedi rhoi sicrwydd o'r fath i'r Cynulliad, oherwydd mewn atebion i gwestiynau gan Jocelyn Davies o'r blaen, a chwestiynau a ofynnais i, ni roddwyd inni'r sicrwydd hwnnw. Yr wyf yn falch y bydd y sicrwydd hwnnw gennym, ond cawn gyfle i bleidleisio i gael y sicrwydd hwnnw heddiw, a gobeithiaf y bydd pawb yn achub ar y cyfle i wneud hynny. Mae anesmwythyd ymysg Aelodau ar ddwy ochr y Siambr ynghylch y mater hwn drwyddo draw.

Mae gwahaniaeth rhwng cardiau hawliau a chardiau adnabod, ond gadewch inni gofio bod y Swyddfa Gartref, ac oddi yno y daw'r cardiau hawliau, yn datgan yn gwbl glir ar ei gwefan—a gwahoddaf y Gweinidog i edrych arni—mai pwrpas y cardiau yw rhoi mynediad at wasanaethau cyhoeddus. Dyna'r union reswm dros gyflwyno'r cynnig hwn. Amcan hollbwysig y ddadl hon—ac mae hyn wedi bod yn bur amlwg oddi wrth gyfraniadau'r holl Aelodau, heblaw'r Gweinidog efallai—yw tynnu sylw at y ffaith bod cardiau adnabod yn esgus dros fusnesu ac ymyrryd ym mywydau pobl. Maent yn rhoi esgus i'r wladwriaeth geisio rheoli ein bywydau bob dydd fwyfwy. Maent yn esgus gan y wladwriaeth dros gasglu a choladu swm enfawr o ddata personol, a byddai hynny'n ymyrraeth di-alw-amdano ym mywydau pobl.

Mae'r gronfa ddata ei hun, fel y mae Aelodau wedi dweud, yn peri llawer iawn o bryder—

because we see more and more details from different departments being merged on to a central file, but because other organisations could set up their own satellite databases, perhaps cross-referencing credit ratings and home ownership status against the Government's database and, therefore, it goes against the grain of what British people have long regarded as sacred, namely the right to privacy.

The Government has claimed that its identity cards will help to combat terrorism, fraud and crime, as well as illegal work and immigration, but, as we know, the 11 September terrorists carried valid ID cards. We also know that most benefit fraud involves people who misrepresent their circumstances rather than their identity—we have seen that in the overpayment of tax credit, which has recently become an issue here in Wales.

Countries within the European Union have ID cards, but we should remember that Tony Blair accepted in November 2004 that such cards were not a silver bullet to defeat terrorism. The absurdity of all the claims made on behalf of electronic ID cards can be seen in an exciting development that has emerged from Belgium. Belgium has made all the frequently heard claims about ID cards: as a result of introducing ID cards, Belgium would be as safe from terrorism as Spain, and as free from foreign interlopers as Germany. It has also claimed that it would not be possible to forge Belgian ID cards. What is this cunning safeguard that Belgium is introducing? It is that some words on the ID card will be deliberately misspelled—in English, Belgium will become Belguim. I hope that the Whitehall boffins plotting our equivalent ID cards are watching this carefully. After all, if American immigration officials had decided a few years ago to stamp on its green cards the initials UAS instead of USA, then Osama Bin Laden might have called off the terrorism attacks on the grounds that it was just too difficult.

nid yn unig am y byddwn yn gweld mwy a mwy o fanylion o wahanol adrannau'n cael eu cyfuno mewn ffeil ganolog, ond am y gallai cyrff eraill sefydlu eu his-gronfeydd data eu hunain, gan groesgyfeirio statws credyd a statws perchentyaeth â chronfa ddata'r Llywodraeth o bosibl ac, felly, mae'n mynd yn groes i'r hyn y mae pobl Prydain wedi ei ystyried yn gysegredig ers amser maith, sef yr hawl i breifatrwydd.

Mae'r Llywodraeth wedi honni y bydd ei chardiau adnabod yn help i ymladd terfysgaeth, twyll a throsedd, yn ogystal â gweithio a mewnfudo anghyfreithlon, ond, fel y gwyddom, yr oedd terfysgwyr 11 Medi yn cario cardiau adnabod dilys. Gwyddom hefyd fod y rhan fwyaf o dwyll budd-daliadau yn ymwneud â phobl yn camgyfleu eu hamgylchiadau yn hytrach na phwy ydynt—yr ydym wedi gweld hynny o ran gordalu credyd treth, sydd wedi dod yn broblem yma yng Nghymru yn ddiweddar.

Mae gan wledydd yn yr Undeb Ewropeaidd gardiau adnabod, ond dylem gofio bod Tony Blair wedi derbyn ym mis Tachwedd 2004 nad oedd cardiau o'r fath yn erfyn di-ffael i drechu terfysgaeth. Gellir gweld hurtrwydd yr holl honiadau a wneir o blaid cardiau adnabod electronig mewn datblygiad cyffrous sydd wedi dod i'r amlwg yng ngwlad Belg. Mae gwlad Belg wedi gwneud yr holl honiadau a glywir mor fynych ynghylch cyflwyno cardiau adnabod: yn sgîl cyflwyno cardiau adnabod, byddai gwlad Belg mor ddiogel rhag terfysgaeth â Sbaen, ac mor rhydd rhag ymyrwyr tramor â'r Almaen. Mae hefyd wedi honni na fyddai'n bosibl ffugio cardiau adnabod gwlad Belg. Beth yw'r amddiffyniad cyfrwys hwn y mae gwlad Belg yn ei gyflwyno? Yr hyn a wneir yw camsillafu rhai geiriau ar y cardiau adnabod yn fwriadol—yn y Saesneg, bydd Belgium yn troi'n Belguim. Gobeithiaf fod y 'sgleigion yn Whitehall sy'n cynllunio ein cardiau adnabod ni yn gwylio hyn yn ofalus. Wedi'r cyfan, pe bai swyddogion mewnfudo America wedi penderfynu rai blynyddoedd yn ôl stampio'r llythrennau UAS ar ei chardiau gwyrdd yn lle USA, efallai y byddai Osama Bin Laden wedi penderfynu peidio â chynnal yr ymosodiadau terfysgol oherwydd bod pethau'n rhy anodd.

The National Assembly for Wales must join Jack McConnell, the Labour First Minister of Scotland, in giving the thumbs down to requiring ID cards to access devolved public services. The position of the Scottish Executive has been clear—it opposes the use of compulsory identity cards to access devolved services. We also need to be clear, and this debate gives Wales the chance to put down a marker to say that we do not need this expensive scheme here either. Jack McConnell states that, through maintaining consistency and clarity in discussions with the UK Government, an identity card will not be required to access public services in Scotland. We need the same clarity from the National Assembly. The Scots have lobbied for, and gained, assurances from the UK Government. Westminster has accepted the position of the Scottish Executive, and if a card will not be required to access public services in Scotland, then it should not be required here in Wales either. We believe in a health service, and other services, where people are treated according to their needs, not because they carry a piece of plastic. I hope that all parties here today will ensure that that continues to be the case here in Wales.

I conclude with a quotation from Tony Blair. At the Labour party conference in October 1995, Tony Blair said,

‘and instead of wasting hundreds of millions of pounds on compulsory ID cards, let that money provide thousands of extra police officers on the beat in our local communities’.

I ask you to join with Tony Blair today and support this motion.

*Gwelliant 1: O blaid 29, Ymatal 0, Yn erbyn 29.
Amendment 1: For 29, Abstain 0, Against 29.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor

Rhaid i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ymuno â Jack McConnell, Prif Weinidog Llafur yr Alban, i wrthod gwneud cardiau adnabod yn ofynnol er mwyn cael defnyddio gwasanaethau cyhoeddus datganoledig. Mae safbwynt Gweithrediaeth yr Alban wedi bod yn glir—mae'n gwrthwynebu defnyddio cardiau adnabod gorfodol er mwyn cael defnyddio gwasanaethau datganoledig. Mae angen i ninnau fod yn glir hefyd, ac mae'r ddadl hon yn rhoi'r cyfle i Gymru i ddangos ei hochr a dweud nad oes angen y cynllun costus hwn arnom ninnau yma ychwaith. Yn ôl Jack McConnell, drwy fod yn gyson ac yn glir mewn trafodaethau gyda Llywodraeth y DU, ni fydd angen cerdyn adnabod i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus yn yr Alban. Mae angen yr un eglurder arnom o du'r Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r Albanwyr wedi llobio i gael addewidion gan Lywodraeth y DU, ac wedi cael yr addewidion hynny. Mae San Steffan wedi derbyn safbwynt Gweithrediaeth yr Alban, ac os na fydd angen cerdyn i gael mynediad at wasanaethau cyhoeddus yn yr Alban, yna ni ddylai fod yn ofynnol yma yng Nghymru ychwaith. Yr ydym yn credu mewn gwasanaeth iechyd, a gwasanaethau eraill, lle y caiff pobl eu trin yn ôl eu hanghenion, nid am eu bod yn cario darn o blastig. Gobeithiaf y bydd pob plaid yma heddiw yn sicrhau y bydd yn parhau felly yma yng Nghymru.

Yr wyf am orffen gyda dyfyniad gan Tony Blair. Yng nghynhadledd y blaid Lafur ym mis Hydref 1995, dywedodd Tony Blair,

ac yn lle gwastraffu miliynau o bunnoedd ar gardiau adnabod gorfodol, gadewch i'r arian hwnnw ddarparu miloedd o heddwision ychwanegol ar eu rhawd yn ein cymunedau lleol.

Gofynnaf ichi ymuno â Tony Blair heddiw a chefnogi'r cynnig hwn.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol yn erbyn:
The following Members voted against:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Butler, Rosemary
Chapman, Christine

Cairns, Alun
 Davies, David
 Davies, Glyn
 Davies, Janet
 Davies, Jocelyn
 Francis, Lisa
 German, Michael
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Elin
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Jones, Laura Anne
 Lloyd, David
 Marek, John
 Melding, David
 Morgan, Jonathan
 Randerson, Jenny
 Ryder, Janet
 Thomas, Owen John
 Thomas, Rhodri Glyn
 Williams, Brynle
 Williams, Kirsty
 Wood, Leanne

Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Andrew
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
 Essex, Sue
 Gibbons, Brian
 Gregory, Janice
 Griffiths, John
 Gwyther, Christine
 Hart, Edwina
 Hutt, Jane
 Idris Jones, Denise
 James, Irene
 Jones, Ann
 Jones, Carwyn
 Lewis, Huw
 Lloyd, Val
 Mewies, Sandy
 Morgan, Rhodri
 Neagle, Lynne
 Pugh, Alun
 Sargeant, Carl
 Sinclair, Karen
 Thomas, Catherine
 Thomas, Gwenda

Gan fod nifer y pleidleisiau yn gyfartal, defnyddiodd y Llywydd ei bleidlais fwrw yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 1.12(ii).

As there was an equality of votes, the Presiding Officer used his casting vote in accordance with Standing Order No. 1.12(ii).

*Gwrthodwyd y gwelliant.
 Amendment defeated.*

4.20 p.m.

*Cynnig (NDM2477): O blaid 29, Ymatal 29, Yn erbyn 0.
 Motion (NDM2477): For 29, Abstain 29, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
 The following Members voted for:

Bates, Mick
 Black, Peter
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Cairns, Alun
 Davies, David
 Davies, Glyn
 Davies, Janet
 Davies, Jocelyn
 Francis, Lisa
 German, Michael
 Graham, William
 Isherwood, Mark
 Jones, Alun Ffred
 Jones, Elin
 Jones, Helen Mary
 Jones, Ieuan Wyn
 Jones, Laura Anne
 Lloyd, David
 Marek, John
 Melding, David
 Morgan, Jonathan

Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty
Wood, Leanne

Ymataliodd yr Aelodau canlynol:
The following Members abstained:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Butler, Rosemary
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Gibbons, Brian
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
James, Irene
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Lewis, Huw
Lloyd, Val
Mewies, Sandy
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

**Dirprwyo Swyddogaethau o dan Ddeddf Addysg 2005 i'r Prif Weinidog
The Delegation of Functions under the Education Act 2005 to the First Minister**

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): I propose that **Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson):** Cynigiaf fod

the National Assembly for Wales while noting that nothing in this motion will have the effect of reducing the pre-eminence of the authority of the full Assembly or of reducing the role of the Assembly committees in the exercise of the functions delegated by this motion, in exercise of its powers under section 62(1)(b) of the Government of Wales Act 1998:

Cynulliad Cenedlaethol Cymru gan nodi na fydd dim yn y cynnig hwn yn lleihau goruchafiaeth awdurdod y Cynulliad llawn nac yn lleihau rôl pwyllgorau'r Cynulliad wrth arfer y swyddogaethau a ddirprwyir gan y cynnig hwn, wrth arfer ei bwerau yn adran 62(1)(b) Deddf Llywodraeth Cymru 1998:

resolves to delegate all the functions of the National Assembly contained in the *yn cytuno i ddirprwyo holl swyddogaethau'r Cynulliad Cenedlaethol a gaiff eu cynnwys yn*

Education Act 2005 to the Assembly First Minister, save those which by law cannot be so delegated.

This delegation will be made in the knowledge that those functions, as appropriate, be further delegated to the appropriate Assembly Ministers and to staff. (NDM2479)

The Education Act 2005 is dedicated to raising standards in schools, which is one of the top Assembly priorities. This is an important piece of legislation, with over three-quarters of the measures on the Act being relevant to Wales, including a number of specific measures reflecting distinctive Welsh policies.

*Daeth y Dirprwy Lywydd i'r Gadair am 4.21 p.m.
The Deputy Presiding Officer took the Chair at 4.21 p.m*

The majority of provisions relating to Wales have been framed to make them enabling in character. To this end, the Act will, for example, enable the Assembly to develop arrangements for inspection as considered appropriate as the common inspection framework beds in and to a timetable of the Assembly's choosing. Roles and responsibilities relating to the appointment of the chief inspector will be clarified, along with the terms and conditions of Her Majesty's inspectors. Inspection of careers services will be put on a par with other areas of the chief inspector's remit.

The Assembly will have the power to establish a panel to advise on matters relating to Estyn. Schools will be able to provide higher education modules for the most able pupils, and we hope that this will open new learners' pathways, contributing to the delivery of wider access and increased participation in higher education. The Act will retain the existing system for school funding but provide the power to introduce three-year budgets.

There will be the introduction of data collection and sharing arrangements in respect of adults working in the school sector, to help inform future policies. Furthermore, the introduction of data-sharing, ensuring that

Neddf Addysg 2005 i Brif Weinidog y Cynulliad, ac eithrio'r rhai na ellir eu dirprwyo felly yn gyfreithiol.

Gwneir y ddirprwyaeth hon gan wybod y caiff y swyddogaethau hynny, fel y bo'n briodol, eu dirprwyo ymhellach i Weinidogion priodol y Cynulliad ac i aelodau o'r staff. (NDM2479)

Mae Deddf Addysg 2005 yn ymroi i godi safonau mewn ysgolion, sef un o flaenoriaethau pennaf y Cynulliad. Mae hyn yn ddeddfwriaeth bwysig, gyda thros dri chwarter y mesurau yn y Ddeddf yn berthnasol i Gymru, gan gynnwys nifer o fesurau penodol sy'n adlewyrchu polisiau neilltuo i Gymru.

Mae mwyafrif y darpariaethau sy'n berthnasol i Gymru wedi cael eu fframio fel eu bod yn ddarpariaethau galluogi o ran eu natur. I'r perwyl hwn, bydd y Ddeddf, er enghraifft, yn galluogi'r Cynulliad i ddatblygu trefniadau arolygu fel y bernir ei bod yn briodol wrth i'r fframwaith arolygu cyffredin ymsefydlu, ac yn unol ag amserlen a ddewisir gan y Cynulliad. Bydd y rolau a'r cyfrifoldebau yn ymwneud â phenodi'r prif arolygydd yn cael eu gwneud yn glir, ynghyd â thelerau ac amodau arolygwyr Ei Mawrhydi. Bydd arolygu gwasanaethau gyrfaoedd yn cael yr un sylw â meysydd eraill o fewn cylch gwaith y prif arolygydd.

Bydd gan y Cynulliad y pŵer i sefydlu panel i gynghori ar faterion yn ymwneud ag Estyn. Bydd ysgolion yn gallu darparu modiwlau addysg uwch i'w disgyblion mwyaf galluog, a gobeithiwn y bydd hyn yn agor llwybrau newydd i ddysgwyr, gan gyfrannu at sicrhau mynediad ehangach a mwy o gyfranogiad mewn addysg uwch. Bydd y Ddeddf yn cadw'r gyfundrefn bresennol i ariannu ysgolion ond bydd yn rhoi'r pŵer i gyflwyno cyllidebau tair blynedd.

Bydd trefniadau casglu a rhannu data yn cael eu cyflwyno mewn perthynas ag oedolion sy'n gweithio yn y sector ysgolion, i helpu i lywio polisiau yn y dyfodol. Ar ben hynny, mae cyflwyno rhannu data, gan sicrhau bod

all those eligible for free school meals can easily take up their entitlement, supports the Assembly's social inclusion policy. The extension of legislation to secure children's attendance at alternative education provision also supports the Assembly's policies to deal with poor pupil behaviour, to tackle disaffection and to reduce absenteeism. The Act generally gives more support to the wider school workforce.

These are all provisions that I hope Members will welcome, and that we were able to support in committee. Delegation of these functions will enable work to move forward while recognising the Assembly's role in contributing to the development of the provisions within the Act where these add value and can be adapted and used to advantage in Wales.

Janet Ryder: I will pick up on one or two of the issues that this transfer of functions will allow us to deal with. In particular, in Part II, it says that the Assembly will have the ability to extend the consultation that needs to be undertaken when a school closure is proposed, and it will have the ability to define more clearly what is classed as a rural school. I hope that the Minister will take the opportunity of not only extending that consultation, but of also making it clear to local authorities that decisions on such closures should not be taken on purely financial grounds, and that they must also take into account the quality of educational experience in those schools. If they are satisfied that the quality of that educational experience is sound, then that proposed school closure should be set to one side, and every effort should be made to support that school.

As the Minister has said, this piece of legislation allows for looking at new ways of funding schools and ways in which schools account for that money. Schools in England have moved to a different and more consistent form of accounting, making it clearer what money goes into a school and how it is used. I urge the Minister, as we have done many times in committee, to look again

pawb sy'n gymwys i gael prydu ysgol am ddim yn gallu manteisio ar yr hawl honno yn rhwydd, yn ategu polisi cynhwysiant cymdeithasol y Cynulliad. Bydd ehangu'r ddeddfwriaeth i sicrhau presenoldeb plant mewn darpariaeth addysg amgen hefyd yn ategu polisiau'r Cynulliad i ddelio ag ymddygiad gwael ymysg disgyblion, i fynd i'r afael â dadrithiad ac i ostwng lefelau absenoliaeth. Yn gyffredinol, mae'r Ddeddf yn rhoi mwy o gefnogaeth i weithlu ehangach yr ysgolion.

Mae'r rhain i gyd yn ddarpariaethau y gobeithiaf y bydd yr Aelodau yn eu croesawu, ac yn rhai a gefnogwyd gennym yn y pwyllgor. Bydd dirprwyo'r swyddogaethau hyn yn galluogi'r gwaith i symud ymlaen gan gydnabod rôl y Cynulliad wrth gyfrannu tuag at ddatblygu'r darpariaethau yn y Ddeddf lle y bo'r rhain yn ychwanegu gwerth a bod modd eu haddasu a'u defnyddio er lles yng Nghymru.

Janet Ryder: Ymdriniaf ag un neu ddau o faterion y bydd trosglwyddo'r swyddogaethau hyn yn ein galluogi i ddelio â hwy. Yn arbennig, yn Rhan II, dywedir y bydd gan y Cynulliad y gallu i ehangu'r ymgynghori y mae angen ymgymryd ag ef pan wneir cynnig i gau ysgol, ac y bydd ganddo'r gallu i ddiffinio'n gliriach beth sy'n cael ei gategoreiddio'n ysgol wledig. Gobeithiaf y bydd y Gweinidog yn achub ar y cyfle nid yn unig i ehangu'r ymgynghori, ond hefyd i'w gwneud yn glir i'r awdurdodau lleol na ddylid gwneud penderfyniadau ynghylch cau o'r fath am resymau ariannol yn unig, a bod yn rhaid iddynt hefyd ystyried ansawdd y profiad addysgol yn yr ysgolion hynny. Os ydynt yn sicr bod ansawdd y profiad addysgol hwnnw yn dda, yna dylid rhoi'r cynnig hwnnw i gau'r ysgol o'r neilltu, a dylid gwneud pob ymdrech i roi cymorth i'r ysgol honno.

Fel y mae'r Gweinidog wedi dweud, mae'r ddeddfwriaeth hon yn darparu ar gyfer edrych ar dulliau newydd o ariannu ysgolion a dulliau y gall ysgolion roi cyfrif am yr arian hwnnw. Mae ysgolion yn Lloegr wedi symud at fath gwahanol a mwy cyson o gyfrifyddu, gan ei gwneud yn gliriach pa arian sy'n mynd i ysgol, a sut y caiff ei ddefnyddio. Anogaf y Gweinidog, fel yr ydym wedi gwneud droeon

at moving immediately to that system in Wales.

William Graham: We welcome the delegation of functions within the Education Act 2005, and note specifically the requirement for inspections not only of schools, but also of careers services, training and development agencies and child minding, daycare and nursery services in Wales. The legislation includes a right of entry to premises to conduct these inspections, to take copies of any record kept by the school and any other documents containing information relating to that school.

We welcome the requirement for an annual report to be presented to the Assembly, so that we may have the opportunity to monitor the equitable application of inspection policy throughout Wales, and be informed should the Assembly be required, as it will be required under the provisions of the Act, to direct the closure of a school. We also welcome the recognition of the diverse provision of education in Wales, and the commitment to support independent and faith schools. We hope that a wider appreciation of the role played by these schools will be realised in the annual reports, and reflected in Assembly policies.

Peter Black: The Minister has outlined the functions that will be transferred under this Order. I will concentrate on one aspect, namely the funding of schools. The Welsh Liberal Democrats have previously brought before the Assembly a motion to try to get three-year funding for schools at the earliest possible moment. I understand that, now that we have the powers, the Minister is actively looking at that.

I understand that rather than going down the route chosen by England, whereby the money will be hypothecated to schools, we will do it in the context of three-year funding for local authorities. I welcome the fact that that is happening. However, I am concerned about the length of time that it may take to reach that point. Three-year funding for schools is one thing, but a move to three-year funding

yn y pwyllgor, i edrych eto ar symud ar unwaith at y system honno yng Nghymru.

William Graham: Yr ydym yn croesawu dirprwyo swyddogaethau yn Neddf Addysg 2005, ac yn nodi'n benodol y gofyniad i arolygu nid yn unig ysgolion, ond hefyd wasanaethau gyrrfaol, asiantaethau hyfforddi a datblygu a gwasanaethau gwarchod plant, gofal dydd a meithrinfeydd yng Nghymru. Mae'r ddeddfwriaeth yn cynnwys hawl i gael mynediad i eiddo i gynnal yr arolygiadau hyn, i wneud copïau o unrhyw gofnod a gedwir gan yr ysgol ac unrhyw ddogfennau eraill sy'n cynnwys gwybodaeth yn ymwneud â'r ysgol honno.

Yr ydym yn croesawu'r gofyniad i gyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cynulliad, fel bod cyfle inni fonitro a yw'r polisi arolygu yn cael ei weithredu'n gyson ledled Cymru, ac chael ein hysbysu pe bai'n ofynnol i'r Cynulliad, fel y bydd gofyn iddo o dan ddarpariaethau'r Ddeddf, gyfarwyddo bod ysgol i gael ei chau. Yr ydym hefyd yn croesawu'r gydnabyddiaeth i'r ddarpariaeth addysg amrywiol yng Nghymru, a'r ymrwymiad i gefnogi ysgolion annibynnol ac ysgolion ffydd. Gobeithiwn y caiff gwerthfawrogiad ehangach o'r rôl a chwaraeir gan yr ysgolion hyn ei amlygu yn yr adroddiadau blynyddol, a'i adlewyrchu ym mholisiau'r Cynulliad.

Peter Black: Mae'r Gweinidog wedi amlinellu'r swyddogaethau a gaiff eu trosglwyddo o dan y Gorchymyn hwn. Canolbwytiaf ar un agwedd, sef cyllido ysgolion. Mae Democratiaid Rhyddfrydol Cymru wedi dod â chynnig gerbron y Cynulliad cyn hyn i geisio cael cyllido tair blynedd i'r ysgolion cyn gynted ag sy'n bosibl. Deallaf fod y Gweinidog, gan fod y pwerau gennym erbyn hyn, yn edrych o ddifrif ar hynny.

Yn hytrach na dilyn yr un llwybr ag a ddewiswyd yn Lloegr, lle y caiff yr arian ei neilltuo i'r ysgolion, deallaf y byddwn ni'n gwneud hyn yng nghyd-destun cyllido tair blynedd i'r awdurdodau lleol. Croesawaf y ffaith bod hynny'n digwydd. Fodd bynnag, yr wyf yn bryderus ynghylch faint o amser y gallai ei gymryd i gyrraedd y pwynt hwnnw. Un peth yw cyllido tair blynedd i ysgolion,

for local authorities could take a considerable amount of time. On behalf of a number of schools around Wales struggling with the present funding regime, I hope that we will see some fairly quick progress in terms of reaching that three-year funding agreement, so that schools can have some certainty as to how much money they will receive, to enable them to budget over time.

Fluctuating pupil rolls around Wales, particularly where pupil rolls are falling, are putting a number of schools in difficult situations. Their budgets are dropping on a year-by-year basis and they are being put into a situation where they have to adjust for that situation without fully knowing how much they will have in future years. The three-year funding regime will certainly help to even out and level off that situation. I would therefore urge the Minister to try to come to some sort of resolution on this matter as soon as possible, and to use the powers made available by the Education Act to put in place that funding regime for Welsh schools at the earliest possible opportunity.

The Minister for Education and Lifelong Learning (Jane Davidson): In section 70, which is the discontinuance of rural primary schools, the requirement to consult parish, borough and district councils in England, and community councils in Wales, will be a new legal provision. Janet, I wish that you would read the guidance instead of, once again, standing up to say that budgetary decisions are the primary reason that local authorities look at the reorganisation of their schools. The guidance makes it absolutely clear that education must be the paramount consideration, and that the alternative provision needs to be as least as good as, or better than, the existing provision. That is why I take advice from Estyn in terms of any changes agreed by the Assembly Government.

David Davies: Will the Minister tell us how any council could possibly have arrived at the decision to close the school with the best standard assessment test results in its

ond gallai symud i gyllido tair blynedd i'r awdurdodau lleol gymryd cryn lawer o amser. Ar ran nifer o ysgolion ar draws Cymru sy'n ei chael hi'n anodd o dan y gyfundrefn gyllido bresennol, gobeithiaf y gwelwn gynnydd gweddol gyflym o ran sefydlu'r cytundeb cyllido tair blynedd hwnnw, fel y gall ysgolion gael rhywfaint o sicrwydd o ran faint o arian y byddant yn ei dderbyn, i'w galluogi i gyllidebu dros gyfnod.

Mae'r newidiadau yn nifer y disgyblion ar draws Cymru, yn enwedig lle y mae'r niferoedd yn gostwng, yn rhoi nifer o ysgolion mewn sefyllfa anodd. Mae eu cyllidebau yn gostwng o flwyddyn i flwyddyn ac maent yn cael eu rhoi mewn sefyllfa lle y mae'n rhaid iddynt addasu ar gyfer y sefyllfa honno heb wybod yn iawn faint a fydd ganddynt yn y blynyddoedd i ddod. Bydd y gyfundrefn gyllido tair blynedd yn sicr yn help i wastatáu a lefelu'r sefyllfa honno. Byddwn felly yn annog y Gweinidog i geisio dod i ryw fath o benderfyniad ar y mater hwn cyn gynted â phosibl, ac i ddefnyddio'r pwerau a ddarperir gan y Ddeddf Addysg i sefydlu'r gyfundrefn gyllido honno i ysgolion Cymru cyn gynted ag y daw cyfle i wneud hynny.

Y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes (Jane Davidson): Yn adran 70, sef dirwyn ysgolion bach i ben, bydd y gofyniad i ymgynghori â chynghorau plwyf, bwrdeistref a dosbarth yn Lloegr, a chynghorau cymuned yng Nghymru, yn ddarpariaeth gyfreithiol newydd. Janet, byddai'n dda gennyf pe baech yn darllen y canllawiau yn lle sefyll ar eich traed, unwaith eto, a dweud mai penderfyniadau cyllidebol yw'r rheswm pennaf pam mae awdurdodau lleol yn ystyried ad-drefnu eu hysgolion. Mae'r canllawiau yn ei gwneud yn gwbl glir mai'r addysg ddylai fod yn brif ystyriaeth, a bod angen i'r ddarpariaeth amgen fod crystal o leiaf â'r ddarpariaeth bresennol, neu'n well na hi. Dyna pam yr wyf yn cymryd cyngor gan Estyn am unrhyw newidiadau y mae Llywodraeth y Cynulliad yn cytuno arnynt.

David Davies: A wnaiff y Gweinidog ddweud wrthym sut y gallai unrhyw gyngor benderfynu cau'r ysgol oedd â'r canlyniadau gorau yn y tasgau asesu safonol yn ei

borough? How can anybody possibly be getting a better standard of education? How can you say that that closure is not being done for financial reasons, so that Torfaen County Borough Council could flog off the land for housing?

Jane Davidson: Torfaen council has not made a final decision on those issues, David. It will have to comply with the guidance, and that guidance—I know that you have read it because we have talked about these issues in the past—makes it absolutely clear that education issues are paramount. It is important for all Members to consider the demographic data that was presented to the last meeting of the Education and Lifelong Learning Committee that indicates that there are a large number of spare places in the system at the moment, and that there will be a further 50,000 less children by the end of the decade or thereabouts. Therefore, if local authorities want to deliver a full curriculum in good buildings that are fit for purpose, they must ensure that they have the right kind of local provision. Any responsible body would want to ensure that that is the case. The defence that we put in place is that we insist on the educational issue being paramount.

4.30 p.m.

Peter, with regard to the three-year budget issues, I have told committee before that the earliest that we could put this provision in place would be from 2007. We are working closely with our colleagues in local government on how we could deliver that, but we need certainty in our budget processes and in our expenditure to ensure that we can give certainty to local government in any decisions that are made for the future. We know that the issue of falling rolls, to which I just referred, affects schools' budgets, and that is why we lifted the requirement on the formula allocations to make it only 70 per cent of the formula related to pupil funding, with 30 per cent on other issues. That was really important, so that local authorities can operate a safety net. However, we know that, generally, we are talking about a large decline in pupil numbers, and that will affect needs for the future.

fwrdeistref? Sut y gall neb gael gwell safon o addysg? Sut y gallwch ddweud nad am resymau ariannol y mae'r ysgol honno yn cael ei chau, er mwyn i Gyngor Bwrdeistref Sirol Tor-faen allu gwerthu'r tir ar gyfer tai?

Jane Davidson: Nid yw cyngor Tor-faen wedi gwneud penderfyniad terfynol ar y materion hynny, David. Bydd yn rhaid iddo gydymffurfio â'r canllawiau, ac mae'r canllawiau hynny—gwn eich bod wedi eu darllen oherwydd yr ydym wedi trafod y materion hyn yn y gorffennol—yn ei gwneud yn gwbl glir bod materion yn ymwneud ag addysg yn hollbwysig. Mae'n bwysig i'r Aelodau i gyd ystyried y data demograffig a gyflwynwyd i gyfarfod diwethaf y Pwyllgor Addysg a Dysgu Gydol Oes sy'n nodi bod nifer fawr o leoedd dros ben yn y gyfundrefn ar hyn o bryd, ac y bydd 50,000 eto yn llai o blant erbyn tua diwedd y degawd. Felly, os yw'r awdurdodau lleol am gyflwyno cwricwlwm llawn mewn adeiladau da sy'n addas i'w diben, rhaid iddynt sicrhau bod ganddynt y math iawn o ddarpariaeth leol. Byddai unrhyw gorff cyfrifol am sicrhau mai felly y mae hi. Yr amddiffyniad yr ydym wedi ei sefydlu yw ein bod yn mynnu mai'r agwedd addysgol yw'r un hollbwysig.

Peter, o ran y cwestiynau'n ymwneud â'r gyllideb tair blynedd, yr wyf wedi dweud wrth y pwyllgor o'r blaen mai yn 2007 y gallem roi'r ddarpariaeth hon ar waith fan gyntaf. Yr ydym yn gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr mewn llywodraeth leol ynghylch sut y gellid gwireddu hynny, ond mae angen sicrwydd arnom yn ein prosesau o ran y gyllideb ac yn ein gwariant i sicrhau y gallwn roi sicrwydd i lywodraeth leol mewn unrhyw benderfyniadau a wneir ar gyfer y dyfodol. Gwyddom fod y gostyngiad yn niferoedd y disgyblion, yr wyf newydd gyfeirio ato, yn effeithio ar gyllidebau ysgolion, a dyna pam y bu inni newid y gofyniad ynghylch dyraniadau'r fformiwla fel mai dim ond 70 y cant o'r fformiwla sy'n ymwneud â chyllid disgyblion, gyda'r 30 y cant arall ar faterion eraill. Yr oedd hynny yn wirioneddol bwysig, fel bod yr awdurdodau lleol yn gallu gweithredu rhwyd ddiogelweh. Fodd bynnag, gwyddom, yn gyffredinol, ein

bod yn siarad am ostyngiad mawr yn niferoedd y disgyblion, a bydd hynny'n effeithio ar yr anghenion i'r dyfodol.

William, we have good comprehensive schools in the maintained local authority sector and good schools in the faith sector. We have always strongly supported comprehensive schools in Wales, and continue to do so.

William, mae gennym ysgolion cyfun da yn y sector a gynhelir gan yr awdurdodau lleol ac ysgolion da yn y sector ffydd. Yr ydym wedi cefnogi ysgolion cyfun yn gryf yng Nghymru erioed, ac yr ydym yn parhau i wneud hynny.

*Cynnig (NDM2479): O blaid 54, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion (NDM2479): For 54, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl

Sinclair, Karen
Thomas, Catherine
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig.
Motion carried.*

The Deputy Presiding Officer: That **Y Dirprwy Lywydd:** Daw hynny â
completes this afternoon's business. chyfarfod heddiw i ben.

*Daeth y cyfarfod i ben am 4.31 p.m.
The meeting ended at 4.31 p.m.*

**Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties**

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
Bates, Mick (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Chapman, Christine (Llafur – Labour)
Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
Davidson, Jane (Llafur – Labour)
Davies, Andrew (Llafur – Labour)
Davies, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Davies, Glyn (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Davies, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin (Llafur - Labour)
Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Essex, Sue (Llafur – Labour)
Francis, Lisa (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
German, Michael (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Graham, William (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Gregory, Janice (Llafur – Labour)
Griffiths, John (Llafur – Labour)
Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
Gwyther, Christine (Llafur – Labour)
Hart, Edwina (Llafur – Labour)
Hutt, Jane (Llafur – Labour)
Idris Jones, Denise (Llafur – Labour)
Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
James, Irene (Llafur – Labour)
Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ann (Llafur – Labour)
Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Jones, Laura Anne (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Law, Peter (Annibynnol – Independent)
Lewis, Huw (Llafur – Labour)
Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Lloyd, Val (Llafur – Labour)
Marek, John (Annibynnol – Independent)
Melding, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Mewies, Sandy (Llafur – Labour)

Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
Pugh, Alun (Llafur – Labour)
Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Sargeant, Carl (Llafur – Labour)
Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
Thomas, Catherine (Llafur – Labour)
Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
Thomas, Owen John (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)